

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRK ÇOCUK VE GENÇLİK EDEBİYATINDAKİ FANTASTİK
ESERLERİN DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Yunus ŞAKİROĞLU

Malatya-2022

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRK ÇOCUK VE GENÇLİK EDEBİYATINDAKİ FANTASTİK
ESERLERİN DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Yunus ŞAKİROĞLU

Danışman: Prof. Dr. Hasan KAVRUK

Malatya-2022

	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-142
		Yayın Tarihi	19.08.2019
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRK ÇOCUK VE GENÇLİK EDEBİYATINDAKİ FANTASTİK ESERLERİN DEĞERLER EĞİTİMİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. HASAN KAVRUK

HAZIRLAYAN

YUNUS ŞAKİROĞLU

Jürimiz tarafından 23/12/2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda butez **oybirliği /oyçokluğu** ile başarılı bulunarak Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı DoktoraTezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

1.PROF. DR. HASAN KAVRUK

.....

2.DOÇ. DR. SALİM DURUKOĞLU

.....

3.DOÇ. DR. MELTEM YURTÇU

.....

4.DOÇ. DR. ERHAN AKIN

.....

5.DOÇ. DR. BÜNYAMİN SARIKAYA

.....

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve 20.../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

DOÇ. DR. EYÜP İZCİ

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Hasan KAVRUK'un danışmanlığında doktora tezi olarak sunduğum **“Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatındaki Fantastik Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi”** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Yunus ŞAKİROĞLU

ÖN SÖZ

“Ete kemiğe büründüm

Yunus diye göründüm”

Araştırmanın her aşamasında desteğini, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan danışman hocam Prof. Dr. Hasan KAVRUK’a, araştırma sürecinde tezimin oluşmasına katkıda bulunan Tez İzleme Komitesi’nin kıymetli üyeleri Doç. Dr. Salim DURUKOĞLU’na ve Doç. Dr. Meltem YURTÇU’ya çok teşekkür ederim.

Doktora öğrenimim boyunca bilgi, birikim ve tecrübelerinden yararlandığım hocalarım Prof. Dr. Songül TAŞ, Prof. Dr. İlhan ERDEM, Prof. Dr. Esra MERT, Dr. Öğretim Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ’ye çok teşekkür ederim.

Tez süreci boyunca desteklerini eksik etmeyen Doç. Dr. Bünyamin SARIKAYA ve Dr. Öğretim Üyesi Murat EKİÇİ’ye çok teşekkür ederim.

Doktora öğrenim sürecim devam ederken kaybettiğimiz ve bu zorlu sürecin başından vefatına kadar olan süreçte maddi-manevi desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen kayınpederim (babam) Cevdet YILDIZ’a rahmet dilerim.

Araştırma sürecinde varlığını her zaman yanımda hissettiğim, sabır ve anlayış gösteren eşim Hatice YILDIZ ŞAKİROĞLU’na, tez yazımı süresince zaman zaman ihmal ettiğim kızım Nil İpek ŞAKİROĞLU’na şükranlarımı sunarım.

Yunus ŞAKİROĞLU

ÖZET

TÜRK ÇOCUK VE GENÇLİK EDEBİYATINDAKİ FANTASTİK ESERLERİN DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

ŞAKİROĞLU, Yunus

Doktora, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hasan KAVRUK

2022-2023, XV + 202 sayfa

Bu çalışmada, çocuk ve genç okuyucuların ilgilerinin gün geçtikçe daha fazla arttığı fantastik eserlerde değerlerin ne derece yer aldığı ve bu eserlerden değerler eğitimi sürecinde nasıl yararlanılabileceğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi esas alınarak yapılan bu çalışmanın kapsamını, Türk çocuk ve gençlik edebiyatında yayımlanan fantastik eserler oluşturmaktadır. Çalışma evreninin oldukça geniş olması çalışma grubunu belirlemeyi gerekli kılmıştır. Bu kapsamda amaçsal örneklem seçim türlerinden ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Bu doğrultuda genel ve özel ölçütler sonucunda 6 kurumun/kuruluşun 2000-2020 yılları arasında ödül verdikleri fantastik çocuk ve gençlik öykü ve romanları belirlenmiş olup 6'sı gençlik, 16'sı çocuk kitabı olmak üzere toplam 22 (16 roman, 6 öykü) eser araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, fantastik eserler tek tek incelenerek kök değer dağılımı açısından analiz edilmiştir. Araştırmada yer alan kök değerlerin tespiti ve dağılımı, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerlere göre yapılmıştır. Araştırmanın temalarını oluşturan kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Bu eserlerde değer ifadesi bulunan cümleler, fişleme yöntemi kullanılarak ilgili değer kategorisine dâhil edilmiş ve her değer için frekansları hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra ilgili değer kategorisi, eserlerde tespit edilen değer ifadeleri ile doğrudan alıntı yapılarak örneklendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre incelenen fantastik çocuk ve gençlik eserlerinde en sık geçen değerlerin yardımseverlik

ve sevgi, en az sıklıktaki değerlerin ise adalet ve sorumluluk olduğu tespit edilmiştir. Fantastik ocuk ve gençlik eserleri arasında yardımseverlik, öz denetim ve sevgi değerleri açısından büyük farklar tespit edilmiş, diğer değerler açısından ise birbirlerine yakın farklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fantastik gençlik eserlerinde sabır ve saygı değerlerine; fantastik ocuk eserlerinde ise yardımseverlik ve sevgi değerlerine daha fazla yer verildiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: ocuk edebiyatı, gençlik edebiyatı, fantastik eser, kök değer

ABSTRACT

EXAMINATION OF FANTASTIC WORKS IN TURKISH CHILDREN'S AND YOUTH LITERATURE IN TERMS OF VALUES EDUCATION

ŞAKİROĞLU, Yunus

PhD. Inonu University, Institute of Educational Sciences

Turkish Education Discipline

Advisor: Professor Doctor Hasan KAVRUK

2022-2023, XV+202 pages

In this study, it is aimed to determine to what extent values are included in fantastic works, where the interest of children and young readers is increasing day by day, and how these works can be benefited in the values education process. The scope of this study, which is based on document analysis from qualitative research methods, consists of fantastic works published in Turkish children's and youth literature. The fact that the study population was quite large made it necessary to determine the study group. In this context, criterion sampling, one of the purposive sampling types, was preferred. In this direction, as a result of general and specific criteria, fantastic children's and youth stories and novels awarded by 6 institutions/organizations between 2000-2020 were determined, and a total of 22 (16 novels, 6 stories) works, 6 of which were youth and 16 children's books, constituted the study group of the research. Descriptive analysis method was used to analyze the research data. In this context, fantastic works were examined one by one and analyzed in terms of root value distribution. The determination and distribution of the root values in the research were made according to the root values in the 2019 Turkish Course Curriculum. Root values forming the themes of the research; justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and benevolence. The sentences with value expressions in these works were included in the relevant value category using the tagging method and the frequencies of each value were calculated. In addition, the relevant value category is exemplified by directly quoting the value expressions determined in the works. According to the results obtained, it has been determined that the most common values

in the fantastic children and youth works examined are benevolence and love, and the least frequent values are justice and responsibility. It has been determined that there are great differences between the fantastic children's and youth works in terms of benevolence, self-control and love values, and it has been concluded that there are close differences in terms of other values. It was investigated that the values of patience and respect were given more place in fantastic youth works, while more importance were given to the values of benevolence and love in the fantastic children's works.

Keywords: Children's literature, youth literature, fantastic work, root value

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	2
1.1.1. Problem Cümlesi ve Alt Problemler.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Tanımlar	4

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Hakkında Genel Bilgiler	6
2.1.1. Çocuk Edebiyatının Tanımı ve Tarihçesi	6
2.1.2. Gençlik Edebiyatının Tanımı ve Tarihçesi	10
2.2. Edebiyat Türü Olarak Fantastik	13
2.2.1. Fantastik Kavramı	13
2.2.2. Fantastik Edebiyat ve Tarihçesi.....	14
2.2.3. Fantastiğe Yakın Türler	17
2.2.3.1. Bilim Kurgu	17
2.2.3.2. Ütopya.....	19
2.2.3.3. Distopya	20

2.2.3.4. Gotik Roman.....	21
2.2.4. Fantastiğin Diğer Türlerle İlişkisi	23
2.2.4.1. Masal ve Fantastik Eser	23
2.2.4.2. Mit-Efsane-Destan ve Fantastik Eser	24
2.2.5. Türk Edebiyatında Fantastik.....	26
2.2.6. Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Fantastik	28
2.3. Değerler Eğitimi.....	30
2.3.1. Değer Kavramı ve Değerler Eğitimi.....	30
2.3.2. Türkçe Öğretim Programında Değerler Eğitimi ve Kök Değerler	33
2.3.3. Değerler Eğitiminde Edebî Eserlerin Rolü.....	38
2.4. İlgili Araştırmalar.....	39
2.4.1. Değerler Eğitimi ile İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	39
2.4.2. Fantastik Edebiyat ile İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	41

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	43
3.2. Evren ve Çalışma Grubu (Araştırmanın İnceleme Materyalleri).....	43
3.3. Verilerin Toplanması	49
3.4. Verilerin Analizi.....	50

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci Alt Problemlle İlgili Bulgular	52
4.1.1. Adalet Kök Değerine İlişkin Bulgular.....	52
4.1.2. Dostluk Kök Değerine İlişkin Bulgular.....	53
4.1.3. Dürüslük Kök Değerine İlişkin Bulgular	55
4.1.4. Öz Denetim Kök Değerine İlişkin Bulgular	57
4.1.5. Sabır Kök Değerine İlişkin Bulgular	59
4.1.6. Saygı Kök Değerine İlişkin Bulgular	60
4.1.7. Sevgi Kök Değerine İlişkin Bulgular	62
4.1.8. Sorumluluk Kök Değerine İlişkin Bulgular	64
4.1.9. Vatanseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular	65
4.1.10. Yardımseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular	67

4.2. İkinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular	69
4.2.1. Adalet Kök Değerine İlişkin Bulgular.....	69
4.2.2. Dostluk Kök Değerine İlişkin Bulgular.....	71
4.2.3. Dürüstlük Kök Değerine İlişkin Bulgular	74
4.2.4. Öz Denetim Kök Değerine İlişkin Bulgular	75
4.2.5. Sabır Kök Değerine İlişkin Bulgular	77
4.2.6. Saygı Kök Değerine İlişkin Bulgular	79
4.2.7. Sevgi Kök Değerine İlişkin Bulgular	81
4.2.8. Sorumluluk Kök Değerine İlişkin Bulgular	84
4.2.9. Vatanseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular	86
4.2.10. Yardımseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular	89
4.3. Üçüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular	91
4.3.1. “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” Eserine İlişkin Bulgular	91
4.3.2. “İşıldayan” Eserine İlişkin Bulgular.....	94
4.3.3. “Kapiland’ın Kobayları” Eserine İlişkin Bulgular	96
4.3.4. “Karayılan” Eserine İlişkin Bulgular.....	99
4.3.5. “Midas’ın Serçe parmağı” Eserine İlişkin Bulgular.....	101
4.3.6. “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” Eserine İlişkin Bulgular	104
4.4. Dördüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular	106
4.4.1. “Atla” Eserine İlişkin Bulgular	106
4.4.2. “Bataklık Kuyusundaki Ev” Eserine İlişkin Bulgular.....	109
4.4.3. “Büyük Tuzak” Eserine İlişkin Bulgular.....	112
4.4.4. “Çınar Dede’nin Doğum Günü” Eserine İlişkin Bulgular.....	114
4.4.5. “Evrende Bir Dost” Eserine İlişkin Bulgular	117
4.4.6. “Frej Apartmanı’nın Esrarı” Eserine İlişkin Bulgular.....	119
4.4.7. “Hızlı Tosbi” Eserine İlişkin Bulgular	122
4.4.8. “İncili Kavak” Eserine İlişkin Bulgular	124
4.4.9. “Mavi Top” Eserine İlişkin Bulgular	127
4.4.10. “Kayıp Seslerin İzinde” Eserine İlişkin Bulgular.....	129
4.4.11. “Pembe Pantolonlu Bulut” Eserine İlişkin Bulgular	132
4.4.12. “Pitan” Eserine İlişkin Bulgular	134
4.4.13. “Prenses Mira’nın Gizemi” Eserine İlişkin Bulgular	137
4.4.14. “Sisin Sakladıkları” Eserine İlişkin Bulgular	139
4.4.15. “Sonsuzluk Sirki” Eserine İlişkin Bulgular.....	142

4.4.16. “Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık” Eserine İlişkin Bulgular	144
4.5. Beşinci Alt Problemle İlgili Bulgular	146
4.5.1. Fantastik Gençlik Edebiyatı Eserlerine İlişkin Bulgular	147
4.5.2. Fantastik Çocuk Edebiyatı Eserlerine İlişkin Bulgular	148

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç.....	151
5.2. Tartışma.....	164
5.3. Öneriler	166
KAYNAKÇA.....	167
EKLER	179
Ek 1. İncelenen Fantastik Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Eserlerinin Kaynakçası.....	179
Ek 2. İncelenen Fantastik Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Eserlerinin Kapakları.....	180
ÖZ GEÇMİŞ	202

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Kök Değerler ve İlişkili Oldukları Alt Değerler.....	35
Tablo 2. Çocuk ve/veya Gençlik Edebiyatı Alanında Ödül Veren Kurumlar /Kuruluşlar	45
Tablo 3. 2000-2020 Yılları Arasında İlk Baskıları Yapılan Ödüllü Fantastik Çocuk Ve Gençlik Kitapları	
Tablo 4. Kök Değerler ve İlişkili Oldukları Alt Değerler.....	50
Tablo 5. Adalet Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	52
Tablo 6. Dostluk Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	54
Tablo 7. Dürüstlük Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	56
Tablo 8. Öz Denetim Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular.....	57
Tablo 9. Sabır Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	59
Tablo 10. Saygı Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular.....	60
Tablo 11. Sevgi Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular.....	62
Tablo 12. Sorumluluk Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	64
Tablo 13. Vatanseverlik Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	66
Tablo 14. Yardımseverlik Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	68
Tablo 15. Adalet Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular.....	70
Tablo 16. Dostluk Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular.....	71

Tablo 17. Dürüstlük Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular.....	74
Tablo 18. Öz Denetim Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular.....	76
Tablo 19. Sabır Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	78
Tablo 20. Saygı Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	80
Tablo 21. Sevgi Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	82
Tablo 22. Sorumluluk Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular.....	84
Tablo 23. Vatanseverlik Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular.....	86
Tablo 24. Yardımseverlik Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular	89
Tablo 25. “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	91
Tablo 26. “Işıldayan” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı.....	94
Tablo 27. “Kapiland’ın Kobayları” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı.....	97
Tablo 28. “Karayılan” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı.....	99
Tablo 29. “Midas’ın Serçeparmağı” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı.....	102
Tablo 30. “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	104
Tablo 31. “Atla” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	107
Tablo 32. “Bataklığın Kıyısındaki Ev” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	110
Tablo 33. “Büyük Tuzak” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı... ..	112
Tablo 34. “Çınar Dede’nin Doğum Günü” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	115
Tablo 35. “Evrende Bir Dost” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı.....	117

Tablo 36. “Frej Apartmanı’nın Esrarı” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	120
Tablo 37. “Hızlı Tosbi” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	122
Tablo 38. İncili Kavak Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	125
Tablo 39. “Mavi Top” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	127
Tablo 40. “Kayıp Seslerin İzinde” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı.....	130
Tablo 41. “Pembe Pantolonlu Bulut” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	132
Tablo 42. “Pitan” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	134
Tablo 43. “Prens Mira’nın Gizemi” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	137
Tablo 44. “Sisin Sakladıkları” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı.....	139
Tablo 45. “Sonsuzluk Sirki” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı.....	142
Tablo 46. “Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı	144
Tablo 47. Her Bir Kök Değer İçin En Fazla Değer İfadesi Taşıyan Fantastik Gençlik Edebiyatı Eseri.....	147
Tablo 48. Fantastik Gençlik Edebiyatı Eserlerindeki Toplam Kök Değer İfadesi Sayıları	148
Tablo 49. Her Bir Kök Değer İçin En Fazla Değer İfadesi Taşıyan Fantastik Çocuk Edebiyatı Eseri.....	149
Tablo 50. Fantastik Çocuk Edebiyatı Eserlerindeki Toplam Kök Değer İfadesi Sayıları	149

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Eserlerin ölçütlere göre filtrelenmesi 44

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
BM	: Birleşmiş Milletler
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
TÖP	: Türkçe Öğretim Programı
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Edebiyatın malzemesi dildir. Eğitim ise bireyde istendik yönde davranışlar kazandırma sürecidir. Eğitim ve dil ile aktarılan değerler, çocuğun gelişip ilerleme göstermesinde önemli bir işleve sahiptir. Ailenin ve eğitimin etkisi burada öne çıkmaktadır. Anne ve baba ile başlatılan ve okul ile devam ettirilen eğitimle çocuk; psikolojik, bilişsel ve duyuşsal olarak kendini yaşama hazırlar.

Çocuk edebiyatı, geçmişi çok eskilere dayanan bir disiplindir. Bebeklere söylenen ninniler, çocuklara uyku öncesi anlatılan masallar, destanlar, hikâyeler ve daha birçok tür çocuk edebiyatının ortaya çıkmasına ve ayrı bir disiplin olarak gelişmesine alt yapı oluşturmuştur. Çocuk edebiyatı önceki dönemlerde gereken önemi görmemiş, bu dönemlerde çocuğa yönelik bir edebiyata da ihtiyaç duyulmamıştır. 16. yüzyıl itibarıyla Batı'da ilk örnekleri verilen çocuk edebiyatı, süreç içinde değişim ve gelişim göstermiş ve gerçek değerine ulaşmıştır. Ülkemizde ise Tanzimat Dönemi'nde ilk örneklerine rastlanan eserler, çocuğa görelilik ilkesine uygun olmamakla birlikte nitelikli değillerdi. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri son dönemlerde verilmeye başlanmıştır (Barin, 2019).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin sanatsal açıdan kaliteli eserler olmasının yanında eğitici bir işlevinin de olması gerekmektedir. Değerlerin çocuklara aktarılıp öğretilmesinde bu eserlere önemli görevler düşmektedir. Çocuklar, bu eserlerden edindikleri izlenimler doğrultusunda bazen kendilerine bir rol model seçebilir bazen de bir davranışı yaşam felsefeleri hâline getirebilirler.

Edebiyat toplumun, değerler ise kültürün yansımalarıdır. Buna bağlı olarak eğitim programları aracılığıyla bireylere kazandırılan değer eğitimi yaşamımızın, davranışlarımızın ve kültürümüzün önemli bir parçasıdır. Bu değerlerin gelecek nesillere aktarılabilmesinde dil büyük bir öneme sahiptir (Durukoğlu ve Doyumgaç, 2017). Roman, öykü, masal gibi edebî türler sayesinde değerler topluma yayılabilmektedir. Bu bağlamda son dönemlerde fantastik türde eserler, çocukların ve gençlerin ilgisini fazlasıyla çekmeye başlamıştır. Bu tür, özellikle 20. yüzyılın son dönemi ve 21. yüzyılın başında fantastik kurguya sahip sinema eserleriyle hızlı bir şekilde gündeme gelmiş ve bu sayede okurların da ilgi odağı olmuştur. 18. yüzyılda ilgi

gören ve Kant tarafından “aklı kullanma cesareti” olarak tanımlanan “Aydınlanma Felsefesi”, akılcı düşünce olarak “Rasyonalizm”i benimsemiştir. Fantastik edebiyat, söz konusu dönemlerde edebiyatta gerçekliğin ön planda olması sebebiyle uzun müddet küçümsenen bir tür olmuştur.

1.1. Problem Durumu

1.1.1. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki (2019) kök değerlere, Türk çocuk ve gençlik edebiyatında yayımlanmış fantastik eserlerde yer verilme durumu nedir?

Alt Problemler

1. Türk gençlik edebiyatı fantastik eserlerinde hangi kök değerler ve alt değerler, ne sıklıkta yer almaktadır?
2. Türk çocuk edebiyatı fantastik eserlerinde hangi kök değerler ve alt değerler, ne sıklıkta yer almaktadır?
3. Kök değerler ve alt değerler Türk gençlik edebiyatı fantastik eserleri içerisinde nasıl bir dağılım göstermektedir?
4. Kök değerler ve alt değerler Türk çocuk edebiyatı fantastik eserleri içerisinde nasıl bir dağılım göstermektedir?
5. Türk gençlik edebiyatı fantastik eserleri ile Türk çocuk edebiyatı fantastik eserleri arasında kök değerler (değer ifadeleri sıklığı) bağlamında nasıl bir dağılım vardır?
6. Türk çocuk ve gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden değerler eğitimi sürecinde nasıl yararlanılabilir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Fantastiğin insanın hayal gücüne hitap eden ve yaratıcı düşünmesine izin veren yönü, onu eğitimin bilhassa değerler eğitiminin unsurlarından biri hâline getirmektedir. Değerlerin sunulmasında fantastik türlerin imkân sunacağı söz konusu yaratıcı düşünme, hayal unsurlarına dayalı olmak, bu anlamda değerlerin aktarımına nitelik katacaktır.

Edebiyat dünyasında ilgi uyandıran fantastik tür, değerlerin öğretimi anlamında aynı düzeyde yer bulamamıştır. Bir edebî eserin okunma oranı ne kadar çok olursa kazandırdığı bilgi, duygu ve bakış açısının da o kadar kalıcı ve etkili olması beklenir. Okunma oranları gittikçe yükselen bu türün değerler eğitiminde daha etkin kullanıldığını veya bu türün günümüzde millî, manevi, evrensel, kültürel ve ahlakî değerleri yeterince içerdiğini söylemek pek mümkün değildir.

Bu çalışmada, çocuk ve genç okuyucuların ilgilerinin gün geçtikçe daha fazla arttığı fantastik eserlerde değerlerin ne derece yer aldığı ve bu eserlerden değerler eğitimi sürecinde nasıl yararlanılabileceğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, Türk edebiyatında fantastik kurgunun ilk örneklerinin verildiği 2000’li yıllardan bu yana (2000-2020) Türk çocuk ve gençlik edebiyatında yayımlanan fantastik eserler, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) yer alan 10 kök değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) çerçevesinde incelenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Teknolojinin hızla gelişmesi ile toplumlarda bazı sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Toplumdaki huzur ve güven ortamını tehdit eder hâle gelen bu sorunlar değer eğitiminin önemini daha da arttırmış ve bu alanda önemli çalışmaların yapılmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Türk Millî Eğitimi’nin genel amaçlarında “Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan” (MEB, 2014) bireyler yetiştirmek maddesi bulunmaktadır. Çağımızda yaşanan toplumsal, sosyal ve kültürel değerlerdeki yozlaşmalar gelecek nesillere değer eğitiminin sistematik bir şekilde verilmesi gerekliliğini doğurmuştur.

Değer eğitiminde ilk ve en büyük görev anne ve babaya düşmektedir. Fakat okulun ve edebî eserlerin bu eğitimdeki rolü de son derece büyüktür. Değerler eğitiminde her ne kadar en büyük görev aileye düşüyor olsa da okulun dolayısıyla edebî eserlerin bu eğitimdeki rolü kaçınılmazdır. Bu anlamda millî, manevi, kültürel değerlerimizi içeren çocuk eserlerinin bu süreçteki etkisi ve önemi çok büyüktür.

Çocuklarda okumaya ilgi çok erken dönemlerde ailelerin yönlendirmesiyle başlar ve zaman içinde çocuklara okuma kültürü kazandırılmaya çalışılır. Okul öncesinden itibaren ilerleyen dönemlerde çocuğun ilgisini çeken kitaplar zenginleştirilerek onlara okuma sevgisi aşılacaktır. Okuma kültürü kazanmış çocuk, kaliteli yayımları seçebilmekte, bunları okuyarak bilgi ve becerilerini geliştirmektedir. Bu durum, onun ders başarısını da olumlu yönde etkilemektedir. Bu yüzden okuma alışkanlığı edinme ve kitapları severek okuma çok önemlidir. Okul içi ve okul dışı ortamlarda Türkçe dersi eğitiminde bir araç olarak kullanılan kitapların rolü çok büyüktür. Son zamanlarda daha fazla okunan ve ilgi çekici olan fantastik eserler, bu çerçevede önemli hâle gelmektedir. Dolayısıyla bu eserlerin hangi değerleri içerdiği, ilettiği ve bu eserlerin değer öğretiminde nasıl kullanılabilceği büyük önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma, 2000-2020 yılları arasında yayımlanan ve belirlenen ölçütlere göre tespit edilmiş fantastik eserlerle sınırlıdır.

Çalışma, belirlenen ölçütlere göre tespit edilmiş kurum/kuruluşlardan ödül almış eserlerle sınırlıdır.

Çalışma, Türk çocuk ve gençlik edebiyatında yayımlanmış fantastik eserlerle sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Eserlerde yer alan kök değerlerin araştırmacı tarafından doğru ve eksiksiz olarak çıkarıldığı varsayılmaktadır.

Kök değerlerin çocuklara ve gençlere fantastik eserlerle kazandırılabilceği varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: Çocuk edebiyatı, çocuklara yaşam ve insan gerçekliğini sanatsal, nitelikli, dilsel ve görsel iletilerle sunan, onların duygu ve düşünce dünyalarında etkileşim uyandıran eserlerin genel adı biçiminde tanımlanmaktadır (Sever, 2012).

Gençlik Edebiyatı: Gençlik dönemlerinde okunan tüm kitaplar veya gençlerin kaleme aldığı ve yetişkinlerin de okuduğu hatta gençler tarafından kaleme alınan edebiyat olarak tanımlanabilir (Özyer, 2006).

Çocuk ve Gençlik Edebiyatı: Bireylerin çocuk ve gençlik dönemi için yazılan, onların yeteneklerine, zevklerine, duygu ve düşünce dünyalarına edebî kaygı duyularak yaklaşan eserlerdir (Can, 2011).

Fantastik: Gerçek dünyada bulunan karakter, zaman, mekân ve canlı-cansız kavramlarını tanımayan gerçekliğin ötesinde ayrı bir dünya yaratan ve bu dünyayı içinde yaşadığımız dünyaya dâhil eden eserlerin tamamına verilen isimdir. (Moran, 2008).

Fantastik Edebiyat: Yaşadığımız dünyanın içinde yer alan varlıklarla ve kanunlarla edebiyatı sınırlamayan edebiyat. Bu edebiyat, hayal gücüne çokça hitap etmektedir. Bu yönü ile çocuk edebiyatında çok önemli bir yer tutar. Adı, fantezi edebiyatı olarak da geçer (Aydemir, 2011).

Değer: Bir sosyal grupta veya toplumda yer alan; varlığı, işleyişi ve hayatı devam ettirebilmeyi sağlayan ve o toplumların bireylerince doğru ve gerekli oldukları kabul edilmiş amaç, düşünce ve inançlardır (Özgüven, 1999).

Değerler Eğitimi: İnsanları birbirine bağlayan, toplumsal hayatı oluşturan, gelişmeyi, huzur ve mutluluğu sağlayan insanî, sosyal, manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılması değerler eğitimini oluşturmaktadır (MEB, 2010).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Hakkında Genel Bilgiler

Bu bölümde çocuk edebiyatı ve gençlik edebiyatının tanımları ve tarihçeleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1.1. Çocuk Edebiyatının Tanımı ve Tarihçesi

Çocuk edebiyatını anlamak için önce çocuk ve edebiyat kavramlarını tanımlamak gerekir. Farklı kültürler tarafından ortak bir tanıma varılmayan çocuk kavramının 15. yüzyıldan itibaren bir fikir olarak oluşmaya başladığı görülür. Önceki yüzyıllarda çocuklar “marjinal bir figür” olarak yetişkinlerin dünyasında yer edinir (Şirin, 2019). 18. yüzyılın başlarında batıda bir değer olarak yer kazanmaya başlamışlardır. Türk toplumunda ise İslam öncesi destanlarında çocuğun toplumda kendine bir yer bulduğu görülür (Doğan, 2003).

Yalçın ve Aytaş’a (2003) göre, genellikle bedensel ve zihinsel gelişim açısından 0-16 yaş grubundaki bireylere çocuk denir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) ilk maddesinde “Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” ifadesiyle çocuk kavramının sınırlarını belirlemektedir. Eskiden çocukluk sadece gelişim psikolojisinin araştırma ve inceleme alanıyken günümüzde kültürel ve kültürlerarası alanların ortak çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Artık çocuk, tarihsel ve toplumsal koşulların bir ürünü olarak görülmektedir (Yılmaz, 2012). Bu bağlamda çocuk edebiyatı, öncelikle çocuğun kendisini tanımayı, onun ilgi ve ihtiyaçlarını araştırmayı ve göz önünde bulundurmayı gerekli kılan bir alandır.

Çocuklar uyurken dinledikleri ve masal ve hikâyeler sayesinde edebiyatla doğdukları andan itibaren karşılaşır. Üç dört yaşlarında ise kendilerine resimli hikâyeler okunmalarını isterler. Bu hikâyelerle hayal güçlerini zenginleştirirler. İlkokul çağına geldiklerinde ise okumayı öğrenirler ve böylece de edebiyatla birebir tanışıklık sağlamış olurlar (Yavuzer, 1998).

Edebiyat kavramını birçok araştırmacı tanımlamıştır. Bu tanımlardan bazıları ise şunlardır:

Alpay (1987) edebiyatı, dil ile sanatın birleşiminden oluşmuş, güzel duygu ve dūřünceleri anlatan söz ve yazı sanatı olarak tanımlar.

Aytaş (2003), malzemesi dil olan sözlü ve yazılı ürünlerin tamamını edebiyat olarak adlandırır.

Tural (2003) “Sözün başkaları için ilgi, heyecan uyandıracak biçimde, sanat sayılacak bütünlükler oluşturmak üzere kullanılması.” olarak tanımlar.

Çocuk edebiyatı ise, erken çocukluk döneminden başlayarak ergenlik dönemini de içine alan bir dönemde, çocuklardaki dilsel gelişim ve kavrama seviyelerine uygun olarak düşünce ve duygu evrenlerini sanatsal niteliğe sahip görsel-dilsel mesajlarla zenginleştiren ürünlerin genel adıdır (Sever, 2012).

Temizyürek, şahbaz ve Gürel (2016) çocuk edebiyatını; çocuğun hayal dünyasını zenginleştiren, estetik kaygı ile oluşturulmuş, sözcük dağarcığına uygun, ana diline katkı sunabilecek nitelikte, millî ve evrensel değerlere sahip, psikolojik ve sosyolojik gelişimine katkı sunan, dinlemekten ve okumaktan zevk aldığı sözlü ve yazılı edebî ürünler şeklinde tanımlamıştır.

Oğuzkan’a (2013) göre çocuk edebiyatı, çocukluk dönemindeki bireylerin hayallerine, duygularına ve dūřüncelerine hitap eden yazılı ve sözlü tüm eserlerdir. şiirler, öyküler, gezi yazıları, masallar, biyografik eserler, anılar, romanlar vb. hep bu kapsamda yer alabilir. Farklı türlerde oluşturulan bu eserler, yetişkinler için ortaya konulan eserler gibi estetik ve etkili olmalıdır. Buradan hareketle çocuk edebiyatı için, usta kalemlerce çocuklar için yaratılan üst düzey sanatsal niteliklere sahip eserler bütünü tanımını yapılabilir.

Bazı duygu ve fikirlerin çocuğa göre ve sanatsal ifadelerle yazıya aktarıldığı ya da büyükler için yazılmış olmalarına rağmen çocukların da zevkle okudukları eserlerin tümü çocuk edebiyatını oluşturmaktadır (Demiray, 1967).

Yapılan tanımlardan hareketle çocuk edebiyatı eserlerinin de yetişkinler için kaleme alınan eserler gibi birer edebî eser olduğu görülmektedir. Çocuk edebiyatı, çocukluk süreçlerini kapsayan ve onların gelişim dönemlerindeki ihtiyaçlarına duygu,

düşünce ve estetik zevkleri doğrultusunda katkı sağlayan bir yazma sürecidir (Gökmen, 2017).

Çocuk edebiyatı, son birkaç yüzyıldır dünyada gelişim gösteren edebî kollardan birini ifade etmektedir. Bireylerin ruh hâlini ve toplumdaki yerini araştıran psikoloji ve sosyoloji gibi bilimlerin gelişimi ile çocuk kavramı da yeniden incelenmeye başlanmış; bu gelişmeler çocuk edebiyatı olarak nitelendirilen eserlerin kaleme alınmasını hızlandırmıştır (Güllü, 2021).

Çocuklar süreç içinde yetişkinlerden ayrı görülmeye başlanmış ve yetişkinler için yazılan eserlerden ayrı olarak onların anlam dünyasına seslenen eserler, çeviriler örnek alınarak yazılmaya başlanmıştır. Aydınlanma Çağı'nda (18. yüzyıl) çocuklar için yeni bir edebiyat oluşturma arzusu, 19. yüzyıl içinde farklı alanlarda kaydedilen ilerlemelerle devam etmiştir. 20. yüzyılda İkinci Dünya Savaşı, çocuk için ve çocuğa göre ortaya konulacak edebî eserlerde nitelik aranmasına doğrudan etki etmiştir (Dilidüzgün, 1996; Neydim, 1998; Şimşek, 2014).

Neydim'e (2003) göre çocuk edebiyatı ilk örneklerin görüldüğü 18. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar farklı süreçlerden geçmiştir. Bu süreçler:

1. 18. Yüzyıl Çocuk Edebiyatı: 1719'da "Robinson Cruseau" romanıyla Daniel Defoe ve 1726'da "Gulliver" romanıyla Jonathan Swift çocuk edebiyatını başlatan kitapları kaleme almışlardır denilebilir.

2. 19. Yüzyıl Çocuk Edebiyatı: Bu yüzyılda bilimsel gelişmeler hızlanmıştır. Bilimsel gelişmeleri ve bu gelişmelere yönelimi arttıracak eserler verilmeye başlanmıştır. Bu eserlerin başında da Jules Verne'in kaleme aldığı "Balonla Beş Hafta" , "Dünyanın Merkezine Yolculuk" , "Aya Yolculuk" , "Kaptan Grant'ın Çocukları" , "Seksen Günde Devri Âlem" , "Denizler Altında 20000 Fersah" , "İki Yıl Okul Tatili" gelmektedir.

3. 20. Yüzyıl Çocuk Edebiyatı: Bu yüzyıl iki dönemde ele alınabilir: (1) Savaş öncesi çocuk edebiyatı (2) İkinci Dünya Savaşı sonrası çocuk edebiyatı. Bu yüzyılda meydana gelen iki dünya savaşı çocuk edebiyatını ve gençlik edebiyatını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu süreçlerin çocuk edebiyatına yansımaları macera, korku, dinsel, felsefe, insan ilişkileri şeklinde olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte toplumlar savaşın sebeplerini sorgulamışlar ve eğitim sistemi ile çocuk edebiyatının

savaşları kolaylaştıran unsurlardan bazıları olduğu düşüncesine ulaşmışlardır. Bunun bir sonucu olarak eğitim sistemi ve edebiyat tekrar ele alınmıştır.

Türkiye’de ise 19. yüzyılda çocuk edebiyatı sahasında ilk önemli çalışmalar Tanzimat döneminde görülmüştür. Temizyürek ve diğerlerine göre (2016) Şinâsî, Recâizâde Mahmud Ekrem, Ahmed Midhat Efendi ve Muallim Nâci gibi dönem sanatçıları tarafından Fransızcadan dilimize çevrilen manzum çeviriler ve bu yazarların kaleme aldıkları fabllar bu ilk önemli çalışmalardır. Muallim Nâci’nin yazdığı “Ömer’in Çocukluğu”, özyaşamöyküsü özelliği taşıyan bir çocuk edebiyatı eseri olması yönüyle edebiyatımızdaki ilklerden biri olarak görülmektedir. Bu dönem içerisinde Şinâsî de La Fontaine’den tercüme ettiği fabllar ile alanda öncü olmuştur.

İlan edilen Meşrutiyet ile birlikte eğitim ve çocuk edebiyatı alanlarında önemli ilerlemeler görülmeye başlanmıştır. “Çocuk edebiyatı” ifadesi bu dönemde ilk kez Satı Bey tarafından kullanılmıştır. İbrahim Alaaddin Gövsa ve Satı Bey, bu alanda çalışmalar gerçekleştirmiş; çocuga yönelik eserler yazarak çocuk edebiyatının önemini ortaya koymak için araştırmalar yapmışlardır. Bu kitaplardan bazıları: “Çocuklarımıza Neşideler” Ali Ulvi Elöve; “Çocuk Şiirleri”, “Çocuk Edebiyatı” İbrahim Alaattin Gövsa; “Kızıl Elma”, “Yeni Hayat”, “Altın Işık” Ziya Gökalp’tir. “Şermin” adlı eseriyle çocukların anlayabileceği yalın bir dil ve hece ölçüsü kullanarak şiir yazar Tevfik Fikret de bu alana katkı sunan sanatçılar arasındadır (Şirin, 1994; Şimşek, 2014).

20. yüzyılda Cumhuriyet’in ilanı ve yeni harflerin kabulüyle eserlerde nitelik ve nicelik olarak önemli bir artış görülmüştür. Fakat bu dönemde eser veren önemli yazarlar ve şairler özgün eserler üretme uğraşında olsalar da çeviri eserlerin etkisi altında kalmışlardır. Savaşların insanlar üzerinde yarattığı etkiler ve bunun sonucu olarak artan millî ve manevi duygulanımlar bu dönemin yazarlarını etkilemiş, bu durum eserlere de yansımıştır. “Dağa Çıkan Kurt” Halide Edip Adıvar; “Milli Savaş Hikâyeleri” Yakup Kadri Karaosmanoğlu; “Çalıkuşu” Reşat Nuri Güntekin gibi eserler yetişkinler için yazılmasına rağmen çocuklar tarafından da ilgiyle okunmuştur (Şimşek, 2014).

TBMM’nin açılış günü olan 23 Nisan, Çocuk Bayramı olarak kabul edilir. Bu durum, çocuk eğitimini ulusal bir politika haline getirir ve bu sayede çocuk edebiyatı gelişim gösterir. Kemalettin Tuğcu, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Reşat Nuri Güntekin,

Peyami Safa, Rakım Çalapala, Mahmut Yesari gibi yazarlar çocuklar için eserler ortaya koyarlar (Yalçın ve Aytaş, 2003).

20. yüzyıldan sonra Mehmet Emin Yurdakul, Fuad Köprülü, Ali Ekrem Bolayır ve Türkçülük akımının etkisiyle eserler veren Ziya Gökalp'in şiirlerinden faydalanılır. Yabancı eserlerin çeviri sayısı artar ve alfabe kitaplarında düzenlemeye gidilir. Bu dönemde yetişkin kitapları çoğunlukta da olsa Ömer Seyfettin'in Falaka, Kaşığı, And gibi hikâyeleri ile çocukların okuma ihtiyacı giderilmeye çalışılır (Hatemi, 1987; Uludağ, 2009). Bu yüzyıldan sonra özellikle hikâyeciliğin de ilerlemesiyle çocuk kitabı sayısında artış görülür.

60'lı yıllarda yeni değerleri çocuklara kavratma ve insan yaşamının erdemlerini sezdirme amacıyla ilgili eserler verilmiştir. Bu dönemde Uluslararası Çocuk Kitapları Birliği'nin Hans Christian Andersen Şeref Armağanı'na aday gösterilen Cahit Uçuk'un Türk İkiizleri, Gümüş Kanat ve Mavi Ok adlı eserleri çocuk okurla buluşturulur (Şirin, 1994; Şimşek, 2014).

70'li yıllarda çeviri kitap sayısı azalmıştır. Kendi yazarlarımıza özgün eserler yazdırılma çabasına girilmiştir. Bu dönemde Erdal Öz, Aziz Nesin, Fakir Baykurt, Rıfat Ilgaz, Ülkü Tamer gibi, yetişkinler için eserler kaleme alan yazarlar çocuklar için de eser verme çabasına girmişlerdir (Neydim, 1998).

2.1.2. Gençlik Edebiyatının Tanımı ve Tarihçesi

Gençlik edebiyatı kavramını tanımlamadan önce gençlik kavramını tanımlamak gerekir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan ilk maddeye göre doğum ile 18 yaş arasındaki dönemde yer alan her birey çocuktur. 18 yaşından itibaren ise yetişkindir.

Püsküllüoğlu (1994) da bu dönemi şöyle tanımlamıştır:

“1. Cinsel organların fizyolojik yönden gelişimiyle başlayan, erinlikle yetişkinlik arasında kalan dönem.

2. Ergenlik çağındaki erkek ya da kızın yüzünde ve boynunda çıkan sivilceler.”

Gençlik kavramını TDK “insan hayatının ergenlikle orta yaş arasındaki dönemi”, Gençlik ve Spor Bakanlığı “ülkemizin şartları göz önüne alındığında gençlik politikalarının hedef grubu, 14-29 yaş aralığında bulunan bireyler olarak kabul edilmektedir” olarak tanımlamaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı ise “ergenlik dönemi

içinde iki dönem vardır. Bunlar 10–18 yaşları ergenlik dönemi, 15– 24 yaşları ise gençlik dönemidir.” şeklinde tanımlamıştır.

Yapılan çalışmalar, gençlik kavramı için net bir tanımlama yapılamayacağını ve kimin genç olarak nitelendirilebileceğinin tespitinin zor olduğunu göstermektedir. Bu konuda yapılan hukukî ve biyolojik yaş sınırlamalarının dönem dönem değişime uğradığı görülmektedir. Tüm bu belirsizlik ve değişkenliklere rağmen gençlik için net olan bir konu varsa o da kendine özgü bir dili ve kültürü olduğudur (Kılıç, 2019).

Yaş aralığı konusu, edebiyat içinde çok daha belirsizdir. Bu belirsizliklerden biri de çocuk edebiyatının hangi yaş aralığına seslendiğidir. Son dönemlere kadar gençlik edebiyatı eserleri, çocuk edebiyatı ürünleri kapsamında değerlendirilmekteydi. Ancak içinde bulunduğumuz dönemde sadece gençler için yazılan gençlik yayınları gibi kavramlara ve eserlere rastlanılmaktadır (Kılıç, 2019).

Zengin’e (2000) göre gençlik edebiyatı, “gencin kabuller dünyasında, benzeştğine veya benzeşmesi gerektiğine hükmederek duygu, hayal ve düşünce bakımından okumaya veya dinlemeye layık saydığı metinler dünyası”dır. Nilsen ve Donelson (2009) göre “12-18 yaş arasındaki okurların eğlenmek ya da ödev yapmak için yararlandıkları tüm eserler”dir. Latrobe ve Drury (2009) “gençlik edebiyatı, gençlerin okuduğu yazınsal eserlerdir” tanımını yapmıştır. Gazioğlu (2015) ise gençlik edebiyatı için, “12 yaşını bitirmiş ve 18 yaşına henüz ulaşmamış bireylere seslenen edebiyat alanı” demiştir.

Ergen kavramında yaşanan sürekli değişim, gençlik edebiyatı kavramının ve kapsamının sürekli tartışılmasına sebep olacaktır. Cart’a (1996) göre gençlik edebiyatının net bir tanımını ortaya koymak bu sebeple mümkün değildir.

Gençlik edebiyatının daha net anlaşılması için onun tarihine bakmak gerekmektedir. Gençlik edebiyatının ortaya çıkmasından önceki dönemlerde gençler, yetişkinler için yazılmış eserleri okumaktaydı (Tomlinson ve Lynch-Brown, 2010; Cart, 1996). Tomlinson ve Lynch-Brown (2010) 1920’lerde ve 1930’larda gençlere yönelik ayrı eserler yayımlanmaya başladığını ifade etmişlerdir. Edwards ise 1940’lı yıllarda gençlik edebiyatının başladığını savunmaktadır (akt: Cart, 1996).

1930’lu yıllarda “Best Book” listesinin yayımlanmasıyla birlikte gençlik edebiyatı alanında birçok gelişme meydana gelmiştir (Cart 1996). Gençlik edebiyatının gelişimi “Michael Printz Ödülü”nün etkisiyle daha da hız kazanmıştır (Trupe 2006).

Gençlik edebiyatının tarihini ve yıllar içindeki dönüşümünü bu gelişmeler oluşturmaktadır.

1970’li yıllarda genelde Avrupa ve özede Almanya’da görülen öğrenci olayları ile birlikte bağımsız ve kendi başına bir gençlik edebiyatı kavramı ortaya atılmıştır. Bu anlayış, gençlerin olaylara ve durumlara kendi penceresinden bakmasına izin veren ve gençlerin daha çok söz hakkına sahip olduğu bir düşünce biçimidir (Asutay, 2004).

1980’li yıllarda gençliğe ilişkin sorunlar farklılaşmaya başlamıştır. Bu durum gençlik romanlarına olumsuz yönde etki etmiştir. Yalnızca olaylar üzerine kurgulanmaya başlanan gençlik eserlerinde, karakter üzerine kurgulama göz ardı edilmiştir (Cart 2011).

1990’lı yıllarda gençlik edebiyatının okunma oranlarında büyük bir artış yaşanmıştır. Yazarı daha erken yaşta gençler olan ve seri olarak yayımlanan kitapların sayısı artmıştır. “Harry Potter” bunun en güzel örneğidir (Tomlinson ve Lynch-Brown, 2010).

Avrupa’da ilk örnekleri 18. yüzyıldan itibaren görülen gençlik edebiyatına karşın Türk Edebiyatı Tarihi incelendiğinde ortaya çıkan tablo çok farklı olmuştur.

Ülkemizde gençlik edebiyatı son dönemlerde önem verilen bir alan olarak görülmektedir. “Yayınevleri artık gençlik kitapları ya da gençlik dizisi altında pek çok ergenlik yayını yayımlamaktadır” (Asutay, 2001). Fakat bu alanda gelinen nokta henüz yeterli düzeyde değildir ve buna bağlı olarak yapılan çalışma sayısı çok azdır. Özyer de (1994) çalışmasında, gençlik edebiyatı alanında yapılan bilimsel yayın sayısının son derece az olduğundan söz etmektedir.

Özyer (1994) Türk edebiyatında, gençlere yönelik bir edebiyat alanının olmadığını buna karşılık konusu gençler olan birçok edebî eserin bulunduğunu ifade etmiştir. Asutay (2001), bu eserlerin ilk örneklerinin 19. yüzyılda görülmeye başladığını ifade etmektedir. Ahmet Mithat Efendi’nin “Kıssadan Hisse” adlı eseri bu ilk örneklerdendir (Özyer 1994).

Cumhuriyetten sonra Ahmet Hamdi Tanpınar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Peyami Safa, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Rezaizade Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat Efendi, yanlış batılılaşmayı konu edinen eserleriyle gençlerin sorunlarına değinmişlerdir (Özyer, 1994).

O dönemde kaleme alınan eserler yalnızca genç okuyuculara değil her yaş grubundan okuyucuya yönelikti. Fakat bu eserler, içerdikleri konu bakımından gençlik döneminde olanlara hitap etmekteydi. Bu durum onların gençlik edebiyatı kapsamında değerlendirilmesine zemin oluşturmuştur.

1950’li yıllarda çeviri ağırlıklı çalışmalar önem kazanmaya başlamıştır. Birçok dönem yazarı ve şairi, gençlik edebiyatı sahasında yazılan eserleri dilimize çevirmişlerdir. 1960 ve 1970’lerde yaşanan gençlik olayları; eserlerde çoğunlukla gençlik bunalımları, siyasi karmaşalar, genç kuşağın kendini gösterme uğraşı ve savaşı gibi konuların işlenmesine zemin oluşturmuştur (Özyer, 1994).

1980’li yıllardan günümüze kadar gençlik edebiyatı alanında verilen eserler ve yapılan çalışmalarda bir artış olmuştur fakat Özyer (1994), ülkemizde çocuk edebiyatı alanında önemli değişimler ve gelişmeler olduğunu ancak gençlik edebiyatı alanı için aynı derecede gelişmeden söz edilemeyeceğini ifade etmiştir.

2.2. Edebiyat Türü Olarak Fantastik

Bu bölümde fantastik kavramı ve kökeni, fantastik edebiyat ve tarihçesi, fantastiğe yakın türler, fantastiğin diğer türlerle ilişkisi, Türk edebiyatında fantastik, çocuk ve gençlik edebiyatında fantastik konularına yer verilmiştir.

2.2.1. Fantastik Kavramı

Fantastik kelimesi, Türk Dil Kurumu (2009) sözlüğünde isim ve sıfat olarak yer almaktadır. Steinmetz’e (2006) göre, Latince bir sıfat olan “fantasticum” Yunancada “görünür kılmak, gibi görünmek” anlamlarına gelen “phantasein” fiilinin karşılığıdır. Özlük’e (2011) göre sıfat olan “phantastikon” yerini isim olan “phantastik”e bırakmıştır. İsim olarak “temelsiz şeyler hayal edebilme” anlamında kullanılmıştır. 1831 yılında Le Dictionnaire de L’Academie isimli Fransızca sözlükte, “fantastique” kelimesi “boş düşlere, kuruntulara dayanan; cismani bir varlığı bir gerçekliği olmayan görüntü” şeklinde tanımlanmıştır. “Fantastik” kelimesi Fransızca “fantastique” kelimesinden dilimize geçmiştir.

Tanımı üzerinde kesin bir anlaşmaya varılamamış olan fantastiği, sözlük anlamını farklı kaynaklardan yola çıkarak açıklamak doğru bir yol olacaktır. Fantastik sözcüğü ve türemişleri için Türkçe Sözlük’te iki tanım vardır: “Hayali, gerçekte var

olmayan, gerçek olmayan. XVIII. yüzyıldan başlayarak Fransa’da gelişen bir edebî tür” (TDK, 2009).

“Hayalî. Hayret verici, inanılmayacak. Cin ve perilerin bulunduğu yer. Hayal gücünün serbestçe işleyerek fantezi ile meydana getirilmiş eser. Sanatçının zevk ve arzusuna göre zihne gelenlerin uyandırdığı bir fikri harikalı olarak anlatma.” (Karaalioğlu, 1978)

Püsküllüoğlu (2009) ise fantastiği “her dönemin yazınında görülmekle birlikte Fransa’da 18. yüzyılın sonlarında, İngiliz korku romanlarının etkisiyle başlayan, düş gücünün alabildiğine çalışarak ortaya koyduğu düş ürünü öğelere bolca yaslanan bilimkurgu benzeri bir yazınsal tür” olarak tanımlar.

Moran’a (2003) göre fantastik, bildiğimiz ve yaşadığımız dünyanın bir alternatifidir. Ona göre fantastik; zaman, mekân, anlatıcı ve olay karakterleriyle insanların tanıyamadığı fakat içinde yaşadığımız dünyaya alternatif olarak yaratılmış bir kaçış dünyasıdır. Moran’a göre fantastiğin sınırları yoktur.

Fantastik, 18. yüzyıldan itibaren bir tür olarak edebiyatta kendine yer bulmuştur. Fantastiği bir tür olarak ele alıp inceleyen ve bu türün öncüsü olan Todorov (2012) fantastiği, kendi kanunlarından başka kanun tanımayan bir öznenin olağanüstü bir durum karşısında yaşadığı kararsızlık hâli olarak tanımlar.

2.2.2. Fantastik Edebiyat ve Tarihçesi

Fantastik edebiyatın konusu, gerçekliğin ötesinde bir dünyadır. Hayalî, olağanüstü, gerçeküstü, olağan dışı ifadeleri fantastik edebiyatın tanımlanmasında kullanılır. Fantastik, gerçeklik içinde gerçekleşemeyecek olan hayalî olayların açıklamasıdır. Edebî eserlerde bu düşselliği işlemek ise fantastik edebiyat olarak tanımlanabilir (Kartal, 2007).

Etimolojik açıdan belirtildiği gibi farklı tarih ve dillerde benzer anlamları karşılayan ve çoğunlukla; hayal ürünü, gerçek dışı, olağanüstü olay veya durumlarla tanımlanan ‘fantastik’in, bir edebiyat türü olarak sınırlarının belirlenip tanımının yapılmasında kuramcılar tarafından birçok görüş ortaya konulmuştur. Bu konuda Steinmetz (2006) fantastiğin 18. yüzyılda belli bir seviyeye ulaştığını ve bu tarihten önce doğaüstü olayların anlatımında fantastiğin altyapısını oluşturan bazı türlerin olduğunu ifade etmiştir. Ona göre fantastiği önceleyen ilk tür destandır.

Rabkin (1979; akt. Aslan, 2010) ise okuyucunun isteklerini ve gereksinimlerini karşılama işlevini önceki zamanlarda üstlenen mitlerin, sonraki süreçte insanları hem eğlendiren hem de eğiten halk hikâyelerinin ve peri masallarının fantastiğe kaynak teşkil ettiğini ifade etmektedir. Ona göre modern fantezi, bu türlerin geleneksel malzemelerini kendi içinde yoğurarak bugünkü karmaşık görünümüne ulaşmıştır.

Fantastik edebiyat denilince akla ilk gelen, çok satılanlar listesinde yer alan seri hâlindeki uzun kitaplar, büyüler, kahramanlık öyküleri ve ortaçağ yaşamı olmaktadır. Gerçekte ise fantastik edebiyat, çok satan eserlerin ve bu eserlerin sinema uyarlamaları olan çok izlenen filmlerin edebiyatıdır. Drout'a (2006) göre "Yüzüklerin Efendisi" ve "Harry Potter" film serilerinin sinemalardaki başarıları 2000'li yıllarda fantastik edebiyatın çok iyi bir noktada olduğunu göstermektedir.

Fantastik, gerçek dünyadan farklı olarak hayal gücüyle oluşturulan ve bilinen dünyada var olmayan hayalî unsurlardır. Sınırlarının tam olarak belirlenemeyeceği fantastik kurgunun, edebî becerilerle birleşmesi ve ortaya konulması fantastik edebiyatı ortaya çıkarmıştır. Gizli (2019), fantastik edebiyatın ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi ile ilgili şunları ifade etmiştir:

"Fantastik; gerçekte olmayan, imgelem gücüyle yaratılan, düşsel ögeler barındıran ve hayali unsurları kapsayan bir kavramdır. Fantastik edebiyatın kökeni, Antik Çağ insanların oluşturdukları edebî türlere dayanır. Bu çağ insanların özellikle Tanrı'dan merhamet dilemek ya da tabiat karşısında Tanrı'ya sığınmak gibi nedenlerle ortaya çıkardıkları kutsal metinler bu anlamda önemlidir. Fantastiğin zaman içerisindeki gelişimi kutsal metinlerle sınırlı kalmamış, Doğu ve Batı edebiyatının önemli kaynakları olan masallarla devam etmiştir."

Fantastik, bir edebî tür olarak modern edebiyat içinde yakın dönemlerde ele alınıp incelenmiştir. Ancak bu türe ait ilk örnekler olarak nitelendirilebilecek eserlerin çok daha eski dönemlerde var olduğu söylenebilir. İlk çağlarda sone, şiir, destan, masal, mit, halk hikâyeleri, fabl vb. türler aracılığıyla Tanrılar ve savaş kahramanları yüceltilmekte ve onlara olağanüstü nitelikler atfedilmekteydi. Bu yolla gerçekler abartılarak okurların heyecanı ve merakı canlı tutulmaktaydı. Bu örneklerle fantastik edebiyatının ilk ürünleri verilmiş olabilir (Gökdağ, 2020).

"Konusu; büyücüler, Tanrılar, doğaüstü yetenekler, canavarlar, mitolojik yaratıklar, süper kahramanlar, dinî, dehşet verici olaylar olan fantastik metinler, hem betimlemeler hem de görsellerde oluşturulmuştur. Bu metinlerde bulunan doğaüstü

güçlere sahip kahramanlar, hayaletler, hayalî yer ve zamanlar fantastik öğeler olarak değerlendirilmektedir. Masalların ve destanların yanı sıra öykü ve romanlarda da fantastik öğelerin bulunduğu örnekler mevcuttur (Gökdaı, 2020).

Gökçek (2013), fantastiğin 18. ve 20. yüzyıllardaki gelişimi ve günümüz tanımları göz önüne alındığında ve sınırları daha geniş tutulduğunda fantastik edebiyatın izlerine antik dönemlerde rastlanabileceğini ifade etmektedir. Olağanüstü kişiler, olaylar, zamanlar ve mekânlar içeren mitolojiler ve destanlar; Doğu coğrafyasının önemli eserlerinden biri olan “Binbir Gece Masalları” da fantastik edebiyatın başlangıç dönemlerini işaret eden eserlerdendir (Gökçek, 2013). Jean Luc Steinmetz (2006) de fantastik edebiyatın, çok eski dönemlerde var olduğunu ve çok sayıda ön-örneğin bulunduğunu ifade eder.

Fantastik edebiyatın tarih sahnesine ilk olarak ne zaman çıktığı konusunda farklı tarihlendirmeler bulunmaktadır. Genel olarak fantastik edebiyatın bir tür olarak 18. yüzyıl sonlarında ortaya çıktığı ve 19. yüzyılda Batı coğrafyasında yükselişe geçtiği kabul edilmektedir.

Romantizm akımının ortaya çıkmasıyla klâsizm akımının abartılı kuralcılığına, katı tutumuna, millîlikten kopuk olmasına, yapay üslubuna ve diline tepki gösterilmiştir. Bu tepkilerin içinde aklın ve bilimin otoritesini sınırlamak, insanların duygu ve düşüncelerine öncelik vermek, hayallerini rahatça aktarabilmelerine olanak tanımak ve doğaya yönelik istekleri bulunmaktadır. 19. yüzyıl itibarıyla, gotik edebiyattan uzaklaşarak fantastik edebiyata yönelişin başladığı söylenebilir (Kartal, 2007).

19. yüzyılda fantastik edebiyat bir süre realist romanların egemenliği altında duraklama dönemine girmiş ve kendine bir yol aramıştır. 20. yüzyılda tekrar yükselişe geçen fantastik edebiyatın, akılcı ve bilimsel düşünce ile açıklanamayan olay ve olguları mitsel düşüncelerle sentezleyerek ürünler ortaya çıkardığı ve tekrar yaygınlaştığı görülmüştür (Kartal, 2007).

Fantastik edebiyata son dönemlerde ilgi oldukça artmıştır. Bu artışta, teknolojinin hızlı gelişimi ve ayak uydurulamaması, gündelik hayatın sıkıcılığından ve monotonluğundan kurtulma isteği, kimlik bunalımı ve değer yitimi yaşayan insanların olağandışına olan ilgilerinin artmasının büyük payı vardır (Kartal, 2007).

Fantastik edebiyatta hayal gücüyle yaratılan dünyanın farklı bir gerçeklik algısı sunması okurlarını kimi zaman şaşırtmış kimi zaman endişelendirmiştir fakat sonuç

olarak mutlu etmiştir. Bu sayede dünya genelinde hızla artan bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. “Yüzüklerin Efendisi” serisinin 2000’li yıllarda üç sinema filmine uyarlanması ile fantastik edebiyat, sinema sektöründe de popülerlik kazanmış, “Harry Potter” serisinin de sinemaya uyarlanmasıyla altın çağına ulaşmıştır (Erattır, 2021).

2.2.3. Fantastiğe Yakın Türler

Fantastik eserlerin ütopya, distopya ve bilim kurgu eserleriyle ortaklık gösterdiği bazı yönler vardır. Bu eserlerde ele alınan konular genel olarak gerçekleşme ihtimali bulunmayan, günümüz gerçekliğinden kopuk bambaşka yaratılan dünyalardır. Fantastik edebiyat ile ortak yönleri temelde bu kopukluk ve olağanüstülüklerdir (Öntürk, 2017).

Fantastik, başlı başına bir tür olarak kabul edilmesine kadar olan süreçte diğer türlerin etkisi altında kalmış ve onlara ait kurgu öğelerini kullanılmıştır. Destan, masal, efsane, distopya, ütopya ve bilim kurgu bu edebî eserlerdendir. Fantastik edebiyat; zaman, mekân, tema (izlek), kişiler kadrosu gibi konularda bu edebî eserlerden etkilenmiş ve zamanla onlardan ayrılarak kendi başına bir tür olmuştur. Bu eserlerin fantastik edebiyat ile ilişkisi bulunmaktadır fakat bu ilişki eserleri fantastik edebiyat metinleri içinde değerlendirmek anlamına gelmemelidir (Üzmer, 2019).

2.2.3.1. Bilim Kurgu

Bilim kurgu, ilerde gerçekleşmesi muhtemel durumların, olayların ve hikâyelerin çağımızda mümkün olmayan bilim ve teknoloji öğelerinin kullanılmasıyla oluşturulmasıdır. Dilimize, İngilizce ‘science-fiction’ kelimesinden çevrilmiştir. Ali Püsküllüoğlu (2009) bilim kurguyu tanımlarken bilimsel verilerden yola çıkmış ve bilimin hayal gücüyle birleşmesi sonucu ortaya çıkan bir ürün olduğunu ifade etmiştir. Bu ürünlerin genel olarak evrenin veya uzayın başka bir yerinde geçen olayları anlatan roman, öykü veya film olduğunu belirtmiştir. Orhan Duru (1973), bilimkurguyu tanımladığı yazısında şunları belirtmektedir:

“Bilimkurgu yazını Kingsley Amis’in de belirttiği gibi bilim ve teknik alanda yeni buluşlara ya da varsayımlara giderek bunların kurgusal yollarla ileri götürülmüş biçimlerine dayanan bir durumu ele alır ve bu durum üzerine kurar öyküsünü, romanını. Söz konusu bilim ve teknik alanındaki gelişmeler yeryüzünde daha ortaya çıkmamış olabilir. Gelecekte ortaya çıkması mümkün görülüyorsa sorun yoktur. O da olmadı başka yıldızlarda var olduğu yazarca ortaya atılan bilimsi ya da tekniğimsi verilere göre

yaratılmış bir durum da ele alınabilir. Michel Butor: ‘Bilimkurgu bilimin izin verdiği oranda mümkün olabilecek olanı kullanan bir yazıdır, gerçeklikle sınırlandırılmış bir düşüklüktür.’ diyor. En iyi tanımı yapıyor belki de böylece. Çünkü bilimkurgu aslında çağdaş birtakım gerçeklerden başlayarak bunları gelecekte ya da başka dünyalarda uzatır ve geliştirir düşsel yöntemlerle. Bu nedenle bilimsel gerçeklerden ya da günümüz gerçeklerinden uzaklaşmaz tam olarak...”

Bilim kurgu türündeki kitapları ile ünlü Isaac Asimov bir söyleşide bilim kurgunun, insanların bilimsel ve teknolojik gelişmelere verdikleri tepkilerle ilgilenen bir edebî tür olduğunu söylemektedir (Asimov, 2007).

19. yüzyılda sanayi devriminin kültürel alandaki bir sonucu olarak Avrupa’da ortaya çıkmıştır. Bir edebî tür olarak gelişme gösterdiği bu yıllarda H. G. Wells ve Jules Verne gibi bu türün öncüleri, okuyucularına bilim ve teknolojinin hızla geliştiği dünyanın gelecek yüzyıllarda nasıl bir dünyaya dönüşeceğini hayal etme imkânı sunmuşlardır (Uğur, 2019). 20. yüzyılda bu türün kapsamı bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle artmış ve evrensel bir boyuta ulaşmıştır. Bu dönemde ilk defa türe adını veren science fiction (bilim kurgu) sözcüğü Gernsback tarafından kullanılmıştır (Baudou, 2005). 21. yüzyılda ise bilim kurgu yazarları; yapay zekâ, gelişen nanoteknoloji, sanal gerçeklik ve bunların insanlar üstünde olan etkileri konulu eserler kaleme almışlardır (Erattır, 2021).

Bilim kurgu türü temelde bilim ve teknik üzerine kuruludur. Hem günümüz bilimsel dünyası hem de gelecekteki bilimsek dünya bilim kurgu türünün konusu olabilir. Özlük (2011) bu konuya şöyle değinmiştir:

“Bilim kurgu yazarı ya bugünün çağdaş bilim ve teknik gelişmelerini ya da bunların kısa sürede gerçekleştirebilecekleri sanılan etkilerini dikkate alır, bunlar olmazsa gelecekte var olacağını öne sürdüğü bir bilimsel gelişmeye dayandırır öyküsünü. Bu bilimsel gelişme ya da teknik buluş salt uydurma da olabilir, çağımızdaki bir varsayımın uzantısı da olabilir.”

Teknolojiden, bilimsel gelişmelerden konusunu alan ve bu doğrultuda ilerleme gösteren bilim kurgu, fantastik ile kıyaslandığında birçok açıdan farklılık gösterdikleri görülmektedir (Erattır, 2021).

Fantastik türde konu ağırlıklı geçmiş dönemlere veya günümüze yönelik iken bilim kurgu türünde konu, ağırlıklı olarak geleceğe dönüktür (Özlük, 2011). Bir diğer önemli fark ise, bilim kurguda olay ve durumlar karşısında mutlak gerçeklik kaygısı

güdülrken fantastikte daha çok doğaüstü durumlar ve gündelik hayatta karşılaşılamayacak olaylar vardır (Öntürk, 2017).

Fantastik; akıl dışı, açıklanamaz, imkânsız olanın gerçekleştiği bir şimdi kurgularken, bilimkurgu; mantığa ve akla dayalı bilimsel veriler ışığında, imkân dahilinde gerçekleşebilecek spekülâtif bir gelecek kurgular (Erattır, 2021).

Üzmer'e (2019) göre bilim kurgu eserleri ilk okunduğunda olaylar kulağa saçmalık gibi gelebilir fakat sonuçta bilimsel temele dayandırma durumu vardır. Mantıksal bir çerçevede açıklanan olaylar okuyucuda bir yabancılik çekme duygusu oluşturmamaktadır. Fantastik eserlerde ise mantıksal bir zemine oturtma durumu bulunmamaktadır. Okuyucu, eseri okurken karşısına çıkan olayların gerçek olmadığını, gerçekleşme ihtimalinin olmadığını ve gerçek hayattan bir dayanağı olmadığını çok iyi bilmektedir. Bu bakımdan fantastik eserleri okurken bilim kurgu eserlerindeki gibi mantık örgüsü beklentisi bulunmamaktadır.

Fantastik tür ile bilim kurgu türü arasındaki farklılık her zaman ayırt edilemeyebilir. Fakat bazı özellikler itibarıyla net farklar bulunmaktadır. Robotlar, başka gezegende yaşayan varlıklar, UFO'lar, zaman makineleri, galaktik krallıklar, vb unsurlar bilim kurgu türünün konu alanına girmektedir. Bu konuların günümüz bilimsel kuralları çerçevesinde açıklaması yapılabilir. Buna karşılık fantastik türde ise imkânsızlık ve günümüz gerçekliğinde var olması mümkün olmayan unsurlar vardır. Tek boynuzlu yaratıklar, vampirler, kurt adamlar, cinler, periler bu unsurlardan bazılarıdır.

2.2.3.2. Ütopya

“Utopia” kelimesi, Yunanca “hiç olmayan yer” , “outopia” ve “güzel yer” anlamındaki “eutopia”dan gelir (Huyugüzel, 2018). İnsanoğlunun, kendi yarattığı bir dünyada kendini mutlu etme arzusunu ifade eden ve düşsel yetenek çerçevesinde oluşturulan ütopya, edebiyatta ve felsefede sıklıkla kullanılan bir terimdir (Çörekçioğlu, 2015). Edebiyatta düşsel ve özlenen ülkeleri anlatan kurgusal eserleri adlandırmada kullanılırken felsefede ise hayali kurulan ideal bir devlet ve toplum düzenini nitelemek için kullanılmaktadır (Erattır, 2021).

Öntürk (2017) ütopya ile fantastiği birbirinden ayırmada şu ifadeleri kullanmıştır:

“Ütopya hayal ürünü, hiçbir zaman olmayacak toplumları ve dünyaları anlattıkları için fantastik ile sıkı bir ilişki içerisinde. Gerçek dünyadan uzaklaşma, çeşitli öğelerin ütopyaadaki varlığı onu fantastik yazına yaklaştırmıştır. Öyle ki fantastik ve ütopya iç içe geçmiştir diyebiliriz. Ancak fantastik ve ütopya arasında kesin bir ayrım da bulunmaktadır. Ütopyalarda olağanüstü olaylar pek yoktur ve oluşturulan kurallar da açıktır. Okur beklenmedik bir durumla karşılaşmamaktadır. Oysa fantastikte durum böyle değildir. Her an olağanüstü olaylar ortaya çıkabilmekte ve sık sık karasızlık durumları yaşanmaktadır.”

Üzmer (2019) ise ütopya ile fantastiğin farkını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Ütopya ve fantastik hayali bir dünyayı anlatmaktadır, daha önce yaşanmamış bir zamana ve gerçeğe benzemekle birlikte farklılıkları olan mekânları anlatmaktadır. Fakat ütopyaadaki hayal tasarımının fantastikteki hayal tasarımından bazı açılardan farkları bulunmaktadır. Ütopyaadaki dünyanın tasarımı, tamamıyla gerçek dünyadan alınmış unsurlarla yapılmıştır. Kişiler, mekânlar, olaylar ve zaman bugünün dünyasındaki gibi birebir aynısıdır. Oysa fantastikteki kişi, mekân, olay ve zaman unsurları bu dünyaya ait değildir. Benzerlikleri olsa da radikal bir biçimde farklılaşmış yapı unsurlarıyla karşılaşmak mümkündür. Bu noktada hemen şunu belirtmek gerekmektedir: Ütopya, bu noktada bilim ve gerçeklikten beslenmesine rağmen fantastik masal, mit ve efsanelerden beslenmektedir.”

Kısacası ütopya, fantastik tür ile karşılaştırıldığında benzer taraflarından ziyade farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Örneğin, ütopyada toplumsal kaygılar söz konusu iken fantastik eserlerde böyle bir kaygı yoktur. Bireyin kendisi ve iç dünyası birinci plandadır. Ütopya eserlerinde, katı kurallara bağlı kusursuz bir devlet düzeni bulunurken fantastik eserlerde, aksine düzeni olmayan bir dünya veya altüst edilmiş bir düzen bulunmaktadır. Ütopyalarda hâlihazırdaki düzeni sorgulama ve toplumsal farkındalık oluşturma kaygısı vardır. Fakat fantastikte gerçeklikleri sorgulama ve korkuyla yüzleşme gibi durumlar söz konusudur. Son olarak fantastik eserlerdeki dinamik ve macera dolu konuların aksine ütopyalarda daha durağan ve dinamizmden uzak bir yapı bulunmaktadır.

2.2.3.3. Distopya

Distopya, Yunancadaki olumsuzluk bildiren “dis” ön ekiyle yer anlamına gelen “topos” kelimesinin birleşimiyle oluşturulmuştur. “Kötü yer” anlamında da

kullanılabilmektedir. Bu sözcük, “ütopya karşıtı, ütopya kavramının karşısında duran, anti ütopya, ters ütopya” (Bezel, 1984) anlamlarına gelir.

Distopya, genel olarak ütopyik bir toplum arayışının tam tersi karakterde bir anlamı ifade eder. Distopyada; otoriter bir devlet düzeni veya baskıcı karakterde bir devlet anlayışı altında ezilen bir toplum söz konusudur (Müftüoğlu ve Özbay, 2015).

Distopya kavramını ilk kez Stuart Mill 1868 yılında kullanmıştır. Mill bu kavramı ideal bir devlet anlayışı ve refah içinde bir toplum düzeninin tersine baskıcı bir devlet ve otorite altında ezilen bir toplum düzeni olarak anti ütopya anlamında ifade etmiştir (Kumar, 2006). Buradan hareketle yukarıda bahsedilen ütopyanın tanım ve özelliklerine bakıldığında distopyayı onun bir anti-tezi gibi anlamak gerekmektedir. 18. ve 19. yüzyıllarda Batı coğrafyasındaki gelişmelere bakıldığında, distopya eserlerinin hangi koşullar altında yazıldığı görülmektedir. Distopya eserleri; emrin ve otoritenin kurbanları olan, bilim ve teknolojinin bozulduğu ütopyik eser versiyonları olarak görülebilir (Müftüoğlu ve Özbay, 2015).

Fantastik ve distopya arasında önemli bir benzerlik vardır. Konuları itibarıyla iki türde de anlatılanlar gerçekleşme imkân ve ihtimaline sahip değildirler. Okuyucular, iki türde de anlatılan konuların gerçekliğin dışında bir temele oturtulduklarını hemen anlamakta ve gerçeklik sınırlarının aşıldığını fark etmektedirler. Kısacası fantastik de distopya da kurgularına ve konularına okuyucuyu son derece yabancılaştırmaktadırlar (Üzmer, 2019).

Fantastik eserlerde yazar, anlattıklarını mantıksal bir çerçeveye oturtmamaktadır ve olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurmamaktadır. Ancak distopyada anlatılanlara mantıksal gerekçeler bulunmakta ve sebep-sonuç ilkeleri bağlamında hareket edilmektedir. Bu yapılırken de umutsuzluk ve kötümserlik, inandırıcılığı sağlamak amacıyla bir araç olarak kullanılmaktadır (Üzmer, 2019).

2.2.3.4. Gotik Roman

Hayaletlerle, canavarlarla, korku dolu, esrarlı, tuzak dolu malikâneleri, şatoları, sarayları ve yeraltı mahzenlerini mekân olarak kullanan romanlar Gotik'tir. Gotik romanlar; çılgınlıklarla dolu, ürkütücü, karanlık, mekânlarda geçen büyülü, şeytanî ve karanlık olayları işler (AnaBritannica, 1993). Gotik kelimesi edebiyat alanında ilk kez,

Horace Walpole'ün 1764'te kaleme aldığı, İngiltere'de yayımı yapılan ve Gotik türüne ait ilk örnek olan "Otranro Şatosu" adlı eserde kullanılmıştır (Huyugüzel, 2018).

Canavarların, yarasaların, doğaüstü varlıkların içinde yer aldığı Gotik eserlerde konu, geçmiş zamanlarda ve çok uzak diyarlarda gerçekleşmektedir. Gotik edebiyatta temel özellik gizem, tekinsizlik duygusu ve korku meydana getirmektir (Toyman, 2006).

Atmosferin ilk planda olduğu Gotik eserlerde aktarılan konu ve mekânlar, kahraman ve karakter anlatımından daha önemlidir ve bu öğeler eserlerde kaynağı belli olmadan dehşet ve korku havası oluşturan araçlar olarak kullanılmaktadırlar (Huyugüzel, 2018).

Gotik roman ile fantastik eserler arasında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Toyman (2006) Gotik roman ile fantastik eseri şu sözlerle birbirinden ayırmıştır:

"Din ve cinsellik, korku romanının en belirgin konularındandır. Her zaman için tabuları yıkmak için kurgulanan gotik romanlar, ölüm ve ölümsüzlük konularını ortaya koymak için bu iki unsuru yoğun bir şekilde kullanır. Bünyesinde barındırdığı gizem ve belirsizlikler nedeniyle gerçekten uzaklaşır. Fantastik romanlarda korkutucu figürler seçilir; ancak fantastik bir eserin amacı okuyucuda gerilim yaratarak korku dolu bir atmosferi oluşturmak değildir. Gotik romanın ve fantastik romanın ortak noktası ölüm ve ölümler dünyasıdır. Gotik roman ve onu izleyen korku filmi geleneğinde ölümler, insanları huzursuz eden varlıklardır. Fantastik eser ise ölümleri korku unsuru olarak kullanmaz."

Gotik eserlerde bulunan korku öğeleri fantastik eserlerde de bulunmaktadır ancak fantastikteki korku, Gotik eserde sözü edilen korkudan farklıdır. Gotik eserde korku, dışarıdaki doğaüstü yaratıktan kaynaklanmaktadır. Fantastikte ise korku insandaki gerçeklik duygusunun sarsılmasından kaynaklanır. İki türdeki korku farklı temeller üzerine kurulmuştur (Olur-Çeker, 2011).

Gotik eserlerde korku, gerilim, gizem ve en önemlisi tekinsizlik en belirgin özelliklerdir. Fakat fantastikte tekinsizlik kavramı bulunmamaktadır. Bu anlamda iki türün benzer yanları olduğu kadar keskin ayrımları da vardır (Gökçek, 2013).

Gotik eserlerde canavar, hayalet, şeytan, karanlıkta kalan birçok hayvan, insan, yaratık veya varlıklara yer verilir. Fantastik eserler ise gerçek dünyada yer alana

insanlara benzeyen varlıkların yanı sıra Gotik eserlerde de görülen peri, şeytan, vampir gibi insan dışı yaratıklara rastlanmaktadır. Ancak bu varlıklar ve yaratıklar okurlarda korku oluşturmak amacıyla kullanılmazlar (Gökçek, 2013).

Son olarak fantastik eserlerde duyguları dramatize etme amacı güdülmezken Gotik eserlerde dehşet ve korkuya dayanan duygular dramatize edilerek okuyucuya aktarılmaktadır (Yıldırım, 2007).

2.2.4. Fantastiğin Diğer Türlerle İlişkisi

2.2.4.1. Masal ve Fantastik Eser

Fantastik denildiğinde masalın diğer türlere göre ayrı bir yeri vardır. Çünkü masallar yapıları itibarıyla olağanüstü ve doğaüstü konuları ve hayalî ürünleri anlatmaktadır. Masallarda kendince bir mantık, peşin olarak kabul edilen olanaklar bulunmaktadır. Bu eserlerde hayvanların konuştuğu, bazı insanların kılık değiştirerek hayvan gibi görüldüğü, varlıkların ve olayların alışlagelen ölçülerin dışına çıktığı ve olağanüstü bir şekilde büyüüp küçüldükleri durumlar söz konusudur (Boratav, 2009). Fantastik eserlerde de bir bakıma bu malzemeler kullanılmaktadır fakat bu iki türün okur karşısındaki duruşu tamamen farklılaşmaktadır.

Masallar ile fantastik eserler birbirilerinden net olmamakla birlikte belli çizgilerle ayrılırlar. Bu konuda Hatipoğlu (2019) şunları ifade etmektedir:

“Masallar ile fantastik metinlerin okuyucusunda oluşturduğu hazırbulunmuşluk aynı değildir. Masal okuyucusu her şeyin hayal ürünü olduğunu bilir ve yeni bir keşif yapmaya ya da olayları sorgulamaya çalışmaz. Örneğin masalın başında yer alan “Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; develer tellal iken, pireler berber iken...” ifadesi bile okuyucuyu, yaşananların gerçek dünyadan ziyade hayallerde var olduğuna ve eserin yaşanan çeşitli olaylardan sonra çoğunlukla iyi biten bir sona ulaşan kalıbına hazırlar. Fantastik metinlerde ise okur aktiftir, yaşananlar üzerine düşünür, gerçek ve hayal olanı sorgular.”

Masallarda yaratılan dünyada iyiler hep kazanmakta kötüler ise hep cezalandırılmakta ve kaybetmektedir. Bu anlamda masallardaki akış güvenli ve öngörülebilirdir. Fantastik eserlerde ise durum bunun tam tersidir. Fantastik kurgularda gerçekliğin kuralları ihlal edilmekte ve okuyucuda şüphe duyma, kararsızlık, tedirginlik ve şaşkınlık gibi etkiler oluşturulmaktadır. Kaideler ve kurallar ortadan kalkmakta ve

hem okuyucu hem de eser karakterleri için anlatılan dünyada öngörülemez bir durum ortaya çıkmaktadır (Erattır, 2021). Dilidüzgün'ün (1996) ifadesi bu görüşleri desteleyen niteliktedir:

“Masalların kurduğu dünya salt düşsel bir kurguda gelişirken, fantastik türlerde sürekli bir gerçek-düş çatışması, gerçek dünya ile düş dünyası arasında bir hesaplaşma vardır. Başka deyişle masalın kurduğu usdışı dünyada gerçek-düş çatışması bulunmaz; tersine en garip olaylar bile sanki gerçekmiş gibi anlatılır. Bu anlamda masal mantığı bütün kurguya ve anlatıya egemendir. Oysa fantastik kitaplardaki öykülerde, gerçek dünyanın değerleri ortaya konan usdışı değerleri sorgular, gerçek dünyaya gidiş- gelişler görülür.”

Masallardaki konunun öngörülebilir olmasının yanı sıra öğretici bir nitelikte olması bu iki türü farklı kılan bir diğer özelliktir. Masalların sonunda ödül ve ceza sistemi bulunmaktadır ve bu dikkat çekilen ahlakî bir neticedir. Olaylardan dersler çıkarma söz konusudur. Ancak fantastik eserlerde böyle bir kaygı bulunmamaktadır.

Masalları fantastik eserlerden ayıran en önemli özellik kurgudur. Masallardaki kurgu son derece sade ve açıktır. Fantastik eserlerde kurgu belli bir gizem içinde verilmektedir. Okuyucu eserin işleyişi hakkında tahmin yürütemez (Fidan, 2017).

2.2.4.2. Mit-Efsane-Destan ve Fantastik Eser

Efsaneler, mitler ve destanlar genel olarak milletlerin çok eski çağlarına, karanlık devirlerine ait olan eserlerdir. İlk insanlar, kendilerinin ve evrenin yaratılışı hakkında sorgulamalar yapmışlar ve bunu anlamsal bir zemine oturtmaya çalışmışlardır. Bunun sonucu olarak doğaüstü olaylara ilgi duymuşlardır. Bu ilgi, dinî bazı uygulamaların ve törenlerin ortaya çıkmasına temel oluşturmuştur. Kendisinin ve evrenin yaratılışını sorgulayan ve sürekli bunu anlamlandırmaya çalışan ilk insanlar, doğaüstüne ilgi duymuş, bu ilgi, dinsel birtakım uygulamaların, törenlerin doğmasına neden olmuştur. Bu tören ve uygulamalar ise mitlerin doğuşuna zemin hazırlamıştır (Gökçek, 2013).

TDK Güncel Türkçe Sözlük'te (erişim tarihi: 22.11.2022) destan, efsane ve mit kavramları şu şekilde tanımlanmaktadır:

Destan: “Tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, epope.”

Efsane: “Eski çağlardan beri söyleneğelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayalî hikâye, söylenece.”

Mit: “Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değıştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mitos.”

Kaynağı milletlerin çok eski devirlerine uzanan destan, efsane ve mitler; insanların yaşamı ve olayları anlama, yaratılış konusunu sorgulama gereksinimlerinden ortaya çıkan edebî türlerdir. Mitlerin kaynağı dinlere; destanların milletleri birçok yönden etkileyen tarihsel ve sosyolojik olaylara; efsanelerin ise yaratılışla ilgili inançlara dayanmaktadır (Üzmer, 2019).

Lucas’a (1985) göre mit, efsane ve destanlarda Tanrısal özellikler vardır ve kurallara bağlıdır. Bu eserlerde bir kader vardır ve kahramanlar bu kaderi yaşamaktadırlar. Fantastikte ise dünya, Tanrı ve onun belirlediğı yazgı üzerinden değıl, beşerî koşullar temelinde oluşmaktadır.

Üzmer’e (2019) göre, destan, efsane ve mitlerde yer alan kahramanlar fantastik eserlerde görüldüğü gibi olağanüstü özelliklere sahip insanüstü varlıklar olabilmektedirler. Fakat fantastik eserlerde bu insanlar daha çok karakter özellikleri sergilemektedirler. Destan, efsane ve mitlerde ise bu insanlar, belli kişilik özelliklerine sahip tiplerdir. Onlara verilmiş belirli görevler ve sorumluluklar bulunmaktadır. Bu insanlarda asıl amaç bu görevleri ve sorumlulukları en güzel biçimde gerçekleştirmektir. Fantastik eserlerde yer alan kahramanlar içinse belirlenmiş böyle bir görev ve sorumluluk durumu bulunmamaktadır.

Efsane, mit ve destanlarda konu, insanüstü yeteneklere sahip kahraman üzerine kurgulanmıştır. Onun yurdu ve milleti için yaptığı fedakârlıklar, kahramanlıkları ve birtakım özellikleri konu edilmektedir. Fantastik eserlerde durum farklıdır. Kurgu, belli bir karakter üzerine kurulmamıştır. Eserde yer alan kahraman, millî ve manevi bir kişiliğe bürünmemiştir. Sonuç olarak tüm türlerde kahraman insanüstü özelliklere sahiptir ancak diğere türlerden farklı olarak fantastik eserlerde kahramanın değıl kurgunun olağanüstülüğü öne çıkarılmaktadır (Toyman, 2006).

2.2.5. Türk Edebiyatında Fantastik

Fantastik, Türk edebiyatında; efsane, destan, masal, mesnevi, halk hikayesi gibi edebî türler üzerine inşa edilmiştir. Bu anlamda şu söylenebilir: Fantastik eserler Türk edebiyatında kendi dinamikleri üzerinde kurulmuş ve gelişmiştir.

Fantastik, 18. yüzyılda Avrupa’da edebî bir tür olarak gelişmiştir. Türk edebiyatındaki süreci ise Giritli Aziz Efendi tarafından 1797’de kaleme alınan “Muhayyelât-ı Aziz Efendi” ile başlamıştır. “Binbir Gece Masalları” ve “Binbir Gündüz Masalları”nın etkilerinin görüldüğü (Uysal, 1994) bu eserde hayal gücü yoğunlukla kullanılmıştır. Kitapta tılsım, peri, cin gibi doğüstü öğeler bulunmaktadır. Sözü geçen eserde gerçeğin ve hayalin iç içe geçmesi, meydana gelen doğüstü olayların kahramanları şaşırtması, okuyucuyu şüpheye sevk edecek bir hava yaratması, eseri fantastik edebiyata dâhil eden olgulardır (Erattır, 2021).

Türk romanlarının fantastik yapısı, başlangıçtan günümüze uzanan çizgide çok fazla değişikliğe uğramıştır. Önceleri eser kurgusu içinde gerçek olamayacak hayalî birtakım öğeler kullanılırken zamanla romanın bütününde fantastik bir algılayışı izleri görülür. Başka bir deyişle, eskiden hayalî öğelerin roman kurgusunun bir parçası olarak kullanıldığı eserler fantastik olarak adlandırılırken günümüzde eserin tüm kurgusunun fantastik bir zemine oturtulduğu ve adına fantastik kurgu denilen eserler fantastik edebiyatın ürünleri olarak kabul edilmektedir (Sipahioğlu, 2006).

1980’li yıllarda Türkiye’de ekonomik ve toplumsal şartlarda meydana gelen değişimler yeni nesillerin bireysel hayatlar kurmalarının, bireysel zevk ve arayışlarının önünü açmıştır. Bu dönemde büyüyen ve yetişen nesil, önceki nesillerden farklı olarak çeşitli faaliyetler gerçekleştirebilecekleri olanaklara sahip olmuş ve toplumdaki değer yargılarının zayıflaması ile hayal güçlerini kullanabilme fırsatını yakalamışlardır (Uğur, 2010).

1980’li yıllardan sonra Türk edebiyatında postmodernist öğelerin sıklıkla kullanılmasından itibaren var olan gerçeklik anlayışı kırılmış ve yazarlarımız kendi dünyalarının gerçeklerini arar olmuşlardır. “Çeviri, taklit ve örnek alma evrelerini geride bırakan Türk romanı 70’li yıllarda ve 80’lerin başında Batı’nın anlatım tekniği yeniliklerini yerli konularda uygulayarak öz ve biçim uyuşmasını sağlayan ulusal sentezi gerçekleştirmiştir.” (Aytaç, 1999)

Fantastiğe yönelik 1980'lerden sonra hız kazanır. “Gerçeklikten uzaklaşma ve fantastiğe yönelme, bilim ve akıl çağının getirmiş olduğu kuruluk, yavanlık ve tatminsizlik duygusuna isyanın dışavurumudur. Saf akılcılık, ilerleme ve teknoloji vurgusuyla hayat bulan modernizme karşı/alternatif/tepki olarak fantastik, bilimkurgu ve gotik edebiyat uç vermiştir.” (Sipahioğlu, 2006)

12 Eylül 1980 ihtilali ile birlikte toplumcu tutum tekrar askıya alınmıştır. 12 Eylül ihtilali, siyasi içerikli ve toplumcu çalışmaların yazılmasının önünde büyük bir engel teşkil edince bu eserlerin yerini bireyi öne çıkaran eserler almıştır. Popüler edebiyatın bu süreçte yaygınlaştığı söylenebilir. Bunun yanı sıra fantastik, çeşitli alt türleri kapsayan bir tür olarak gündeme gelmiştir. Bu dönemde Nazlı Eray en önemli fantastik edebiyat yazarı olarak öne çıkmaktadır. Yazar, büyüğü gerçekçi çerçevede kaleme aldığı eserleri ile günümüze kadar fantastik edebiyatın önemli bir ismi olmaya devam etmiştir (Olur-Çeker, 2011).

1990’lı yıllarda fantastik kurgu ile eser kaleme alan yazarların sayısında önemli ölçüde artış yaşanmıştır. Bu dönemde verilen eserlerin sayısındaki ve niteliğindeki değer artışı Türk edebiyatının fantastik edebiyat ismini taşıyabilecek düzeye ulaştığını göstermektedir denilebilir. Bu yıllarda Sadık Yemni, fantastiği eserlerinde başarıyla kullanan yazarlardan olmuştur. “Muska” adlı eseri fantastik türün önemli örneklerinden biridir (Gizli, 2019). Bu yıllarda “Puslu Kıtalar Atlası” adlı ilk eserini yayımlayan ve edebiyatta fantastiği başarıyla kullanan yazarlardan biri de İhsan Oktay Anar’dır.

2000’li yıllarda fantastik kurgu, Türk edebiyatında en parlak dönemine ulaşmış; bu yıllardaki yazarlar fantastiği eserlerinde başarıyla kullanarak fantastik yaratıkların ve varlıkların kol gezdiği ayrı dünyalar kurgulamışlardır. Bu dönemde İhsan Oktay Anar “Amat”, “Efrasiyab’ın Hikâyeleri”, “Puslu Kıtalar Atlası”, “Kitab-ül Hiyel”; Hüseyin Nihal Atsız “Ruh Adam”, “Bozkurtlar Diriliyor”, “Bozkurtlar Ölüyor”; Orkun Uçar “Kızıl Vaiz” ve “Kara Gezgin”; Sadık Yemni “Saklı Ülke”, “Çözücü”, “Ziyaretçiler” ve “Metros”; Barış Müstecaplıoğlu “Perg Efsaneleri” dörtlemesi; Mine Söğüt “Kırmızı Zaman” adlı fantastik kurguda ele aldıkları eserleriyle fantastik edebiyata önemli katkılar sunmuşlardır.

Sonuç olarak “Türk edebiyatında, fantastik roman türünün verilen ilk örneklerinden günümüze dek fantastik algılayış görünüşünü hayli değiştirmiştir. Önceleri hayal gücüne dayanan fantastik unsurlar, eserler içinde dikkat çekici ve faydacı

bir unsur olarak kullanılırken, bugün fantastik başlı başına bir tür olmuştur. Ancak her ne şekilde olursa olsun hayal gücünün kullanımı her devirde eserlerimize apayrı bir tat katmış, insanoğlunun düşleri önemsenmiş ve farklı görüntülerle edebiyatımıza girmiştir. Zaman hangi türü daha doğurur bilinmez ama insanın ve edebiyatın var olduğu her süreçte hayallere rastlamak mümkün ve kaçınılmaz olacaktır.” (Sipahioğlu, 2006)

2.2.6. Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Fantastik

Fantastik edebiyatın ortaya çıkışı Aydınlanma Çağına dayanmaktadır. Ancak o zamanlar ortaya çıkan bu tür, çocuklardan ziyade yetişkinler içindir. Toplumsal normların ve değerlerin çocuklara verilmesi önem taşımaktaydı. Çocuk ve gençlik edebiyatının pedagojik işlevi de bunu yerine getirmekteydi. Romantizm ekolü döneminde fantastik tür yükselişe geçmiştir. ETA Hoffmann’ın “Altın Çanak” (1814) isimli eseriyle ilk fantastik olaylar, tıpkı “Fındıkkıran ve Fare Kral” (1816) isimli eserinde olduğu gibi gerçek gündelik hayatın içinde yer almıştır. Hoffmann’ın eserinde fantastik dünya ile gerçek dünya bir arada yansıtılmıştır. Oyuncaklar gerçek dünyada gece saat 12’den sonra canlanmaktadır (Altun, 2018).

19. yüzyıl başlangıcında İngiltere’de fantastik çocuk ve gençlik edebiyatı oluşmaya başlamıştır. Çocukların gelişimlerinde fantezi ve hayal gücü dikkate alınmaya başlanmıştır. 1865’te Lewis Carrol’un “Alice Harikalar Diyarında” adlı eseri bu türün başlangıç noktasını oluşturmuştur. Fantastik kurgunun ilk motifleri burada belirginleşmiştir. Gerçek dünyadan hayal dünyasına geçiş buna en belirgin örnektir. 1881’de de Carlo Collodi’nin yazdığı “Pinokyo” da fantastik türün ilk eserlerindedir (Tabbert, 2000; akt. Altun, 2018).

Fantastik çocuk ve gençlik edebiyatının gelişimine katkı sağlayan İsveçli yazar Astrid Lindgren 1945’te “Pippi Uzunçorap”ı yayımlamıştır. Bu eserle dünyaca tanınan bir yazar olmuş ve eseri pek çok dile çevrilmiştir. 20. yüzyılda Erich Kästner (1934), Michael Ende (1960) ve Christine Nöstlinger (1970) fantastik çocuk ve gençlik edebiyatına ait birbirinden ünlü eserlerini yayımlamaya başlamışlardır (Altun, 2018).

1970’li yıllarda çocuk edebiyatı daha gerçekçi olmaya yönelmiş ve sosyal, politik sorunlar eserlerde ele alınmaya başlamıştır. Ben-dili, iç monolog, özgür dolaysız anlatım gibi anlatım türlerine bu tür eserlerde yer vermeye başlanmıştır. Zamanla mizah ve korku da ilave edilmiştir (Altun, 2018).

Binder'in (1969) tanımında rastladığımız fantastik çocuk ve gençlik edebiyatı eserlerinde “iki farklı dünya vardır” yaklaşımını, Patzelt'in tanımında da görmekteyiz. Patzelt'e göre de fantastik tür sınırların aşılmasıdır. Gerçek dünya ile fantastik dünya arasında ileri geri geçişler mevcuttur. Bu yüzden de hayal/düş ile gerçek arasında sınır aşılmış olur (Patzelt, 2001; akt. Altun, 2018). Müller (1984) de bu iki dünya arasındaki gidiş gelişi üç varyasyonda açıklamaktadır:

a) Gerçek ve fantastik dünya yan yanadır.

b) Hikâye baştan sona gerçek dünyadadır. Sadece gerçek dünyada olmayan fantastik figürler, yaratıklar, sıra dışı olaylar gerçek dünyada yer alır.

c) Son olarak da olaylar baştan sona fantastik dünyada gerçekleşir. Tıpkı J. J. R. Tolkien'in “Hobbit”i (1937) gibi. Bu konuda Neydim de (2003) şunları söylemektedir:

“Fantastik çocuk edebiyatında gerçek ve fantastik dünya yan yana bulunan iki düzlemdir. Olaylar her iki düzlemde de yaşanır ve bir noktada birbirleriyle temas ederler. Öykülerin gerçek dünya düzleminden çıkan figürler, ağırlıklı olarak fantastik dünyanın özelliklerinin bilincinde olan çocuklardır. Fantastik edebiyatta yer ve zaman bellidir. Olayların geçtiği yer ayrıntılı olarak tanımlanır.”

Neydim'e (2003) göre fantastik edebiyat metinleri çocukla daha kolay iletişim kurarlar. Gerçek düzlemde onları rahatsız eden ve yüz yüze gelmekten kaçındıkları sorunlarla gerçeküstü düzlemde daha kolay karşılaşabilir ve hesaplaşabilirler. Psikologlar çocukların sorunlarını daha kolay anlayabilmek için onlarla oyun oynarlar. Oyun, çocuğun gerçeküstü düzlemidir. Bu düzlemde sorunlarını daha kolay ortaya koyar. Bu sorunlarını, sembollere yükledikleri anlamlarla ifade eder. Psikolog, anlam yüklerindeki şifreyi çözer ve sorunu belirler. Edebiyatçı da yaşamın gerçekleriyle çocuğu gerçeküstü bir düzlemde karşılaştırır ve iletişim kurmasını sağlar. Bu süreç aynı zamanda eğlendiricidir ve macera yüklüdür. Çocuğu içine çeker ve sürükleyip götürür.

Müller (1984; akt. Altun, 2018) “fantastik çocuk ve gençlik edebiyatının dört işlevi olduğunu belirtmektedir. Bunlar dengeleyici, pedagojik, özgürlükçü, sembolik işlev olarak sıralanmaktadır. Dengeleyici işleviyle çocuklar kendi istek, dilek, problem ve ihtiyaçlarını edebi kahramanlarla aktarabilir, onlarla kendini yeniden bulabilir. Tabularını yıkabilir. Ayrıca çocuklar bu tür eserleri okurken rahatlarlar, kendi tasalarından, dertlerinden uzaklaşırlar. Pedagojik işlevselliği, eserlerde çocuklarda olması gereken, ya da onlardan beklenen davranışların eğitime uygun bir şekilde

gösterilmesinde saklıdır. Özgürlükçü işlev ise çocuğun esas temel kuralları kabul etmesini sağlamaktır. Sembolik işleve gelince, bu işlevin amacı eserlerde yer alan fantastik yaratıklar; olaylardan, kişilerden, eşyalardan vs. hareketle gerçek hayattaki bir takım unsurları sembolize etmektir.”

2.3. Değerler Eğitimi

2.3.1. Değer Kavramı ve Değerler Eğitimi

Değer kavramının bugüne kadar birçok tanımı yapılmakla birlikte kökeninin eskiye dayanması ve toplumları birleştirici bir unsur olması da önemli bir noktadır. İlk defa Znaniecki tarafından kavram alanına giren değer, Latince ‘kıymetli olmak’ veya ‘güçlü olmak’ anlamlarına gelen “valere” kökünden türemiştir (Bilgin, 1995). Değer, TDK Türkçe Sözlüğüne (2011) göre:

“1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. 2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör. 3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet. 4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse. 5. *fel.* Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey. 6. *mat.* Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı. 7. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.”

Değer, “bir toplum içerisinde veya bir inanç ve ideoloji içerisinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahî kaynaklı her türlü görüş, düşünüş, davranış, kural ve kıymetlerdir.” (Avcı, 2007)

Değer, “insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran, insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünüdür.” (Ulusoy ve Dilmaç, 2012)

Değerler, “iyi ya da kötü insan olmanın parametrelerini gösteren şaşmaz bir ölçüt, bireysel mutluluğun, toplumsal barış ve huzurun en önemli kaynaklarıdır.” (Hökelekli, 2013).

Eğitim ise, genellikle “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” (Fidan, 2012) olarak tanımlanmaktadır. Eğitim süreci boyunca öğrencide oluşturmak istenen, onun bir birey olarak kendisiyle ve toplumla barışık bir biçimde yaşayabilmesinin temel şartı, içinde

yaşadığı toplumun oluşturduğu veya okul yoluyla kazandığı davranış değişikliklerini bir değer haline getirmesidir. Bu açıdan bakıldığında, eğitim ile değer kavramları birinin oluşmasının ön koşulu bir diğerine bağlı olan, birbirlerini doğrudan etkileyen unsurlardır (Aydoğdu, 2015).

Dünyanın en büyük sorunu eğitim(sizlik)dir. Yeryüzünde yaşanan tüm sıkıntıların, cahilliklerin, toplumsal ve bireysel bozulmaların ana sebebinin genelde eğitim, özelde ise değer kaybı olduğu kabul edildiğinde değerler eğitimine her zamankinden daha fazla ihtiyaç olduğu görülmektedir. Değerler eğitimi, bireylere değer kazandırma etkinliği/çabasıdır (Bastem, 2018).

İnsanın tüm hayatı boyunca devam eden değer kazanma/kazandırma süreçlerine değerler eğitimi denilmektedir (Yaman, 2016).

Değer eğitiminin önemli özellikleri şu şekildedir (Kale, 2007):

- “1. Bireyleri evrensel (etik) ve kültürel değerlere ve bunların önemine ilişkin bilinçlendirmek,
2. Demokratik tutumlarla, hoşgörülle çok kültürlülüğü ilişkilendirmek,
3. Tüm değerleri insanın varlık şartları ve olanaklarını geliştirme ölçütüyle değerlendirmek,
4. Etik değerlere ilişkin somut problemlerden hareketle hayatı bilgiye ve/veya bilgiyi hayata dönüştürmek.”

Değer eğitiminin iki hedefi vardır. İlk hedef, tüm insanların hayatlarından memnun kalarak karakterli bir hayat sürmesini sağlayarak içinde doğduğu ahlaki değerlerden oluşmuş çevrede deneyimlerinin sonucundan başarı veya tatmin duygusuna ulaşmak. İkincisi ise, sadece kendisi için değil herkes için toplumun iyiliğine katkı sağlamaktır (Akbaş, 2004).

Türk Eğitim Millî Komisyonu Raporu’nda (1960) eğitim ile ilgili şu ifadeler geçer:

“Kadın veya erkek, her ferdin yaratılışındaki kabiliyetler ancak iyi bir eğitimle gelişebilir. Eğitim sayesinde ki, örf ve adetlerimizi en iyi şekilde koruyabilir, bugünkü cemiyetimizi ayakta tutabilir, hür insanın iyi yaşamasını sağlayabilir ve çocuklarımız için zengin ve kuvvetli bir gelecek hazırlayabiliriz. Bu sebeple hemen hiçbir konu, Türkiye için, yurttaşların eğitimi kadar önemli olamaz. Eğitim bir gelişme ve geliştirme işidir. Gelişmeye elverişli birtakım kuvvet ve kabiliyetlerle yaratılmış

olduğu için, insanın eğitimi mümkündür. Bir eğitim sistemi, fertleri madden ve manen geliştirebildiği ve gelecekte onların daha çok gelişmesine imkân verdiği nispette değerlidir. Ferdin değeri ve haysiyeti her iyi eğitimin temelini teşkil eder.”

Değerler, insanların davranışlarını etkilemede ve davranışların belirlenmesinde önemli rol oynar. Değerler, insanların dünyaya bakış açısını değiştirmekte oldukça etkilidir. Bu etki genellikle olumlu ve faydalı bir şekilde kendini göstermektedir. Bu bilinçle son yıllarda değer eğitimine önem verilmektedir. Bununla ilgili ders programları, öğretim programları hazırlanmıştır (Güner, 2019).

Eğitim kurumlarında bireyi hayata hazırlama ve kişiye vatandaşlık becerilerini ve değerleri kazandırma işlevi eğitim programlarıyla gerçekleştirilir. Bu programlarla değer eğitiminin öğrencilere özellikle okullarda doğru bir şekilde verilmesi gerekmektedir (Akengin, Sağlam ve Dilek, 2002). Doğru bir şekilde ve bilinçli verilmeyen değerler eğitiminden istenilen neticelerin alınması mümkün görülmemektedir. Ayrıca değerler eğitiminin sadece okullarda değil bireyin gelişim sürecini etkileyebilecek tüm öğrenme ortamlarında verilmesi gerekmektedir (Kavruk ve Sönmez, 2010).

Değer eğitiminin, daha nitelikli olabilmesi için aşağıdaki uygulamalar gerçekleştirilebilir (Dilmaç, 2002):

- “-Bireysel değer sistemlerinin geliştirilmesinde, öğrencilere yardım için çok sayıda strateji ve materyal geliştirilmesi,
- Yeni fikir ve materyallerin etkili bir şekilde kullanılmaları için uzmanların destek vermesi,
- Değer kavramının yerleşmesi için çeşitli teorilerin geliştirilmesi,
- Çeşitli konularda değerlerle ilgili biyografilerin oluşturulması,
- Değer eğitiminde, başka insanlara daha iyi nasıl hizmet verilebileceğini öğretmek için çok sayıda insanla iletişimi kurulması,
- Değer eğitimiyle ilgili araştırmalar hakkında insanlara bilgi verilmesi,
- Eğitimcilerin görev ve rolünü gereğince yerine getirmesidir.”

Değer eğitimi bireylerin kendi ahlâkî kodlarını geliştirmelerini ve diğer insanların ahlâkî kodları ile ilgilenmelerini sağlar. Ayrıca bireylerin kendi deneyimleri üzerinde düşünüp bu deneyimlerin anlamlarını ve örneklerini araştırmalarına yardımcı

olan değer eğitiminde amaç, toplumsal ve evrensel değerleri kazanmış, kazandığı değerleri davranışlarına yansıtan bireyler yetiştirmektir (Özlek, 2014).

2.3.2. Türkçe Öğretim Programında Değerler Eğitimi ve Kök Değerler

Türkçe derslerinde, farklı edebî eserler aracılığıyla öğrencilerin doğru ve güzel konuşma, kuralına uygun yazma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenirken ayrıca ele alınan eserlerdeki değerlerin öğrencilere aktarılması da sağlanmaktadır (Yaman, Taflan ve Çolak, 2009). 2018 Türkçe Öğretim Programı'nda değerler, programdaki ağırlığını arttırmıştır. 2018 Türkçe Öğretim Programı'nın "Öğretim Programlarının Perspektifi" başlığı altında şu şekilde yer bulmuştur:

"Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir." (MEB, 2018).

2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda toplumumuzda yer alan değerlerimizin öğretim programlarının temelini oluşturduğu ve gelecek nesillerimizi eğitirken değerlerimizden her alanda faydalandığımız ifade edilmektedir. Ayrıca programda değerler eğitimine ayrı bir başlık açılmış ve değerlerle ilgili şu ifadelere yer verilmiştir:

"Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır. Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe

büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.”

Değerlerin öğrencilere aktarılmasında Türkçe dersinde kullanılan okuma metinlerinin etkin olarak rol oynadığı düşünülmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019), Türkçe ders kitabına alınacak metinlerin özellikleri belirtilmiş ve belirtilen bu özelliklerden değerler eğitimi ile ilgili olan özellikler şu şekilde sıralanabilmektedir:

- “1. Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.
2. Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.
3. Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.” (MEB, 2019)

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 18 Temmuz 2017 tarihinde gerçekleştirilen basın toplantısında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine” adlı belge kamuoyuna sunulmuştur. Bu belgede tüm müfredatta olduğu gibi Türkçe Öğretim Programında da

yer alan kök değer kategorilerinin (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) alt kategorileri olduğu bilgisi verilmiştir (MEB, 2017). Bu bağlamda her bir kök değer ilişkili olduğu alt değerler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1.
Kök Değerler ve İlişkili Oldukları Alt Değerler

Kök Değerler	İlişkili Oldukları Alt Değerler
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz Denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

(MEB, 2017)

Kök değerler, MEB tarafından ortaya konulan yeni bir yaklaşım ve sınıflandırma olmuştur. Kök değerlerle birlikte inşa edilen bir müfredat yapısı oluşturulmuştur. Nitekim yukarıda bahsi geçen değerleri önceleyen Milli Eğitim Bakanlığı, bu değerlere kök değerler adıyla tüm öğretim programlarında ortak şekilde yer vermeye başlamıştır.

Adalet

Adalet, TDK Türkçe Sözlük'te (2011) : "Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme." şeklinde tanımlanmaktadır. Adalet, günümüzde ve her dönemde en önemli değerlerden biridir. Toplumsal düzeni sağlamada önemli bir yere sahip olan adalet

değerinin kişilere kazandırılması, dünya üzerindeki sorunların çözümlenmesinde çok önemlidir. Bu değer, çocuk yaşlardan itibaren edindirilmelidir.

Dostluk

Dostluk; “yakın arkadaşlık” , “gönüldaşlık” anlamlarına gelen bir kavramdır. İnsanların birbirleriyle samimiyetinin göstergesi olarak görülmektedir. Çelik (2008), dostluk kavramı için şunları belirtmektedir:

“Aralarında inanç, duygu, düşünce ve gaye benzerliği olan ve birbirini içtenlikle seven iki veya daha fazla insanın, herhangi bir çıkar gözetmeden samimiyetle kurduğu ilişkilerdir.”

Dostluğun değerinin ve öneminin mutlu ve sağlıklı ilişkiler kurulması için anlaşılması gerekmektedir. Bu bağlamda çocuklara erken yaşlarda bu değer kazandırılması gerekir.

Dürüstlük

TDK Türkçe Sözlük’te (2011) “doğruluk” olarak tanımlanan ve evrensel bir değer olan dürüstlüğün olmadığı toplumlarda veya ortamlarda sağlıklı ilişkiler ve sağlam işleyişler kurmak pek mümkün olmamaktadır. Bu derece önemli bir değer toplumlara üyelerine edindirilmemesi düşünülemez. Bireyleri arasında karşılıklı güvenin tesis edildiği toplumlar meydana getirebilmek adına dürüst çocuklar yetiştirmek için çaba sarf edilmelidir.

Öz Denetim

Son dönemin önemli değerlerinden biri olan öz denetim TDK Türkçe Sözlük’te (2011) “daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol.” şeklinde tanımlanmaktadır. Kişilerin çocuk yaşlarda kazanması gereken bir değer olarak görülmektedir.

Sabır

Karmaşanın, hızın ve çabukluğun hâkim olduğu günlük yaşantımızda sabrın önemi daha fazla öne çıkmaktadır. TDK Türkçe Sözlük’te (2011) “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç.” olarak tanımlanan sabır kavramı, önemli bir değer olarak insan yaşamındaki yerini almaktadır.

Saygı

TDK Türkçe Sözlük'te (2011) "Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram." şeklinde tanımlanan saygı, toplumda her yaş grubunda bulunması gereken bir değer konumundadır. Saygı kavramı, toplumsal düzeni sağlamada en önemli değerlerden biridir.

Sevgi

Toplumları bir arada tutan, ilişkileri daha kaliteli ve sağlam hale getiren, toplumsal birlikteliği ileri yıllara ve nesillere taşıyan en temel değerlerden biridir. TDK Türkçe Sözlük'te (2011) "İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelen duygu." şeklinde tanımlanan sevgi, küçük yaşlardan itibaren bireylere kazandırılması gereken önemli bir değerdir.

Sorumluluk

TDK Türkçe Sözlük'te (2011) sorumluluk, "Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet" şeklinde ifade edilmiştir. Sorumluluğunu bilen ve sorumluluklarının farkında olan bireyler yetiştirilmesi bir milletin temel hedeflerinden birisi olmalıdır. Toplumun devamının sağlanması sorumluluk sahibi bireyler yetiştirilmesine bağlıdır.

Vatanseverlik

Vatanseverlik, bir milletin fertlerini bir arada tutan milli birlik, beraberlik ve anlayış kavramlarının bütünüdür. İnsanın kendini ait hissettiği topraklara duyduğu güçlü bağları ve duyguları içeren ve fertleri bir arada tutan önemli değerlerdendir. Vatan sevgisi ile büyüyen çocuklar yetiştirmek devletlerin önemli sorumluluklarından biridir.

Yardımseverlik

Yardımseverlik; iyilikseverlik, hayırsever olma, yardıma ihtiyaç duyan insanlara yardımda bulunma durumudur. Herhangi bir karşılık beklemeden karşıdakinin ihtiyacını karşılamak şeklinde tanımlanan yardımseverlik değerinin gelecek nesillere aktarılması önem arz etmektedir.

2.3.3. Değerler Eğitiminde Edebî Eserlerin Rolü

Dört temel dil becerisinin (konuşma, yazma, dinleme/izleme, okuma) ve toplumların yazılı olmayan kuralları olan değerlerin kazanıldığı çocukluk çağında yararlanılabilecek en önemli materyaller, sanatsal bir duyarlılıkla ve estetik bir duygu ile yazılan edebî eserlerdir (Taşdan, 2019).

Özdemir ve İdi-Tulumcu (2017) değerler eğitiminin, eğitim sistemine etkisini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Toplumdaki ahlaki yapının bozulması, eğitim sisteminde değerler eğitimi ve karakter gelişimini gündeme getirmiştir. Son on yıl içerisinde gerek öğretim programlarında gerekse eğitimin farklı alanlarında değerler eğitimi kendine yer bulmakta ve bununla beraber çocukta ve bireyde karakter gelişimi önemsenmektedir. Özellikle Türkçe ve Edebiyat dersleri değerlerin öğretimi ve aktarımında önemli bir vasıtaadır.”

Edebî eserlerde amaç, bireye bilgiyi dayatarak vermek değildir. Aksine bireyin ruhuna sanatsal bir duyarlılık ile yaklaşarak ona zevk vermektir (Taşdan, 2019). Şen’e (2007) göre edebî eserler çocuğun hayal edebilme yeteneğini geliştirmek, iyi bir üsluba sahip olmasını sağlamak, karakter gelişimi sürecinde destek sunmak noktasında son derece etkili bir kaynaktır. Metinler sadece teorik bilgi vermek için değil, değerleri kazandırmak için de kullanılan araçlardır.

Pakdemirli’nin (2011) bakış açısına göre özgürlük, adalet, fedakârlık, dostluk, vatanseverlik, ahlak ve din gibi somut olmayan kavramlar, bunları içeren edebî metinler kullanılarak somutlaştırılabilir ve çocuklara aktarılabilir. Öykü veya roman türlerinde yer alan karakterlerin konuşma ve yaşantıları aracılığıyla çocuklara bu kavramlar öğretilir.

Edebî eserler bir toplumun aynasıdır. Milletlerin kültürlerini, tarihlerini, yaşam biçimlerini ve en önemlisi değer yargılarını o toplumdaki çıkmış sanatsal ürünlerden öğrenmek mümkündür. Yüzyıllarca toplumların içinden kopup üretilmiş edebî eserler, o toplumların değerlerini gelecek nesillere iletmekle sorumludurlar (Taşdan, 2019).

Erdem’e (2020) göre toplumsal gelişme ve kalkınmada ilk şart toplumun üyelerinin iyi eğitilmesidir. Toplumsal değerlerin yitildiği milletlerde kurumların işleyişi yavaşlar hatta durabilir. Ahlakî çöküntünün gittikçe arttığı ve olumsuz içerikleri olan eserlerin çoğaldığı günümüz toplumlarında değer eğitiminin önemi daha da artmaktadır (Erdem, 2020).

Edebî eserler, düzgün karaktere sahip nesiller yetiştirmede sıklıkla kullanılabilir (Sarıkaya ve Aydeniz, 2021). Çocuklara edindirilmesi amaçlanan değerlerin sunulmasında edebî eserlerden faydalanmak pratik ve geçerli bir yöntem olarak kabul görmektedir (Andrews, 1994; Bennet, 1995; Tomlinson ve Lynch-Brown, 1996; Wynne ve Ryan, 1997 akt. Karatay, 2011).

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Değerler Eğitimi ile İlgili Yayın ve Araştırmalar

Gökçe (2008), Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinde değerler eğitimini ele aldığı çalışmasında bu öykülerin Türkçeye katkısını incelemiştir. Araştırmadan hedef kitlesi olan 8-10 yaşlarındaki çocuklarda bulunması gereken olumlu özellikleri kazanmalarını sağlamak için gerekli çabayı gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Cihan (2010) Türkçe öğretimi amaçlarını, değerler aktarımı bağlamında değerlendirdiği çalışmasında, Cumhuriyetin ilanından sonra belirli dönemlerde hazırlanan Türkçe öğretim programlarını ve Türkçe ders kitaplarını incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, değişen programlarla değerlerin de pragmatist olarak değiştiği tespit edilmiştir.

Kaya (2012) Emine Işınso eserlerinde değerler eğitimini ve Türkçe öğretimindeki katkısını ele aldığı çalışmasında Emine Işınso'nun romanlarının değerler eğitimi açısından ve Türkçe öğretimine katkı bakımından zengin içeriklere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çevik (2014) Türkçe dersi öğretim programlarında ve Dede Korkut Hikâyeleri'nde değerlerin yer alma durumunu incelediği araştırmasında, öğretim programlarının değerlere yer verme bakımından yetersiz olduğu, Dede Korkut Hikâyeleri'nin değer aktarımı noktasında önemli bir eser olduğu sonucuna varmıştır.

Oran (2015) Yalvaç Ural'ın çocuk kitaplarında değerler eğitimini ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısını incelediği çalışmasında bu eserlerin Türkçe öğretimine sunacağı katkı açısından zengin içerikli eserler olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca Yalvaç Ural'ın eserlerinin Türkçe öğretiminde faydalanması gereken kaynaklar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öncü (2015) Ahmet Hamdi ve Oğuz Atay'ın eserlerinde değerler konusunu incelediği çalışmasında Ahmet Hamdi'nin "Huzur" ve Oğuz Atay'ın "Tutunamayanlar" eserlerini seçmiştir. Bu eserlerin sanal gerçeklikle okuyuculara olayları gerçekte yaşamadan tecrübe etme şansı vermeleri nedeniyle onlara fazlasıyla deneyim ve değeri test etme şansı tanıdığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Çelik (2016) Necdet Neydim'in çocuk kitaplarında değerler eğitimi ve bu kitapların Türkçe öğretimine katkısını araştırdığı çalışmasında, Necdet Neydim'in çocuk kitaplarının yetkin olduğu ve bu eserlerden eğitim süreçlerinde faydalanılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Erdoğan (2017) Eflatun Cem Güney masallarında değerler eğitimi ve bu değerlerin davranışa dönüşme şekillerini incelediği çalışmasında bu masalarda millî, manevî ve dinî değerlerin öne çıktığını, değerler açısından zengin olduğunu tespit etmiştir. Bu eserlere çocuklarımızın daha fazla yönlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Şaşmaz (2018), çalışmasında 2016-2017 sezonunda devlet tiyatrolarında oynanan çocuk tiyatro oyunlarında değer eğitimi ve bu oyunların Türkçe öğretimine katkısını incelemiştir. İncelenen oyunların değerler bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğu, Türkçeye katkısı bakımından da yararlanılabilecek kaynaklar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Samurlu (2022), Nazan Bekiroğlu'nun romanlarını değerler eğitimi bağlamında incelediği çalışmasında Bekiroğlu'nun romanlarının değerler bakımında yeterli bir içeriğe sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Acemoğlu (2022), çalışmasında Ömer Seyfettin'in öykülerini değerler eğitimi açısından ele almıştır. Çalışma sonucunda, bu öykülerin Türkçe derslerinde değerler eğitimi verilmesi açısından kullanımının yeterli görüldüğü tespit edilmiştir.

Ortaköylü (2022), Melih Tuğtağ'ın yazdığı "Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları" adlı kitap serisini değerler eğitimi bağlamında incelediği araştırmasında, bu eserlerin değerler eğitimi için uygun nitelikte ve yeterli bir kaynak olduğu sonucuna ulaşmıştır.

2.4.2. Fantastik Edebiyat ile İlgili Yayın ve Araştırmalar

Aslan (2010), “Osmanlı/Türk Modernleşmesinin Gölgesinde Varla Yok Arası Bir Tür: Fantastik Roman (1876-1960)” adlı çalışmasında önce fantastik türünü, bu türün özelliklerini, diğer türlerle olan benzerlik ve farklarını ayrıca kaynaklarını açıklamış; ardından da Türk edebiyatındaki gelişimini irdelemiştir. Çalışmada 1876-1960 arasında Türk edebiyatında görülen fantastik roman örnekleri incelenmiştir.

Özlük (2010) hazırladığı “Türk Edebiyatı’nda Fantastik Roman” adlı çalışmasında fantastik romanın özelliklerini ve çeşitlerini, bilim kurgu, gotik, ütöfik ve distöfik roman ile farklılıkları ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çerçevede Tanzimat Döneminden önce kaleme alınan ve fantastik unsurlar içeren “Muhayyelât”tan günümüze fantastik roman özelliği taşıyan roman örneklerini incelemiştir.

Kartal’ın (2007) “Cumhuriyet Dönemi Türk Çocuk Roman ve Hikâyelerinde Fantastik Öğeler (1923-1960)” adlı çalışmasında, 1923–1960 yılları arasında Türk yazarlar tarafından kaleme alınan çocuk roman ve hikâyeleri içerisinde, fantastik öğeye sahip yirmi iki eser okunarak bu eserlerde bulunan fantastik öğeler incelenmiştir.

Taş (2009), “1980 - 2000 Arası Türk Hikâye Kitaplarında Fantastik Unsurlar” adlı araştırmasında, 1980 – 2000 yılları arasında yayımlanan hikâye kitaplarındaki fantastik unsurları anlatıcı, eylem, kahraman, zaman, mekân ve tema başlıkları altında incelemiştir.

Toyman (2006) “Nazlı Eray’ın Roman Dünyasında Düşü ve Büyülü Gerçekliğin Kurgusu ile Fantastik Unsurlar” adlı çalışmasında; fantastik, düşü ve büyü gerçelik kavramlarını açıkladıktan sonra Nazlı Eray’ın romanlarını düşü ve büyü gerçelik ve fantastik unsurlar bakımından incelemiştir.

Bu alandaki bir diğer çalışma da Sipahioğlu (2006) tarafından yapılan “1980 Sonrası Fantastik Türk Romanı” başlıklı çalışmadır. Bu çalışmada Türk edebiyatında uzun yıllar geri planda kalıp sadece sözlü kültür ürünlerinde kendisine yer bulan fantastik unsurların 2000’li yıllarla beraber romanların kurgusuna yön vermeye başladığı söylenmektedir.

İnneci-Bozkaplan’ın (2010) “1990-2008 Arası Çocuk Edebiyatımızda Fantastik ve Bilim-Kurgu Romanlar Üzerinde Bir İnceleme” adlı çalışması, 1990–2008 yılları arasındaki Türk çocuk edebiyatında fantastik ve bilim-kurgu romanları üzerinde bir incelemeyi kapsamaktadır. Bu dönemde ürün veren 39 yazarın 71 eseri örneklem olarak

seçilmiştir. Örneklem seçiminde fantastik ve bilim-kurgu türünden sayılabilecek eserlere yer verilmiştir. Eserler, biçim ve içerik bakımından değerlendirilmiştir.

Bu alanda söz edilebilecek bir diğer çalışma ise Aydemir (2011) tarafından yapılan “Gülten Dayıoğlu’nun Romanlarının Çocuk ve Gençlik Edebiyatı ve Fantastik Bilim Kurgu Türü Bakımından İncelenmesi” adlı çalışmadır. Bu çalışmada yazarın “Akıllı Pireler”, “Alacakaranlık Kuşları”, “Otran”, “Midos Kartalı’nın Gözleri”, “Ganga”, “Gökyüzündeki Mor Bulutlar”, “Kıyamet Çiçekleri”, “Parbat Dağının Esrarı” adlı kitapları araştırma grubu olarak ele alınmıştır. Bu kitaplar tema, yapı, tür ve eğitici-öğretici unsurlar bakımından içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Bu çalışmaların dışında Türkiye’de çocuk edebiyatı ve eğitim alanında yayımladığı çalışmalarda fantastik türüne ve masal konusuna ayrıca önem veren araştırmacılardan biri de Selahattin Dilidüzgün’dür. Morpa Yayınlarından 2003 yılında yayımlanan “Çağdaş Çocuk Yazını” ve “İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları” adlı eserlerinde Dilidüzgün, fantastik ve masalın çocuk edebiyatı ürünlerinde kullanımına ve önemine çocuğa görelilik ilkesi ışığı altında değinmiştir. Bu alandaki son çalışmasını ise 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumunda sunduğu “Fantastik Çocuk Kitaplarında Fantastik Öğeleri Belirleyen Etmenler” başlıklı bildirisiyle yapmıştır. Bu çalışmada Dilidüzgün, Nikolayeva’nın görüşleri doğrultusunda çizgisel, çevrimsel ve sarmal olarak üç gruba ayırdığı fantastik türe ait eserleri, Türk ve dünya çocuk edebiyatından örneklerle açıklamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi detaylı bir şekilde verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

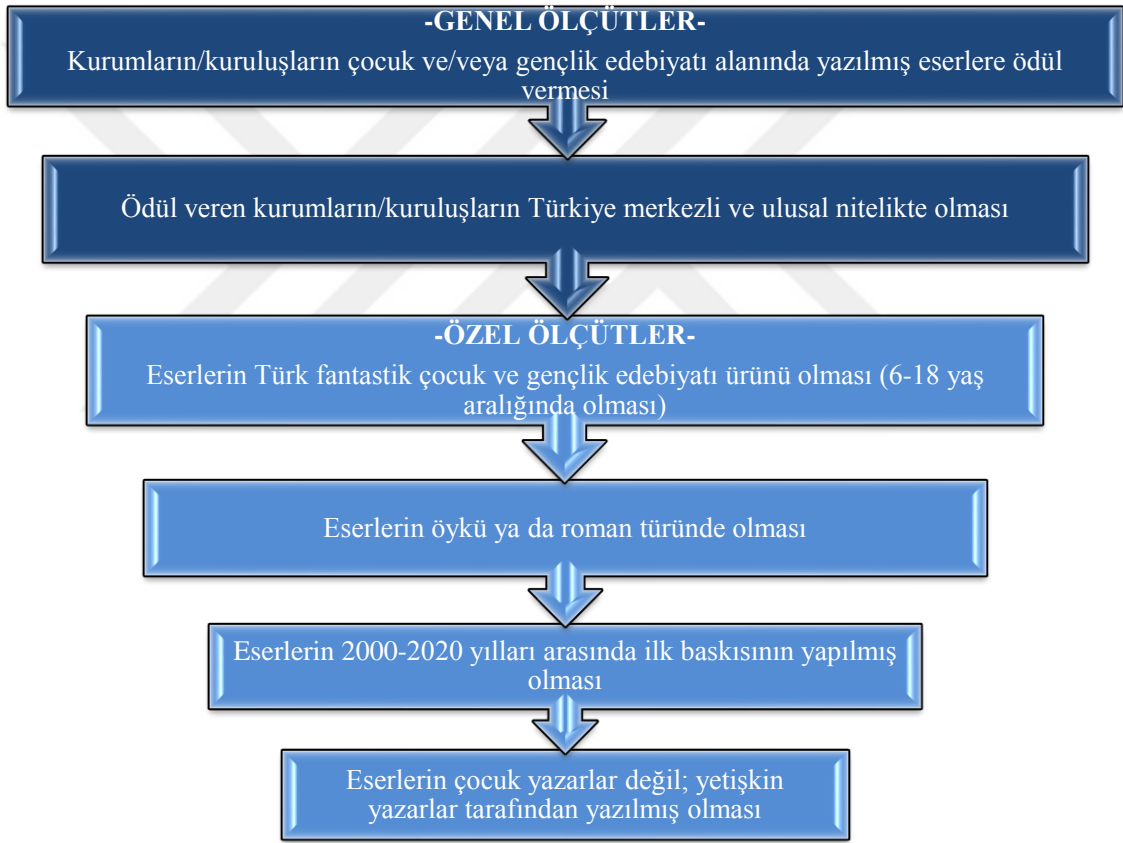
Bu çalışma, nitel araştırma yöntemine göre yürütülmüştür. Nitel araştırmalar bir olayın veya durumun asıl doğasını anlamak için ve araştırmacıyı kesin sonuçlara götürmeyen, ele alınan ortam içerisinde değerlendirilen araştırmalardır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İnsana ilişkin algı ve olayların, sosyal gerçeklikte ve doğal ortamında derinlemesine incelenmesinin esas olduğu nitel araştırma, farklı disiplinleri birleştiren bütüncül bir bakış açısına sahiptir (Hatch, 2002; Merriam ve Grenier, 2019). Eğitim alanında yapılan bu çalışma, fantastik çocuk ve gençlik eserlerinin kök değerler bakımından incelenmesini esas aldığı için, izlenen yol, eserlerin derinlemesine incelenmesi, dikkatli bir şekilde birkaç kez okunması, ortaya çıkan verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması süreçlerini kapsamaktadır. Bu da nitel araştırma yönteminin uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

3.2. Evren ve Çalışma Grubu (Araştırmanın İnceleme Materyalleri)

Bu çalışmada Türk çocuk ve gençlik edebiyatında kaleme alınan fantastik eserlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan 10 kök değer çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır. Fantastik, 2000'li yıllardan günümüze kadar Türk çocuk ve gençlik edebiyatında başlı başına bir tür olarak yer almaya devam etmektedir. Bu doğrultuda 2000-2020 yılları arasında Türkçe kaleme alınan tüm fantastik eserler, araştırmanın çalışma evrenini oluşturmaktadır. Çalışma evreninin oldukça geniş olması çalışma grubunu belirlemeyi gerekli kılmıştır. Bu kapsamda amaçsal örneklem seçim türlerinden ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd., 2008).

Çalışmanın amacı doğrultusunda çalışma grubu belirlenmeye; başka bir deyişle incelenecek kitaplar seçilmeye çalışılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesine çalışma

evreninin tanımlanmasıyla başlanmıştır. “Çalışma evreninin tanımlanıp sınırlandırılması genel ve özel ölçütler gerektirir. Bu ölçütler, evrendeki birimlerin türünü, buldukları yer ile ayrıntılı öteki özellikleri belirler niteliktedir” (Karasar, 2016). Çalışma evreninin sınırlandırılması için çalışma amacı doğrultusunda birtakım ölçütler geliştirilmiş olup bu ölçütlere uyan birimlerin seçilmesinde sıralı ve dizgeli bir yöntem izlenmiştir. İlk aşamada; fantastik kurguya sahip eserin alanyazında yer alan açıklama, tanımlama ve ölçütler bağlamında ne olduğu, özelliklerinin neler olduğu belirlenmiş ve bu bilgiler ışığında çalışmanın evreni netleştirilmeye çalışılmıştır. İkinci aşamada ise önce genel ölçütlere uyan eserler belirlenmiş, daha sonra özel ölçütler doğrultusunda sınırlama yapılmıştır.

Şekil 1. Eserlerin ölçütlere göre filtrelenmesi

“Genel ölçütler” çocuk ve gençlik kitaplarına ödül veren kurum ve kuruluşların belirlenmesini amaçlayan ölçütlerdir. Bu kapsamda temel iki ölçüt bulunmaktadır. Bunlar; (1) kurumların/kuruluşların çocuk ve/veya gençlik edebiyatı alanında yazılmış eserlere ödül vermesi, (2) ödül veren kurumların/kuruluşların Türkiye’de ve ulusal nitelikte olması. Bu ölçütlere uyan eserleri belirlemek amacıyla internet ağ sayfalarına,

ilgili yayın ve araştırmalara ve çocuk edebiyatıyla ilgili diğer kaynaklara ulaşılmıştır. Sürer sonunda toplamda 21 kurumun/kuruluşun genel ölçütlere uyduğu tespit edilmiştir. Çocuk ve/veya gençlik edebiyatı alanında ödöl veren kurumlar/kuruluşlar şunlardır:

Tablo 2.

Çocuk ve/veya Gençlik Edebiyatı Alanında Ödöl Veren Kurumlar/Kuruluşlar
ÇOCUK VE/VEYA GENÇLİK EDEBİYATI ALANINDA ÖDÜL VEREN
KURUMLAR/KURULUŞLAR

1	Akademi Kitabevi
2	Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOGEM)
3	BU Yayınevi
4	Can Yayıncılık (Erdal Öz Çocuk Edebiyatı Ödülü)
5	Cumhuriyet Gazetesi (Yunus Nadi Ödülleri)
6	Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (Türkan Saylan Sanat ve Bilim Ödülleri)
7	Çınar Yayınları (Rıfat Ilgaz Çocuk Edebiyatı Ödülü)
8	Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği
9	Dünya Kitap Dergisi
10	ESKADER (Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği)
11	Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı
12	Güneşiği Kitaplığı (Zeynep Cemali Öykü Yarışması)
13	Irmak Okulları
14	İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği)
15	Kültür Bakanlığı
16	Milli Eğitim Bakanlığı
17	Özgür Eğitim Yayınları (Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülü)
18	TUDEM Yayıncılık
19	Türk Dil Kurumu
20	Türkiye İş Bankası Yayınevi

“Özel ölçütler” ise kurumların/kuruluşların sınırlandırılmasını ve çalışma grubunda yer alan eserlerin seçilmesini amaçlayan ölçütlerdir. Genel ölçütlere uyan kitaplar belirlendikten sonra kitaplar özel ölçütler doğrultusunda sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmada; (1) eserlerin Türk fantastik çocuk ve gençlik edebiyatı ürünü olması (6-18 yaş aralığında olması), (2) eserlerin öykü ya da roman türünde olması, (3) eserlerin 2000-2020 yılları arasında ilk baskısının yapılmış olması, (4) eserlerin çocuk yazarlar değil yetişkin yazarlar tarafından yazılmış olması ölçütleri kullanılmıştır.

Özel ölçütler doğrultusunda yapılan işlem sonrasında 21 kurumdan/kuruluştan 15’i elenmiş, 6’sı değerlendirilmiştir. Elenen 15 kurum/kuruluş ve elenme sebepleri şu şekildedir:

Akademi Kitabevi, Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOĞEM), Cumhuriyet Gazetesi (Yunus Nadi Ödülleri), Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (Türkan Saylan Sanat ve Bilim Ödülleri), Çınar Yayınları (Rıfat Ilgaz Çocuk Edebiyatı Ödülü), ESKADER (Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği), Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı, İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği), Kültür Bakanlığı, Türkiye İş Bankası Yayınevi, Türkiye Yazarlar Birliği kurumları/kuruluşları, “eserlerin Türk fantastik çocuk ve gençlik edebiyatı ürünü olması” ölçütüne uymamaktadır. Can Yayıncılık (Erdal Öz Çocuk Edebiyatı Ödülü) Günışığı Kitaplığı (Zeynep Cemali Öykü Yarışması) kurumları/kuruluşları, “eserlerin çocuk yazarlar değil; yetişkin yazarlar tarafından yazılmış olması” ölçütüne uymamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı ve Türk Dil Kurumu’nun ise “eserlerin 2000-2020 yılları arasında ilk baskısının yapılmış olması” ölçütüne uymadığı tespit edilmiştir. Kalan 6 kurum/kuruluş şunlardır: BU Yayınevi, Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD), Tudem Yayınevi, Dünya Kitap Dergisi, Özgür Eğitim Yayınları, Irmak Okulları.

Kalan 6 kurumun/kuruluşun 2000-2020 yılları arasında ödül verdikleri fantastik çocuk ve gençlik öykü ve romanları belirlenmiş olup 6’sı gençlik, 16’sı çocuk (16 roman, 6 öykü) kitabı olmak üzere toplam 22 eser araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Kitapların listesi aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3.
2000-2020 Yılları Arasında İlk Baskıları Yapılan Ödüllü Fantastik Çocuk ve Gençlik Kitapları

Kitabın Adı	Yazarın Adı Soyadı	İlk Baskı Yılı	Sayfa Sayısı	Türü	Ödül Aldığı Kurum/Kuruluş	Ödül Aldığı Yıl
Atla	Mercan AYTUNA	2014	168	Çocuk Fantastik Roman	Tudem Edebiyat Ödülleri Roman Yarışması İkincilik Ödülü	2014
Bataklığın Kıyısındaki Ev	Yeşim ARMUTAK	2007	168	Çocuk Fantastik Roman	Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) Yılın En İyi Çocuk Romanı Jüri Özel Ödülü	2007
Büyük Tuzak	Aslı DER	2007	196	Çocuk Fantastik Roman	Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) Yılın En İyi Çocuk Romanı	2007
Çınar Dede'nin Doğum Günü	Aysel KORKUT	2007	104	Çocuk Fantastik Roman	Özgür Eğitim Yayınları Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülü Birincilik	1999
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	Cemil KARAKULLUKÇU	2012	207	Gençlik Fantastik Roman	Bu Yayınevi Gençlik Edebiyatı Fantastik Roman Yarışması Üçüncülük Ödülü	2012
Evrende Bir Dost	Zeynep OKTUĞ	2004	95	Çocuk Fantastik Öykü	Bu Yayınevi Çocuk Edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması Mansiyon Ödülü	2003
Frej Apartmanı'nın Esrarı	Nazlı ERAY	2009	118	Çocuk Fantastik Roman	Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) Çocuk Romanı	2009
Hızlı Tosbi	İsmet BERTAN	2005	208	Çocuk Fantastik Roman	Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) Çocuk Romanı	2005
Işıldayan	Aydın ARİF	2012	216	Gençlik Fantastik Roman	Bu Yayınevi Gençlik Edebiyatı Fantastik Roman Yarışması Birincilik Ödülü	2012

İncili Kavak	Ayşe YAMAÇ	2004	102	Çocuk Fantastik Öykü	Bu Yayınevi Çocuk Edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması İkincilik Ödülü	2003
Kapiland'ın Kobayları	Miyase SERTBARUT	2007	211	Gençlik Fantastik Roman	Tudem Edebiyat Ödülleri Roman Yazın Yarışması Birincilik Ödülü	2006
Karayılan	Onur GÜRLEYEN	2012	183	Gençlik Fantastik Roman	Bu Yayınevi Gençlik Edebiyatı Fantastik Roman Yarışması İkincilik Ödülü	2012
Kayıp Seslerin İzinde	Mavisel YENER	2001	144	Çocuk Fantastik Roman	Bu Yayınevi Çocuk Romanı Yarışması Birincilik ödülü	2001
Mavi Top	Pürnur SOĞANGÖZ	2005	64	Çocuk Fantastik Roman	Irmak Okulları Fantastik Roman Yarışması Birincilik Ödülü	2005
Midas'ın Serçe parmağı	Erol BÜYÜKMERİÇ	2006	168	Gençlik Fantastik Roman	Dünya Kitap Altın Sayfa İlk Gençlik Edebiyatı Ödülü	2006
Pembe Pantolonlu Bulut	Oya USLU	2006	140	Çocuk Fantastik Öykü	Özgür Eğitim Yayınları Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülü Üçüncülük	2001
Pitan	Özgür KURTULUŞ	2004	204	Çocuk Fantastik Roman	Tudem Edebiyat Ödülleri Çocuklara Yazın Yarışması Birincilik Ödülü	2003
Prenses Mira'nın Gizemi	Mehmet ERDOĞAN	2003	79	Çocuk Fantastik Öykü	Bu Yayınevi Çocuk Edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması Jüri Ödülü	2003
Sisin Sakladıkları	Miyase SERTBARUT	2004	206	Çocuk Fantastik Roman	Tudem Edebiyat Ödülleri Çocuklara Yazın Yarışması İkincilik Ödülü	2004
Sonsuzluk Sirki	Hande BARUTÇUOĞLU	2004	95	Çocuk Fantastik Öykü	Bu Yayınevi Çocuk Edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması Birincilik Ödülü	2003

Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	Esra AVGÖREN	2004	80	Çocuk Fantastik Öykü	Bu Yayınevi Çocuk Edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması Üçüncülük Ödülü	2003
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	Ümit İHSAN	2012	144	Gençlik Fantastik Roman	Bu Yayınevi Gençlik Edebiyatı Fantastik Roman Yarışması Mansiyon Ödülü	2012

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada, nitel araştırma veri toplama tekniklerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Creswell (2005) dokümanların, nitel araştırmalarda önemli veri kaynakları olduğunu ve hem özel hem de resmi dokümanların bu kapsamda ele alınabileceğini ifade etmektedir. Doküman incelemesi araştırma konusunun bilgi içeren yazılı materyallerinin analizi ile ilgilidir. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi yalnız başına kullanılabileceği gibi farklı veri toplama yöntemleri ile de kullanılabilir. Doküman inceleme; araştırmanın amacına yönelik olarak kaynak bulma, okuma, not alma ve değerlendirme aşamalarını barındırır (Karasar, 2009). Bu çalışmada da doküman incelemesi kapsamında, 2000-2020 yılları arasında Türk çocuk ve gençlik edebiyatında yayımlanmış fantastik eserler içerdikleri değerler açısından incelenmiştir.

Araştırmada yer alan kök değerlerin tespiti ve dağılımı, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerlere göre yapılmıştır. Araştırmanın temalarını oluşturan kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir (MEB, 2019). Araştırmada yer alan değer kategorilerinin alt kategorileri ise 18 Temmuz 2017 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığınca yapılan basın toplantısında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan "Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine" adlı belge örnek alınarak hazırlanmıştır (MEB, 2017).

Tablo 4.
Kök Değerler ve İlişkili Oldukları Alt Değerler

Kök Değerler	İlişkili Oldukları Alt Değerler
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz Denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

(MEB, 2017)

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. “Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır.” (Yıldırım ve Şimşek 2005). Bu bağlamda, fantastik eserler tek tek incelenerek kök değer dağılımı açısından analiz edilmiştir. Bu eserlerde değer ifadesi bulunan cümleler; ilgili değer kategorisine dâhil edilerek her değer için frekansları hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra ilgili değer kategorisi, eserlerde tespit edilen değer ifadeleri ile doğrudan alıntı yapılarak

örneklendirilmiştir. Her bir eser için en az 2 okumada tespit edilen değer ve değer ifadesi tabloya yansıtılmıştır.

Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için araştırmacı ve alandan 2 uzman tarafından tespit edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Bu noktada Miles ve Huberman'ın önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır: $\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Toplam Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı Sayısı})}$ (Miles ve Huberman, 1994). Yapılan hesaplamanın sonucunda güvenilirlik katsayısı 0,84 çıkmıştır. Uzmanlar araştırma için güvenilirlik hesabının 0.70'in üzerinde çıkmasını güvenilir kabul etmektedir (Miles ve Huberman, 1994).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın problem cümlesi olan “Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki (2019) kök değerlere, Türk çocuk ve gençlik edebiyatında yayımlanmış fantastik eserlerde yer verilme durumu nedir?” sorusuna ve alt problemlere dair elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır.

4.1. Birinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular

“Türk gençlik edebiyatı fantastik eserlerinde hangi kök değerler ve alt değerler, ne sıklıkta yer almaktadır?” alt problem cümlesine dair bulgular bu bölümde yer almaktadır. Belirlenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinde aranan kök değerler ve bu değerlere ait alt değerlere dair bulgulara, her bir kök değere ait olan başlık altında yer verilmiştir.

4.1.1. Adalet Kök Değerine İlişkin Bulgular

Adalet kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda adalet kök değerine ilişkin incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 5’te yer almaktadır:

Tablo 5.

Adalet Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Adil olma	Eşit davranma	Paylaşma	f
İşıldayan	5	3	-	8
Karayılan	3	-	1	4
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	2	1	-	3
Kapiland’ın Kobayları	-	1	-	1
Midas’ın Serçe Parmağı	1	-	-	1
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	-	-	-	-
Toplam	11	5	1	17

Tablo 5'te görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde adalet kök değeri en çok "İşıldayan" eserinde bulunmaktadır. Bu eseri "Karayılan" ve "Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi" eserleri takip etmektedir. Adalet kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eser ise "Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili" adlı eserdir.

Genel olarak fantastik gençlik eserlerinde adalet değeri yeterince işlenmemiştir. Bu durum eserlerin bu değeri kazandırma anlamında yeterli olmadığını göstermektedir. Adalet olgusunun insan ve toplum yaşamındaki önemi göz önünde bulundurulduğunda bu değere gençlik eserlerinde daha fazla yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

Eserlerde bulunan adalet kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Adil olma: "...Midas, tahtından yükselir gibi doğruluyor. "Şimdi önce Atina'dan biraz söz et bize tüccar Agamedes. İşler ne durumda gidiyor? Yöneticileriniz adaletli mi? Halkınız, köleleriniz mutlu mu?" ... " (Midas'ın Serçeparmağı, s. 91)

Eşit davranma: "...Neden insanlar birtakım yapay sınıflara ayrılıp ona göre muamele görsündü ki? Onlar havyar veya balık ezmesi gibi üretilmiş değil, yaratılmışlardı. Henüz hepsi eşittir noktasına gelemeseler de -ne zaman geleceklere ki- bir niteliği olmadığı halde kendilerini 'fasulye gibi nimetten sananları' anlayabilirdi..." (İşıldayan, s. 144)

Paylaşma: "...Atlar, bağladıkları yerdeydi, ama yanlarında diğerlerinden çok daha iri, alaca renkli bir tane daha at vardı. Üç at da en az yolcular gibi dinç ve dinlenmiş görünüyordu. Gredo yüklerini atlara pay etti..." (Karayılan, s. 105)

4.1.2. Dostluk Kök Değerine İlişkin Bulgular

Dostluk kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda dostluk kök değerine ilişkin incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 6'da yer almaktadır:

Tablo 6.
Dostluk Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Diğerkâmlık	Güven duyma	Anlayışlı olma	Dayanışma	Sadık olma	Vefalı olma	Yardımlaşma	f
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	-	-	-	3	-	3	1	7
Işıldayan	1	-	2	1	-	2	1	7
Midas'ın Serçe Parmağı	-	-	1	2	-	2	2	7
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	2	1	-	-	-	3	-	6
Kapiland'ın Kobayları	-	-	-	2	-	2	1	5
Karayılan	-	-	-	1	1	-	1	3
Toplam	3	1	3	9	1	12	6	35

Tablo 6’da görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde dostluk kök değeri üç farklı eserde aynı sayıda bulunmaktadır (f=7). Bunlar “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili”, “Işıldayan” ve “Midas’ın Serçeparmağı” adlı eserlerdir. Bu eserleri “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” eseri takip etmektedir. Adalet kök değerine ait alt değer ifadesine en az rastlanan eser ise “Karayılan” adlı eser olmuştur.

Genel olarak fantastik gençlik eserlerinde eserlerin hitap ettiği yaş grupları göz önünde bulundurulduğunda dostluk değeri üzerinde yeterince durulmamıştır. Bu değer in eserlerde daha fazla yer almasının okuyucuların daha fazla ilgisini çekeceği düşünülmektedir. Konuları ve hitap ettiği yaş grubu bakımından bu eserlerin dostluk değerini daha fazla işleme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir.

Eserlerde bulunan dostluk kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Diğerkâmlık: “...Önceleri -yani dünyadayken- onlar da senin gibi genç insanlardı, senin gibi kalplerinde kötülükten eser yoktu. Üstelik birbirini çok sever, dostlukları için her şeyi yaparlardı...” (Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi, s. 65)

Güven duyma: “...Akel bana güvenle bakıyor, onun bakışları gözlerimde karşılığını buluyor hemen, ben de gülümseyerek bakıyorum...” (Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi, s. 79)

Anlayışlı olma: “...Aysun, "Ben teyzemizi tuvalete götürürüm" diyor. Benim anlayışlı arkadaşım!... Bir öpücük konduruyorum yanağına. Konuğumuzdan izin isteyip ayrılıyorum yanlarından...” (Midas’ın Serçeparmağı, s. 144)

Dayanışma: “...Marji, gerginliği azaltmak istedi. Aslında birtakım kusurlarına karşın Burhan'a da, Ezgi'ye de güvenebileceğini düşündü. Kapiland'ın komplosuna karşı tek başına bir şey yapamazdı, diğer arkadaşlarıyla birlikte hareket ederse daha güçlü olacaklarını, hatta bazı öğretmenlerle bu konuyu konuşmak ve bir şeyler yapmak gerektiğini düşündü. Tek başına şurubu içmiyor olmak bir işe yaramazdı ki...” (Kapiland’ın Kobayları, s. 84)

Sadık olma: “...Tüm dostluklar kuvvetlendi ve kardeşlik yeminleri edildi...” (Karayılan, s. 183)

Vefalı olma: “...Kör olduğu sanılan, ama en iyi gören şahinden bile daha iyi gördüğü kesin olan adam, bastonuyla oradan ayrıldıktan sonra, İpteyürür belirdi. O da Okan'a sarılıp, "Bizi unutma, çünkü biz seni asla unutmayacağız," dedi...” (Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili, s. 197)

Yardımlaşma: “... "Bu arada sormak isterim Yüce Başrahibe, dostlarımızdan yardımlar ne zaman gelecek? Düşman yaklaşıyor..." "Yüce Midas, Misya Krallığı, Lidya Krallığı; İyon ve Erel kentleri, kentimize bir saldırı olduğunda yardım göndereceklerini daha önceden bildirmişlerdi...” (Midas’ın Serçeparmağı, s. 113)

4.1.3. Dürüstlük Kök Değerine İlişkin Bulgular

Dürüstlük kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda dürüstlük kök değerine ilişkin, incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 7’de yer almaktadır:

Tablo 7.
Dürüstlük Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Açık ve anlaşılır olma	Doğru sözlü olma	Güvenilir olma	Sözünde durma	f
Karayılan	5	2	1	1	9
Kapiland'ın Kobayları	2	2	3	1	8
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	1	-	5	2	8
Midas'ın Serçe Parmağı	1	3	-	2	6
İşıldayan	1	2	-	1	4
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	1	1	-	-	2
Toplam	11	10	9	7	37

Tablo 7'de görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde dürüstlük kök değerine en çok “Karayılan” eserinde yer verilmiştir. Bu eseri “Kapiland’ın Kobayları” ve “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” eserleri takip etmektedir. Dürüstlük kök değerine ait alt değer ifadesine en az rastlanan eser ise “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” adlı eser olmuştur.

Genel olarak eserlerde dürüstlük değerine yeterince yer verilmiştir fakat bir eserde bu değere daha az yer verilmesi bu genellemeyi bozmuştur. Bu değer eserlerde daha fazla işlenmesi gençlerin hayatlarında daha fazla dürüst olmasına ve dürüstlüğü ile topluma değer katmasına katkı sunacaktır yorumu yapılabilir.

Eserlerde bulunan dürüstlük kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Açık ve anlaşılır olma: “...Böylece üç yoldaşın da gönüllerine su serpilmiş oldu, hiçbiri korktukları gibi Karayılan'ın tarafını tutmamıştı. Artık açık açık konuşabilecekleri birileri olduğu için neşeleri yeniden yerine geldi...” (Karayılan, s. 91)

Doğru sözlü olma: “...Ben Ufuklara gitmedim baba, doğru söylemiş arkadaşım, Marjinal'le birlikteydik... Aman Enver, kız arkadaşıyla dolaşmış işte, varma üstüne. Ayağın çok acıyor mu oğlum? Eee kızlarla gezip tozarsan olacağı bu... Burhan bu durumdan yararlanmayı akıl edemedi ve doğruyu söyledi: Marjinal kız değil anne, sınıftaki erkek arkadaşlardan biri...” (Kapiland’ın Kobayları, s. 139)

Güvenilir olma: “...İçimde bir şeyler canlanıyor, bu sevdiğimin seslenişi; çok iyi tanırım onun kelimelerini. Yaşlı kadının sabahlığının sağ üst cebinden bana seslenmesinin bir anlamı var, beni güvende tutmak istiyor melodim. Bu kadına güvenebilirim...” (Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi, s. 87)

Sözünde durma: “...O zamanlar herkes verdiği sözün arkasında durur, yaptığının sonucuna katlanırdı. Çocuk gerçekten de kavga etmiyordu. Her gün bir çivi söke söke tahtayı temizledi. Son çiviye de çıkardıktan sonra sevinçle Ezop'un yanına koştu. Tahtayı ona göstererek: "Bak! Nihayet tahtayı temizledim" dedi...” (İşıldayan, s. 176)

4.1.4. Öz Denetim Kök Değerine İlişkin Bulgular

Öz denetim kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda öz denetim kök değerine ilişkin, incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 8’de yer almaktadır:

Tablo 8.

Öz Denetim Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Davranışlarını kontrol etme	Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	Öz güven sahibi olma	Gerektiğinde özür dileme	f
Karayılan	1	-	2	4	7
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	-	-	1	4	5
İşıldayan	2	-	2	-	4
Kapiland’ın Kobayları	-	2	-	-	2

Yokluk					
Bahçesindeki	-	-	-	1	1
Kayıp					
Melodi					
Midas'ın					
Serçe	-	-	-	-	-
Parmağı					
Toplam	3	2	5	9	19

Tablo 8’de görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde öz denetim kök değeri en çok “Karayılan” eserinde bulunmaktadır. Bu eseri “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” ve “İşildayan” eserleri takip etmektedir. Öz denetim kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eser ise “Midas’ın Serçeparmağı” adlı eserdir.

Davranışlarını kontrol edebilme ve öz güvenli kararlar alabilmede önemli etkisi olan öz denetim değerinin fantastik gençlik eserlerinde istenilen ölçüde yer almadığı görülmektedir. Bu değer genç okurlara kazandırılması için eserlerde daha fazla tekrar edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan öz denetim kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Davranışlarını kontrol etme: “...Hoca eğilip çantasından bir kavanoz çıkardı. Alıştığımız türden bir şey değildi. Çok koyu renkti. Tipi de bir tuhaf, hatta komikti. İçimden patlayan gülmeye, dudaklarımı kısarak son anda engel oldum...” (İşildayan, s. 88)

Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme: “...Bakanlık bu sivilarin Kapiland'dan alınacak tazminatla insanlara ve doğaya zarar vermeden imha edileceğini açıklamıştı. Kapiland, işi daha fazla büyütüp tüm dünyayı karşısına almamak için istenen tüm bedelleri vermeye hazır görünüyordu...” (Kapiland’ın Kobayları, s. 203)

Öz güven sahibi olma: “...Irmağın güçlü sesi gittikçe uzaklaşıyordu. Sık ağaçların arasında hiçbir iz ya da yol olmamasına rağmen kendinden gayet emin ilerleyen cüce Karmat’ı izliyorlardı artık...” (Karayılan, s. 113)

Gerektiğinde özür dileme: “...Annemi çok özlediğimi de işte o anda fark ediyorum: Özür dilerim anne, biliyorum çok geç kaldım ama oğlun çok güzel bir iş başardı. Sana bütün bunları nasıl anlatacağım?...” (Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi, s. 132)

4.1.5. Sabır Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sabır kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda sabır kök değerine ilişkin, incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 9’da yer almaktadır:

Tablo 9.

Sabır Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Azimli olma	Tahammül etme	Beklemeyi bilme	f
Işıldayan	6	2	8	16
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	3	5	-	8
Kapiland’ın Kobayları	3	1	3	7
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	1	2	2	5
Karayılan	2		2	4
Midas’ın Serçe Parmağı	-	-	-	-
Toplam	15	10	15	40

Tablo 9’da görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde sabır kök değeri en çok “Işıldayan” adlı eserde bulunmaktadır. Bu eseri “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” ve “Kapiland’ın Kobayları” eserleri izlemektedir. Sabır kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eser ise “Midas’ın Serçeparmağı” eseri olmuştur.

Fantastik gençlik eserlerinde en çok işlenen değer konumunda olan sabır değeriyle eserlerde; istenen sonuca ulaşmak için azimli olmanın, zorluklar karşısında

tahammül gösterebilmenin ve güzel şeylere ancak beklemeyi bilmekle ulaşılabileceğinin mesajı verilmiştir. Sabır değerine ait alt değer ifadelerine daha fazla yer verilmesinde bir sakınca değil aksine fayda olacağı düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan sabır kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Azimli olma: “...Artık herkesi, her şeyi ve olguları gözlüyor, anlıyor fakat bu sefer de insanları neden ilgilendirmesi gerektiğini bulamıyordu. Bunun için mizah gücüne gereksinimi vardı. En zayıf olduğu şey. Ama asla pes etmeyecekti. Hele bu noktadan sonra asla...” (Işıldayan, s. 112)

Tahammül etme: “...Seni daha iyi okullarda okutabilmem ve isteklerini karşılayabilmem için bunlara ve daha fazlasına katlanmamız, göğüs germemiz gerekiyor. Anlıyorsun değil mi canım?...” (Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili, s. 20)

Beklemeyi bilme: “...İçeriye girdikten sonra da birinin yanlışıyla da olsa gelip kapıyı açmaması için kilitledi ve anahtarı üzerinde bıraktı. Orada hizmetlilerin temizliği bitirip gidecekleri saate kadar beklemeleri gerekecekti...” (Kapiland’ın Kobayları, s. 130)

4.1.6. Saygı Kök Değerine İlişkin Bulgular

Saygı kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda saygı kök değerine ilişkin, incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 10’da yer almaktadır:

Tablo 10.

Saygı Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Alçakgönüllü olma	Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma	Diğer insanların kişiliklerine değer verme	Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	f
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	1	-	1	10	12
Işıldayan	4	1	2	2	9

Midas'ın Serçe Parmağı	-	-	3	6	9
Karayılan	4	-	-	-	4
Kapiland'ın Kobayları	-	-	-	2	2
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	-	-	-	2	2
Toplam	9	1	6	22	38

Tablo 10'da görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde saygı kök değerine en çok “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” eserinde yer verilmiştir. Bu eseri “İşıldayan” adlı eser takip etmektedir. Saygı kök değerine ait alt değer ifadesine en az rastlanan eserler ise “Kapiland'ın Kobayları” ve “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” adlı eserlerdir.

Saygı, fantastik gençlik eserlerinde üzerinde en çok durulan değerlerdendir. İnsanların birbirlerini daha iyi anlamasını sağlayan ve ifade eden önemli bir değer olarak görülmektedir. Empati yeteneğini edindirmede önemli bir değer konumundadır. Ayrıca mütevazı olma ve insanların kişiliklerine değer verme konularında gençlere hitap eden eserlerde daha çok yer alması saygılı bireylerin yetişmesinde dikkate değer görülmektedir.

Eserlerde bulunan saygı kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Alçakgönüllü olma: “...”Bir tane şiir de ben yazdım,” diye fısıldadı Gredo oldukça utangaç bir tavırla. ”Haydi, oku o zaman,” diye ısrar etti Elannur, aniden yüksek sesle konuştuğu için kendi bile irkilerek. ”Ustalarınkilerle kabili kıyas değil ama bir anda aklıma geliverdi işte.”...” (Karayılan, s. 108)

Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma: “...Zarife'nin lakabı benden değildi; insanlara aşağılayıcı isimler yakıştırmayı hiç sevmem. Uzun eğitim yaşamımda bana da çok taktılar belki ondandır. Ama daha ziyade insanı düşürdüğü kötü durumlara sıkılıyorum. O zamanlar içgüdüsel, ama şimdi artık bizzat yaşamış biri olarak dertliyim ve karşıyım...” (İşıldayan, s. 13)

Diğer insanların kişiliklerine değer verme:“...Öylesine dalmışım ki, öğretmenimin başıma dikildiğini görmemişim bile. "Sibel Ates, hiç yakıştıramadım sana. Önce arkadaşına saygı göstermelisin!" Bu sözler her yanıma acıtıyor. Utanıyorum... Doğruluk gözlerimi Aysun'a dikiyorum...” (Midas’ın Serçeparmağı, s. 65)

Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme:“...Akluzun, peri masallarına yaraşır varlığın karşısında saygıyla eğildikten sonra, taşıdığı davetiye destesinin arasından bir tane davetiye çekip, nazikçe durgun suyun üzerine bıraktı. "Sizi ve annenizi, karnavalımızda görmekten şeref duyarız," derken, daha önce kimseye olmadığı kadar saygılıydı...” (Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili, s. 147)

4.1.7. Sevgi Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sevgi kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda sevgi kök değerine ilişkin, incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 11’de yer almaktadır:

Tablo 11.
Sevgi Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Aile birliğine önem verme	Fedakârlık yapma	Güven duyma	Merhametli olma	Vefalı olma	f
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	-	2	-	4	2	8
Midas’ın Serçe Parmağı	1	1	2	1	1	6
Karayılan	2	-	1	1	2	6
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	-	4	-	1	1	6

Kapiland'ın Kobayları	-	-	-	2	1	3
Işıldayan	-	-	-	2	-	2
Toplam	3	7	3	11	7	31

Tablo 11’de görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde sevgi kök değerine en çok “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” eserinde yer verilmiştir. Bu eseri “Midas’ın Serçeparmağı”, “Karayılan” ve “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” eserleri takip etmektedir. Sevgi kök değerine ait alt değer ifadesine en az rastlanan eser ise “Işıldayan” adlı eserdir.

Sevgi, fantastik gençlik eserlerinde üzerinde az durulan değerlerdendir. Eserlere bir samimiyet kattığı düşünülen bu değerın tüm eserlerde yer alması yeterli görülmemelidir. Çünkü her bir eserde yer alan sevgi değeri ifade sayısı oldukça azdır. Hitap ettiği yaş grupları açısından da fazlaca yer bulması önemli görülmektedir. Her şeyin başının sevgi olduğu göz önünde bulundurulursa iyi bir nesil yetiştirilmesine katkı sağlayacak bir değerin daha fazla üzerinde durulması gerekmektedir.

Eserlerde bulunan sevgi kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Aile birliğine önem verme: “...Sevgili kızım," dedi Elannûr'un ellerinden tutup kaldırıırken. "Sana kızgın olduğumu sanma sakın, seninle gurur duyuyorum. Bana cesaretin değerini hatırlattın sen ve anneni de. Ah tatlım ona öyle benziyorsun ki, lütfen beni kendinden mahrum etme..." (Karayılan, s. 180)

Fedakârlık yapma: “...”Bu sevdiğini alabilmek için senin ödemen gereken ücret," diyor sevgili Akel. Yüzüne tatlı bir gülümseme yerleşmiş, sanki kâinatın anahtarını ele geçirmiş gibi huzurlu: "Bir mücevhere sahip olmak istiyorsan başka bir mücevherden vazgeçmeyi bilmen gerekir..." (Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi, s. 78)

Güven duyma: “...”Nasıl; Sibel okur mu dersin Yağmur?" Gözlerimin ta içine bakıyor halam, ışıl ışıl. "Okur o! Ona güveniyorum; hem de çok iyi okur!"...” (Midas’ın Serçeparmağı, s. 58)

Merhametli olma: “...Annesi de oturma odasının kapısında durmuş, sitemle bakıyordu ona. Oğlunun aksadığını görünce gözlerindeki sitem, şefkate dönüştü. Burhan'ın yanına geldi hemen. İlgi, sevgi, şefkat ve korku karışımı bir sesle sordu...” (Kapiland'ın Kobayları, s. 138)

Vefalı olma: “...”Olabildiğince erken geldim,” diye tısladı Karayılan. “Sizinle hususi bir mevzuda konuşmak istedim, çünkü insanlar Baratholia'nın en eski halkıdır. Onları daima seveceğim, başlarına bir şey gelsin istemem.” ...” (Karayılan, s. 131)

4.1.8. Sorumluluk Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sorumluluk kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda sorumluluk kök değerine ilişkin, incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 12’de yer almaktadır:

Tablo 12.
Sorumluluk Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	Sözünde durma	Tutarlı ve güvenilir olma	Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	f
Kapiland'ın Kobayları	4	-	1	1	6
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	3	-	1	-	4
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	1	-	1	1	3
Midas'ın Serçe Parmağı	-	1	-	1	2
Işıldayan	-	-	-	1	1
Karayılan	1	-	-	-	1
Toplam	9	1	3	4	17

Tablo 12’de görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde sorumluluk kök değerine en çok “Kapiland’ın Kobayları” eserinde yer verilmiştir. Bu eseri “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” adlı eser takip etmektedir. Sorumluluk kök değerine ait alt değer ifadesine en az rastlanan eserler ise “İşıldayan” ve “Karayılan” adlı eserlerdir.

Sorumluluk değeri fantastik gençlik eserlerinde en az yer verilen değer olmuştur. Bu eserlerin hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda eserlerin bu yönüyle son derece yetersiz olduğu görülmektedir. Sorumluluk sahibi, sözünde duran, güvenilir olan ve en önemlisi davranışlarının sonuçlarını üstlenebilen bireylerin fazla olduğu toplumların daha başarılı toplumlar olduğu dikkate alındığında sorumluluk değeri üzerinde daha titizlikle durulması gerektiği düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan sorumluluk kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma: “...*Alnımdan yanaklarıma doğru yürüyen birkaç damla ter annemden habersiz düştüğüm yolda beni huzursuz ediyor. Oysa bir telefon edebilirdim, geç kalacağımı söyleyebilirdim bal gibi. ...*” (Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi, s. 41)

Sözünde durma: “...*Verdiğin sözü unutmadın değil mi? Kazı mazi yapmayasın sakın haa!*” diye bağıırıp gülüyor kumandan. Sonra, sürdürüp arabasını gidiyor...” (Midas’ın Serçeparmağı, s. 134)

Tutarlı ve güvenilir olma: “...*Bir an ne diyeceğini bilemedi Marjinal. Beklemediği bir soruydu bu. Ne diyecekti? Dürüstlüğüne inanan Sevda Hanım'a karşı yalan mı söyleyecekti? Öğretmenine güveniyordu, gidip bir başkasına söylemezdi, en azından adını vererek söylemezdi...*” (Kapiland’ın Kobayları, s. 123)

Davranışlarının sonuçlarını üstlenme: “...*Sinan çekingence paketi uzatıyor müdüre. "Tümülüsün en tepesinde gezerken bulmuştum efendim" diyor utangaç bir sesle. "Midas'ın serçeparmağı... Onu, bana uğur getirir diye alıkoymuştum. Yanlış bir şey yaptığının sonradan ayırdına vardım..."* (Midas’ın Serçeparmağı, s. 158)

4.1.9. Vatanseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular

Vatanseverlik kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda vatanseverlik kök değerine

ilişkin, incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 13'te yer almaktadır:

Tablo 13.
Vatanseverlik Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Çalışkan olma	Dayanışma	Kurallara ve kanunlara uyma	Sadık olma	Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	Toplumu önemseme	f
Karayılan	1	-	1	1	2	2	7
Midas'ın Serçe Parmağı	-	-	-	3	2	1	6
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	-	-	3	-	1	-	4
Işıldayan	3	-	-	1	-	-	4
Kapiland'ın Kobayları	-	-	2	-	-	1	3
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	-	-	1	-	1	-	2
Toplam	4	-	7	5	6	4	26

Tablo 13'te görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde vatanseverlik kök değerine en çok “Karayılan” eserinde yer verilmiştir. Bu eseri “Midas'ın Serçeparmağı” adlı eser takip etmektedir. Vatanseverlik kök değerine ait alt değer ifadesine en az rastlanan eser ise “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” adlı eser olmuştur.

Fantastik gençlik eserleri içerisinde vatanseverlik değerine çok fazla yer verilmemiştir. İncelenen eserlerin vatanseverlik değerini işlemesi bakımından yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Eserlerde bu değere daha fazla yer verilmesinin bu eserlere daha fazla derinlik ve çeşitlilik katacağı öngörülmektedir. Kanunlara ve kurallara uymanın, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olmanın, çalışkan ve dayanışma

içinde yaşayan bireyler olmanın eserlerde daha fazla işlenmesinin eserlerin hitap ettiği kitle itibarıyla önemli olduğu düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan vatanseverlik kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Çalışkan olma: “...Medresede sınıfları ikişer ikişer atlamış, çok genç yaşta mezuniyet noktasına gelmişti...” (Işıldayan, s. 104)

Dayanışma:(değer yok)

Kurallara ve kanunlara uyma: “...Baratholia'nın halkları da bir zamanlar şölen zamanlarında, üç halk bir araya geldiğinde dargınlıkların bitmesi ve asla kavgaların yaşanmaması öğütlerini işitmiş, şimdi bu nasihatleri unuttuysa da kutsal saydıkları kuralları unutmamıştı...” (Karayılan, s. 149)

Sadık olma: “...Midas bir süre düşünüyor. Sonra, "Hayır! Ben kalacağım ve başkentimi savunacağım" diyor, "Gordiyon'un düşmesi devletimizin göçmesi demektir. Ulu Matar bizimle birliktedir. O bizi koruyacaktır...” (Midas'ın Serçeparmağı, s. 115)

Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma: “... "Hayır," diyorum, "Aynı şeyi bir daha yaşamayacağız. Deden Koca Çınar'la hesabını kapadı, biz de doğaya zarar vermezsek hiç kimsenin ve hiçbir Suskun'un canını yakmazsak bir daha aynı şey olmayacak.”...” (Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi, s. 144)

Toplum önemseme: “...Bu kapıdan girsem mümkün değil kendi servisimi bulamam, diye düşündü doktor. Binanın ana kapısına yürüdü ve her zaman yaptığı gibi asansörün düğmesine bastı. Beşinci kata çıkıp odasına girdi, koltuğuna gömüldü. Zor bir gün geçirmişti, ama ülkesinin insanları için önemli bir iş yapmıştı...” (Kapiland'ın Kobayları, s. 184)

4.1.10. Yardımseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular

Yardımseverlik kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda yardımseverlik kök değerine ilişkin, incelenen gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 14'te yer almaktadır:

Tablo 14.
Yardımsverlik Kök Değerine Dair Gençlik Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Cömert olma	İş birliği yapma	Merhametli olma	Misafirperver olma	Paylaşma	f
Karayılan	3	1	-	4	2	10
Kapiland'ın Kobayları	-	5	-	1	-	6
Midas'ın Serçe Parmağı	2	1	2	1	-	6
Işıldayan	1	-	-	3	1	5
Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	-	-	2	2	-	4
Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	-	1	-	-	-	1
Toplam	6	8	4	11	3	31

Tablo 14'te görüldüğü üzere fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde yardımsverlik kök değerine en çok “Karayılan” eserinde yer verilmiştir. Bu eseri “Kapiland'ın Kobayları” ve “Midas'ın Serçeparmağı” adlı eserler takip etmektedir. Yardımsverlik kök değerine ait alt değer ifadesine en az rastlanan eser ise “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” adlı eserdir.

Fantastik gençlik eserleri içerisinde yardımsverlik değerinin yeterince işlenmediği görülmektedir. Merhametli, cömert, misafirperver, paylaşımcı ve iş birliği yapan bireyler olmanın eserlerde daha fazla ele alınmasının eserlerin hitap ettiği yaş grubu yönüyle önemli olduğu düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan yardımsverlik kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Cömert olma:“...Midas duyduklarına inanmamış gibi durmadan ellerine bakıyor. Sonra, yanındaki meşe ağacına uzanıyor. Küçük bir dal koparıyor. Dal birden sapsarı ışıltıyor. Gözleri iri iri açılıyor Midas'ın. "Ulu Diyonisos, sen ne eli açık bir tanrısın!" diye sevinçle bağırtıyor...” (Midas'ın Serçeparmağı, s. 25)

İş birliği yapma:“...Niyetim sana yardımcı olmaktı. Tebessüm Apartmanı'nın tüm sakinleri olarak senin haline üzüldük ve seni Yokluk Bahçesi'ne getirip sevdiğini kurtarman için yardımda bulunduk. Aslına bakarsan biraz da bunu biz istedik...” (Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi, s. 89)

Merhametli olma:“...Okan, şimdi istese kaçabilirdi. Koşarak oradan uzaklaşabilir, hatta izini bile hemencik kaybettirebilirdi. Çünkü Tahmas silahsızdı ve üstelik kucığında Şehmeran'ı taşıyordu. Her ne olursa olsun bu durumda Okan kadar hızlı koşamazdı. Ama vicdanı bunu yapmaması yönünde ona telkinlerde bulununca, Okan da her zaman olduğu gibi bir kez daha vicdanının sesini dinleyip Tahmas'ın yanından ayrılmadı...” (Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili, s. 124)

Misafirperver olma:“... "Ben yılanların şahının batıdaki çam ormanında yaşayan bir meran olduğunu sanıyordum," dedi. "Bu yüzden sözlerine şüpheyile yaklaştım. Ben yemek yerken karşımda durmanı istemem. Kızarmış kuzuyu sen ye ve insanların misafirperverliğini gör."...” (Karayılan, s. 39)

Paylaşma:“...Hoşsohbet, güler yüzlü bir adamdı. Köy halkı onu bağrına basmış, yiyecek ve kalacak yerlerini paylaşmaktan çekinmemişti...” (İşıldayan, s. 96)

4.2. İkinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular

“Türk çocuk edebiyatı fantastik eserlerinde hangi kök değerler ve alt değerler, ne sıklıkta yer almaktadır?” alt problem cümlesine dair bulgular bu bölümde yer almaktadır. Belirlenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinde aranan kök değerler ve bu değerlere ait alt değerlere dair bulgulara, her bir kök değere ait olan başlık altında yer verilmiştir.

4.2.1. Adalet Kök Değerine İlişkin Bulgular

Adalet kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda adalet kök değerine ilişkin,

incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 15’te yer almaktadır:

Tablo 15.
Adalet Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Adil olma	Eşit davranma	Paylaşma	f
Pembe Pantolonlu Bulut	3	2	1	6
Atla	4	-	-	4
Hızlı Tosbi	-	1	1	2
Kayıp Seslerin İzinde	2	-	-	2
Bataklığın Kıyısındaki Ev	-	1	-	1
Pitan	-	-	1	1
Sonsuzluk Sirki	1	-	-	1
Büyük Tuzak	-	-	-	-
Çınar Dede’nin Doğum Günü	-	-	-	-
Evrende Bir Dost	-	-	-	-
Frej Apartmanı’nın Esrarı	-	-	-	-
İncili Kavak	-	-	-	-
Mavi Top	-	-	-	-
Prenses Mira’nın Gizemi	-	-	-	-
Sisin Sakladıkları	-	-	-	-
Tarihte Olmayan Gizemli Uygurluk	-	-	-	-
Toplam	10	4	3	17

Tablo 15’te görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde adalet kök değeri en çok “Pembe Pantolonlu Bulut” eserinde bulunmaktadır. Bu eseri “Atla” eseri takip etmektedir. Adalet kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eserler arasında ise “Büyük Tuzak”, “Çınar Dede’nin Doğum Günü”, “Evrende Bir Dost”, “Frej Apartmanı’nın Esrarı”, “İncili Kavak”, “Mavi Top”, “Prenses Mira’nın

Gizemi”, “Sisin Sakladıkları” ve “Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık” eserleri bulunmaktadır.

Adalet değeri fantastik çocuk eserlerinde en az yer verilen değer olmuştur. Bu eserlerin hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda eserlerin bu yönüyle son derece yetersiz olduğu görülmektedir. Adil olma, eşit davranma ve paylaşabilme erdemlerine sahip bireylerin fazla olduğu toplumların daha adil toplumlar olduğu dikkate alındığında adalet değeri üzerinde daha titizlikle durulması gerektiği düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan adalet kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Adil olma: “...Adil olmak zorundaydım Kaf. İyi yanından bak, doksan alabilirsin ki bu bazılarının alacağından yüksek bir not olur...” (Atla, s. 64)

Eşit davranma: “...Olmaz. Hazine mutlaka eşit dağıtılmalıdır. Eğer birilerinde fazlaysa, o, diğerlerine de vermek için elinden geleni yapmalıdır...” (Pembe Pantolonlu Bulut, s. 52)

Paylaşma: “...Dünyanın tüm halkları hep birlikte üretir, doğanın onlara bahsettiği zenginlikleri adil bir şekilde paylaşarak zenginlik içinde günlerini geçirirlerdi...” (Pitan, s. 20)

4.2.2. Dostluk Kök Değerine İlişkin Bulgular

Dostluk kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda dostluk kök değerine ilişkin, incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 16’da yer almaktadır:

Tablo 16.

Dostluk Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Diğerkâmlık	Güven duyma	Anlayışlı olma	Dayanışma	Sadık olma	Vefalı olma	Yardımlaşma	f
Hızlı Tosbi	-	2	-	2	1	2	4	11
Büyük Tuzak	-	3	1	-	1		2	7

Evrende Bir Dost	1	2	-	1	--	-	3	7
Pitan	1			3			3	7
Atla	2	-	-	2	1	-	-	5
Bataklığın Kıyısındaki Ev	-	4	-	-	-	1	-	5
Çınar Dede'nin Doğum Günü	-	-	1	1		1	-	3
Mavi Top	-	-	-	-	-	1	1	2
Kayıp Seslerin İzinde	-	1	-	1	-	-	-	2
Frej Apartmanı'nın Esrarı	-	-	-	-	1	-	-	1
İncili Kavak	-	-	-	-	-	1	-	1
Pembe Pantolonlu Bulut	-	1	-	-	-	-	-	1
Prenses Mira'nın Gizemi	-	-	-	-	1	-	-	1
Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	-	1	-	-	-	-	-	1
Sisin Sakladıkları	-	-	-	-	-	-	-	-
Sonsuzluk Sirki	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	4	14	2	10	5	6	13	54

Tablo 16'da görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde dostluk kök değeri en çok "Hızlı Tosbi" eserinde bulunmaktadır. Bu eseri "Büyük Tuzak", "Evrende Bir Dost" ve "Pitan" eserleri takip etmektedir. Dostluk kök değerine ait alt

değer ifadesine hiç rastlanmayan eserler arasında ise “Sisin Sakladıkları” ve “Sonsuzluk Sirki” eserleri bulunmaktadır.

Genel olarak fantastik çocuk eserlerinde hitap edilen yaş grupları dikkate alındığında dostluk değeri üzerinde yeterince durulmamıştır. Bu eserlerin dostluk değerini daha fazla işleyen ifadeler içermesinin okuyucuların daha fazla ilgisini çekeceği düşünülmektedir. Buna ek olarak eserlerin, konuları ve hitap ettiği yaş grubu bakımından dostluk değerini daha fazla işleme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir.

Eserlerde bulunan dostluk kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Diğerkâmlık: “...Tıpkı bir Zentanalı gibi düşünmeye başladın... Bizler her zaman olumlu ve iyimser düşünme taraftarıyızdır. Bize bu öğretilir. Yaşın kaç olursa olsun, gerektiğinde birilerine karşılıksız iyilik yapabilmelisin... Kötü olayları iyiye çevirebilmek, çok önemli bir özelliktir...” (Evrende Bir Dost, s. 78)

Güven duyma: “...Gergin bekleyiş uzun sürdü. Şeroks, son günleri birlikte geçirdiği fedakâr dostu Pibo'ya güveniyordu...” (Büyük Tuzak, s. 184)

Anlayışlı olma: “...Anlamsız bir kıskançlığın dostluklarını bozmasına izin vermeyecekti...” (Büyük Tuzak, s. 115)

Dayanışma: “...Veli Amca, göz eden kuşları bilirsin. Biliyor musun kuşlardan biri hastalanacak olsa iki kuş ona eşlik etmek için yanında kalırmış. Hasta arkadaşlarını, o iyileşip uçabilecek duruma gelene dek beklerlermiş. Sonra hep birlikte kanat çırpıp göç eden arkadaşlarına yetişirlermiş. 'Arkadaşlık, birlikte durup birlikte kanat çırpma'dır' der öğretmenimiz...” (Kayıp Seslerin İzinde, s. 161)

Sadık olma: “...Yol boyunca iyi bir kaptan olan genç adam, davranışıyla komutanına bağlı olduğunu kanıtlamıştı...” (Prenses Mira'nın Gizemi, s. 61)

Vefalı olma: “...Buraları aradığına göre seni çok özleyen bir arkadaş,” dedi Kuzey soğuk soğuk. “Bazı insanlar arkadaşlarının değerini bilir...” (Bataklığın Kıyısındaki Ev, s. 79)

Yardımlaşma: “Döndü baktı Müren Ali. Doktor Biri'yi beklemiyordu. İş bittikten sonra gideceklerdi. “Erkencisin, doktorum. Daha bitmedi işler.” “Yardıma geldim.” “Hızır gibisin be! İyi ettin de geldin.”...” (Hızlı Tosbi, s. 136)

4.2.3. Dürüstlük Kök Değerine İlişkin Bulgular

Dürüstlük kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda dürüstlük kök değerine ilişkin, incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 17’de yer almaktadır:

Tablo 17.

Dürüstlük Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Açık ve anlaşılır olma	Doğru sözlü olma	Güvenilir olma	Sözünde durma	f
Büyük Tuzak	-	1	3	2	6
Hızlı Tosbi	-	1	-	5	6
İncili Kavak	1	1	-	2	4
Pembe Pantolonlu Bulut	-	2	-	2	4
Sisin Sakladıkları	-	4	-	-	4
Sonsuzluk Sirki	1	1	1	1	4
Atla	3	-	-	-	3
Kayıp Seslerin İzinde	-	-	3	-	3
Bataklığın Kıyısındaki Ev	-	1	1	-	2
Evrende Bir Dost	1	-	-	1	2
Prenses Mira'nın Gizemi	1	-	-	1	2
Pitan	-	1	-	-	1
Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	-	-	-	1	1
Çınar Dede'nin Doğum Günü	-	-	-	-	-
Frej Apartmanı'nın Esrarı	-	-	-	-	-
Mavi Top	-	-	-	-	-
Toplam	7	12	8	15	42

Tablo 17’de görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde dürüstlük kök değeri en çok “Büyük Tuzak” ve “Hızlı Tosbi” eserlerinde bulunmaktadır. Bu eserleri “İncili Kavak”, “Pembe Pantolonlu Bulut”, “Sisin Sakladıkları” ve “Sonsuzluk Sirki” eserleri takip etmektedir. Dürüstlük kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eserler arasında ise “Çınar Dede’nin Doğum Günü”, “Frej Apartmanı’nın Esrarı” ve “Mavi Top” eserleri bulunmaktadır.

Fantastik çocuk eserleri içerisinde dürüstlük değerine çok fazla yer verilmemiştir. İncelenen eserlerin dürüstlük değerini işlemesi bakımından yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Açık ve anlaşılır, doğru sözlü, güvenilir ve sözünde duran nesillerin yetişmesinin ve dolayısıyla eserlerde dürüstlük değerinin daha fazla işlenmesinin eserlerin hitap ettiği kitle itibarıyla önemli olduğu düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan dürüstlük kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Açık ve anlaşılır olma: “...Sanırım biraz heyecanlıyım. En iyi arkadaşımdan bu büyük sırrı saklayacak değildim...” (Atla, s. 141)

Doğru sözlü olma: “...Sevcan çaprazlama taktığı küçük çantasından cep telefonunu çıkardı. Tayfun'u araması için İlay'a uzattı. Doğruyu söylediğinden emin bir biçimde arkasına yaslandı...” (Sisin Sakladıkları, s. 29)

Güvenilir olma: “...”Anneme söz verdim, kimseye hiçbir şeyden söz etmeyeceğim. Ege Amca da izin verdi, gizli çalışmada artık ben de varım” dedi Zeynep...” (Kayıp Seslerin İzinde, s. 33)

Sözünde durma: “...Hayret dolu konuşmaları bitmeden tünelin çıkışına gelmişlerdi. Osman önden çıkmaya kalktıysa da ağabeyi onu tutarak, daha dikkatli olması ve verdiği sözü unutmaması için uyardı...” (Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık, s. 58)

4.2.4. Öz Denetim Kök Değerine İlişkin Bulgular

Öz denetim kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda öz denetim kök değerine ilişkin, incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 18’de yer almaktadır:

Tablo 18.
Öz Denetim Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Davranışlarını kontrol etme	Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	Öz güven sahibi olma	Gerektiğinde özür dileme	f
Bataklığın Kıyısındaki Ev	3	-	5	2	10
Atla	1	-	2	6	9
Büyük Tuzak	1	3	2	3	9
Sisin Sakladıkları	1	-	4	4	9
Pitan	-	-	4	-	4
Mavi Top	1	-	-	2	3
Kayıp Seslerin İzinde	1	-	1	1	3
Sonsuzluk Sirki	-	-	2	1	3
Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	-	-	-	3	3
Hızlı Tosbi	-	-	1	1	2
Pembe Pantolonlu Bulut	-	-	-	2	2
Evrende Bir Dost	-	-	1	-	1
İncili Kavak	-	-	-	1	1
Prenses Mira'nın Gizemi	-	-	1	-	1
Çınar Dede'nin Doğum Günü	-	-	-	-	-
Frej Apartmanı'nın Esrarı	-	-	-	-	-

Toplam	8	3	23	26	60
--------	---	---	----	----	----

Tablo 18’de görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde öz denetim kök değeri en çok “Bataklığın Kıyısındaki Ev” eserinde bulunmaktadır. Bu eseri “Atla”, “Büyük Tuzak” ve “Sisin Sakladıkları” eserleri takip etmektedir. Öz denetim kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eserler arasında ise “Çınar Dede’nin Doğum Günü” ve “Frej Apartmanı’nın Esrarı” eserleri bulunmaktadır.

Davranışlarını kontrol edebilme ve öz güvenli kararlar alabilmede önemli etkisi olan öz denetim değeri, fantastik çocuk eserlerinde genel olarak en çok işlenen değerlerdendir. Ayrıca hataları karşısında gerektiğinde özür dileyebilen ve davranışlarının sorumluluklarını üstlenebilen çocuklar yetiştirmede bu değere verilen önem eserlerde görülmektedir.

Eserlerde bulunan öz denetim kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Davranışlarını kontrol etme: “...”*Verdiğin kararın doğru karar olmamasından korktuğun için,” diye cevapladı ağaç. “Oysa bu korkuyu duymadan verdiğimiz her karar bizi, bizim için doğru olana götürür. Onun için endişelenmeden yap seçimini,” diyerek Damla’yi rahatlatmaya çalıştı...*” (Mavi Top, s. 33)

Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme: “...*İçti rahat etmedi. Kalktı; çalışma masasında bulunduğu anahtarla kapıyı kilitledi. Dünden beri kapıyı kilitlemeyi akıl edemediği için kendine kızmayı da unutmadı bu arada...*” (Büyük Tuzak, s. 110)

Öz güven sahibi olma: “...*Kendine güveni tamdı Helena’nın. Haklı da çıksa, haksız da olsa bu güven hiç azalmaz; kibrinden hiçbir şey kaybetmezdi...*” (Pitan, s. 11)

Gerektiğinde özür dileme: “...*Seni gücendirdiysem özür dilerim İlay. İlay işte bu özrü kaçırmamıştı. Rüzgâra verdiği yüzünü Fuat’a çevirdi. Saçları rüzgârdan dolaşmış, gözleri yine bu esintiden nemlenmişti...*” (Sisin Sakladıkları, s. 60)

4.2.5. Sabır Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sabır kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda sabır kök değerine ilişkin, incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 19’da yer almaktadır:

Tablo 19.
Sabır Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Azimli olma	Tahammül etme	Beklemeyi bilme	f
Büyük Tuzak	1	1	6	8
Kayıp Seslerin İzinde	3	1	4	8
Atla	5	2	-	7
Pitan	3	2	-	5
Bataklığın Kıyısındaki Ev	-	-	4	4
Mavi Top	4	-	-	4
Sisin Sakladıkları	2	-	1	3
Çınar Dede'nin Doğum Günü	2	-	-	2
İncili Kavak	-	-	2	2
Hızlı Tosbi	-	-	1	1
Pembe Pantolonlu Bulut	1	-	-	1
Evrende Bir Dost	-	-	-	-
Frej Apartmanı'nın Esrarı	-	-	-	-
Prensese Mira'nın Gizemi	-	-	-	-
Sonsuzluk Sirki	-	-	-	-
Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	-	-	-	-
Toplam	21	6	18	45

Tablo 19'da görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde sabır kök değeri en çok “Büyük Tuzak” ve “Kayıp Seslerin İzinde” eserlerinde bulunmaktadır. Bu eserleri “Atla” eseri takip etmektedir. Sabır kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eserler arasında ise “Evrende Bir Dost”, “Frej

Apartmanı'nın Esrarı", "Prenses Mira'nın Gizemi", "Sonsuzluk Sirki" ve "Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık" eserleri bulunmaktadır.

Fantastik çocuk eserleri içerisinde sabır değerine çok fazla yer verilmemiştir. İncelenen eserlerin sabır değerini işleme bakımından yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Eserlerde; istenen sonuca ulaşmak için azimli olmanın, zorluklar karşısında tahammül gösterebilmenin ve güzel şeylere ancak beklemeyi bilmekle ulaşılabileceğinin mesajının verilmesinin eserlerin hitap ettiği kitle itibarıyla önemli olduğu düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan sabır kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Azimli olma: "...Her zaman hayran olmuşumdur sizlere. Nasıl da şaşmaz bir saatiniz vardır yeryüzüne çıkmak için, nasıl da sabırla uğraşırsınız... Kararlı ve inatçısınız bilirim..." (Çınar Dede'nin Doğum Günü, s. 12)

Tahammül etme: "...Her ne kadar Zeynep bu durumdan hoşnut olmasa da çoğunluğun kararına uyması gerekiyordu. Dişini biraz daha sıkacak, amaçlarına ulaşana kadar sabredecekti..." (Pitan, s. 173)

Beklemeyi bilme: "...İpucu vermemiş, söyledikleriyle herkesi daha çok meraka sürüklemişti. İnsanlar bu kayıtları öğrenmek için biraz daha bekleyeceklerdi..." (Kayıp Seslerin İzinde, s. 53)

4.2.6. Saygı Kök Değerine İlişkin Bulgular

Saygı kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda saygı kök değerine ilişkin, incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 20'de yer almaktadır:

Tablo 20.

Saygı Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Alçakgönüllü olma	Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma	Diğer insanların kişiliklerine değer verme	Muhatabımın konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	f
Büyük Tuzak	-	-	4	-	4
Atla	2	-	1	-	3
Sisin Sakladıkları	-	-	2	1	3
Pembe Pantolonlu Bulut	-	-	2	-	2
Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	-	-	1	1	2
Bataklığın Kıyısındaki Ev	-	-	1	-	1
İncili Kavak	-	-	1	-	1
Kayıp Seslerin İzinde	-	-	-	1	1
Pitan	-	-	1	-	1
Çınar Dede'nin Doğum Günü	-	-	-	-	-
Evrende Bir Dost	-	-	-	-	-
Frej Apartmanı'nın Esrarı	-	-	-	-	-
Hızlı Tosbi	-	-	-	-	-
Mavi Top	-	-	-	-	-
Prenses Mira'nın Gizemi	-	-	-	-	-
Sonsuzluk Sirki	-	-	-	-	-
Toplam	2	-	13	3	18

Tablo 20’de görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde saygı kök değeri en çok “Büyük Tuzak” eserinde bulunmaktadır. Bu eseri “Atla” ve “Sisin Sakladıkları” eserleri takip etmektedir. Saygı kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eserler arasında ise “Çınar Dede’nin Doğum Günü”, “Evrende Bir Dost”, “Frej Apartmanı’nın Esrarı”, “Hızlı Tosbi”, “Mavi Top”, “Prenses Mira’nın Gizemi” ve “Sonsuzluk Sirki” eserleri bulunmaktadır.

Saygı değeri, fantastik çocuk eserleri içerisinde adalet değerinden sonra üzerinde en az durulan değer olmuştur. İnsanların birbirlerini daha iyi anlamasını sağlayan ve ifade eden önemli bir değer olarak görülmektedir. Ayrıca alçakgönüllü olma ve bireylerin kişiliklerine değer verme konularında çocuklara hitap eden eserlerde çok az yer alması saygılı nesillerin yetişmesinde bir eksiklik olarak görülmektedir.

Eserlerde bulunan saygı kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Alçakgönüllü olma: “...”*Ben sana yardım ediyorum anne, kek falan yapmıyorum.*” *Ah, mütevazı oğlum benim. Ama haklı, gerçekten bana çok yardımcı oluyor...*” (Atla, s. 83)

Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma: (değer yok)

Diğer insanların kişiliklerine değer verme: “...*Ne düşünüyorsun? İki şey: Birinci bir insanın farklı bir tişörtü var diye hava atması, kabarması ve o kişinin diğerleri tarafından daha değerli görülmesi... Bu açıkça eşyaya değer vermek demektir. Oysa insanlar kişiliklerine ve yaptıklarına göre değer görmelidirler...*” (Pembe Pantolonlu Bulut, s. 109)

Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme: “...*Mavi Karga, Kutsiye Hanım'a İlay'a davrandığı gibi davranmıyor, yüksek perdeden konuşmuyordu. Uslu bir öğrenci edasında, profesörün her dediğini doğru sayan bir asistan gibi, ceketi olsa düğmelerini ilikleyerek konuşacaktı neredeyse...*” (Sisin Sakladıkları, s. 94)

4.2.7. Sevgi Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sevgi kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda sevgi kök değerine ilişkin,

incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 21’de yer almaktadır:

Tablo 21.
Sevgi Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Aile birliğine önem verme	Fedakârlık yapma	Güven duyma	Merhametli olma	Vefalı olma	f
Prenses Mira’nın Gizemi	1	5	-	2	3	11
Çınar Dede’nin Doğum Günü	-	2	-	2	4	8
Hızlı Tosbi	-	1	2	5	-	8
Büyük Tuzak	-	1	3	3		7
Bataklığın Kıyısındaki Ev	1	-	-	2	3	6
Atla		2	-	3	-	5
Mavi Top	1	-	-	3	-	4
Pitan	-	3	-	1	-	4
Evrende Bir Dost	2	-	-	-	1	3
Frej Apartmanı’nın Esrarı	-	2	-	1	-	3
İncili Kavak	1	1	-	1	-	3
Sisin Sakladıkları	-	-	1	-	2	3
Kayıp Seslerin İzinde	-	1	-	-	1	2
Pembe Pantolonlu Bulut	-	1	-	-	-	1
Sonsuzluk Sirki	-	-	-	-	1	1

Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	-	1	-	-	-	1
Toplam	6	20	6	23	15	70

Tablo 21’de görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde sevgi kök değeri en çok “Prenses Mira’nın Gizemi” eserinde bulunmaktadır. Bu eseri “Çınar Dede’nin Doğum Günü” ve “Hızlı Tosbi” eserleri takip etmektedir. Sevgi kök değerine ait alt değer ifadesine en az rastlanan eserler ise “Pembe Pantolonlu Bulut”, “Sonsuzluk Sirki” ve “Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık” eserleridir.

Sevgi, fantastik çocuk eserleri içerisinde üzerinde en fazla durulan değerlerdendir. Eserlere bir samimiyet kattığı düşünülen bu değer tüm eserlerde yer alması yeterli görülmemelidir. Çünkü sevgi ifade değerlerinin tüm eserlere dengeli dağılmadığı görülmektedir. Her şeyin başının sevgi olduğu göz önünde bulundurulduğunda sevgi dolu bir nesil yetiştirilmesine katkı sağlayacak bir değer eserlerin tümünde önemli sayıda işlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan sevgi kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Aile birliğine önem verme: “...Sarpa Gezegeni'nin Komutanı Rima, o günden sonra hiç uyumadı. Gözlerini bir an için bile kırpmayarak, evrenin gizli köşelerinde kızını arattırdı. Prenses Mira, onun için her şeydi. Onsuz bir yaşamı düşünemiyordu. Tüm askerlerini, evrenin her bir köşesine yolladı. Prensesi bulmalarını ve onu sağ salim kendisine getirmelerini istedi...” (Prenses Mira’nın Gizemi, s. 22)

Fedakârlık yapma: “...Kamyoneti geçmeyi başaran Çopar'la Kirli Fino, Püsküllü'nün kamyonetin önüne atılmasına bir anlam veremediler. "Hey! Hey! Hey! Çekil oradan! Ezileceksin!" diye uyardılar. Bir de baktılar ki, Tosbi'yi korumaya çalışıyor; onlar da koşup geldiler...” (Hızlı Tosbi, s. 115)

Güven duyma: “...Şeroks'un endişeli ve karamsar halini gören Fare Pibo ona destek olmaya karar verdi. "Ben de bütün sözcüklerimi sana ödünç vermeye hazırım," dedi cesaretini toplayarak. "Sana güveniyorum ve masalı yazacağına inanıyorum."...” (Büyük Tuzak, s. 75)

Merhametli olma: "...Çok hoşuna giden eflatun bir çiçeği tam koparacakken eline bembeyaz bir kelebek kondu. Koparmaktan vazgeçti. Çiçeği koparırsa, onu bir arada yaşadığı diğer çiçek arkadaşlarından ayırmış olacağını düşündü. Elini geri çekti..." (Mavi Top, s. 9)

Vefalı olma: "...Buraları aradığına göre seni çok özleyen bir arkadaş," dedi Kuzey soğuk soğuk. "Bazı insanlar arkadaşlarının değerini bilir. " ... " (Bataklığın Kıyısındaki Ev, s. 79)

4.2.8. Sorumluluk Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sorumluluk kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda sorumluluk kök değerine ilişkin, incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 22'de yer almaktadır:

Tablo 22.
Sorumluluk Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	Sözünde durma	Tutarlı ve güvenilir olma	Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	f
Büyük Tuzak	-	-	-	7	7
Pitan	2	-	-	1	3
Atla	2	-	-	-	2
Bataklığın Kıyısındaki Ev	-	-	-	2	2
Hızlı Tosbi	2	-	-	-	2
Sisin Sakladıkları	-	-	-	2	2
Çınar Dede'nin Doğum Günü	1	-	-	-	1
Kayıp Seslerin İzinde	1	-	-	-	1

Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	1	-	-	-	1
Evrende Bir Dost	-	-	-	-	-
Frej Apartmanı'nın Esrarı	-	-	-	-	-
İncili Kavak	-	-	-	-	-
Mavi Top	-	-	-	-	-
Pembe Pantolonlu Bulut	-	-	-	-	-
Prenses Mira'nın Gizemi	-	-	-	-	-
Sonsuzluk Sirki	-	-	-	-	-
Toplam	9	-	-	12	21

Tablo 22’de görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde sorumluluk kök değeri en çok “Büyük Tuzak” eserinde bulunmaktadır. Bu eseri “Pitan” adlı eser takip etmektedir. Sorumluluk kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eserler arasında ise “Evrende Bir Dost”, “Frej Apartmanı’nın Esrarı”, “İncili Kavak”, “Mavi Top”, “Pembe Pantolonlu Bulut”, “Prenses Mira’nın Gizemi” ve “Sonsuzluk Sirki” eserleri bulunmaktadır.

Sorumluluk değeri fantastik çocuk eserlerinde en az yer verilen değerlerden biri olmuştur. Bu eserlerin hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda eserlerin bu açıdan son derece yetersiz olduğu görülmektedir. Sorumluluk sahibi, sözünde duran, güvenilir ve en önemlisi davranışlarının sonuçlarını üstlenebilen çocukların içinde buldukları topluma sağlayacakları katkı dikkate alındığında sorumluluk değeri üzerinde daha fazla durulması gerektiği söylenebilir.

Eserlerde bulunan sorumluluk kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma:“...Ailenin en büyük çocuğu olmaktan ileri geliyor olacak ki, anne ve babasının sorumluluklarını elinden geldiğince paylaşıyordu...” (Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık, s. 13)

Sözünde durma: (değer yok)

Tutarlı ve güvenilir olma: (değer yok)

Davranışlarının sonuçlarını üstlenme:“...Zavallı minik fare Arşiv Odası'na girip önemli bir masalı yediği ve böylelikle büyük bir felaketin başlamasına neden olduğu için hala suçluluk duyuyordu...” (Büyük Tuzak, s. 99)

4.2.9. Vatanseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular

Vatanseverlik kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda vatanseverlik kök değerine ilişkin, incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 23'te yer almaktadır:

Tablo 23.
Vatanseverlik Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Çalışkan olma	Dayanışma	Kurallara ve kanunlara uyma	Sadık olma	Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	Toplumu önemseme	f
Kayıp Seslerin İzinde	4	2	-	-	4	3	13
Büyük Tuzak	1	3	1	1	4	1	11
Pembe Pantolonlu Bulut	-	-	-	1	1	2	4
Pitan	-	-	-	-	3	-	3
Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	-	-	-	-	2	-	2
Atla	1	-	-	-	-	-	1

Çınar Dede'nin Doğum Günü	-	-	1	-	-	-	1
İncili Kavak	-	-	1	-	-	-	1
Prenses Mira'nın Gizemi	-	-	-	-	-	1	1
Bataklığın Kıyısındaki Ev	-	-	-	-	-	-	-
Evrende Bir Dost	-	-	-	-	-	-	-
Frej Apartmanı'nın Esrarı	-	-	-	-	-	-	-
Hızlı Tosbi	-	-	-	-	-	-	-
Mavi Top	-	-	-	-	-	-	-
Sisin Sakladıkları	-	-	-	-	-	-	-
Sonsuzluk Sirki	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	6	5	3	2	14	7	37

Tablo 23'te görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde vatanseverlik kök değeri en çok “Kayıp Seslerin İzinde” eserinde bulunmaktadır. Bu eseri “Büyük Tuzak” adlı eser takip etmektedir. Vatanseverlik kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eserler arasında ise “Bataklığın Kıyısındaki Ev”, “Evrende Bir Dost”, “Frej Apartmanı'nın Esrarı”, “Hızlı Tosbi”, “Mavi Top”, “Sisin Sakladıkları” ve “Sonsuzluk Sirki” eserleri bulunmaktadır.

Fantastik çocuk eserleri içerisinde vatanseverlik değeri en az işlenen değerlerden biri olmuştur. İncelenen eserlerin vatanseverlik değerini işleme bakımından yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Eserlerde bu değere daha fazla yer verilmesinin bu eserlere daha fazla derinlik ve çeşitlilik katacağı öngörülmektedir. Kanunlara ve kurallara uymanın, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olmanın, çalışkan ve dayanışma

içinde yaşayan bireyler olmanın eserlerde daha fazla işlenmesinin eserlerin hitap ettiği kitle itibarıyla önemli olduğu düşünülmektedir.

Eserlerde bulunan vatanseverlik kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Çalışkan olma: "...*Tabii ya, ne sandın? Ağustosta Sarayburnu'na Gazi Mustafa Kemal'i dinlemeye gittim. 'Yeni harfleri öğreniniz' dedi. Kadına, erkeğe, sandalcıya, hamala, herkese bunu öğretmek vatanseverlikmiş. Mustafa'nın yanına gidip alnından öpemedim o gün. Ama bir gün... Gideceğim Dolmabahçe'ye... Öpeceğim onu alnından.*"..." (Kayıp Seslerin İzinde, s. 135)

Dayanışma: "...*El ele verince, beklemedikleri kadar büyük bir hızla yeni sözcükler ürettiler. Bir yandan da dillerini nasıl kullanacaklarına ilişkin kuralları geliştirdiler. Hiç ava çıkmadan, yalnızca topladıkları yiyeceklerle beslenerek geçirdikleri haftaların sonunda dillerini, hem yeni sözcüklerle hem belirledikleri kurullarla zenginleştirmişlerdi. Artık bağırmıyor, konuşuyorlardı...*" (Büyük Tuzak, s. 169)

Kurallara ve kanunlara uyma: "...*Mutlu, incilerle birlikte, kendini kolayca ışınlayabilirdi. Ancak, yukarıdaki inciye şimdi alamazdı. Onun için gece yarısından sonra yeniden gelmesi gerekecekti. Üstelik polise de haber vermeliydi. Bu insanlar, cezasız kalmamalıydı...*" (İncili Kavak, s. 70)

Sadık olma: "...*İşte siz bunun için umutsunuz, geleceksiniz. Onun için bu vatan, bu topraklar, bu dünya size emanet edilmiştir...*" (Pembe Pantolonlu Bulut, s. 105)

Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma: "...*"Bütün dünyada," dedi yaşlı köylü amcalardan biri, "Zeytin barışın sembolüdür. Üstelik çok da bir şey beklemez zeytin ağaçları. Kendi kendilerine yetişir, bol bol ürün verirler. Yeter ki onlara zarar verecek hareketler yapmaktan kaçınalım. Rahatça büyüyüp serpilmeleri için gerekli zaman onlara tanıyalım."*..." (Pitan, s. 18)

Toplumunu önemseme: "...*Eğer seni teslim etmezsek, hepimizi öldürecekler. Buradaki tüm yerlilere zararımız dokunacak. Bizim için bir şey fark etmez, nasıl olsa yaşlandık...*" (Prenses Mira'nın Gizemi, s. 36)

4.2.10. Yardımseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular

Yardımseverlik kök değeri ve bu değere ait alt değerler için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda yardımseverlik kök değerine ilişkin, incelenen çocuk edebiyatı fantastik eserlerinden elde edilen bulgular Tablo 24'te yer almaktadır:

Tablo 24.

Yardımseverlik Kök Değerine Dair Çocuk Edebiyatı Fantastik Eserlerindeki Değer İfadelerine Ait Bulgular

Eser Adı	Cömert olma	İş birliği yapma	Merhametli olma	Misafirperver olma	Paylaşma	f
Hızlı Tosbi	-	6	6	-	1	13
Pitan	2	6	-	4	1	13
Büyük Tuzak	-	7	-	1	-	8
Çınar Dede'nin Doğum Günü	1	2	4	-	1	8
Sisin Sakladıkları	1	2	-	2	1	6
Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık	-	1	-	3	1	5
Bataklığın Kıyısındaki Ev	1	2	-	-	1	4
İncili Kavak	-	2	-	2	-	4
Mavi Top	-	2	-	-	2	4
Pembe Pantolonlu Bulut	1	-	-	-	2	3
Evrende Bir Dost	-	1	-	1	-	2
Frej Apartmanı'nın Esrarı	-	2	-	-	-	2
Atla	-	1	-	-	-	1

Kayıp Seslerin İzinde	-	1	-	-	-	1
Prens Mira'nın Gizemi	-	-	-	-	-	-
Sonsuzluk Sirki	-	-	-	-	-	-
Toplam	6	35	10	13	10	74

Tablo 24'te görüldüğü üzere fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde yardımseverlik kök değeri en çok "Hızlı Tosbi" ve "Pitan" eserlerinde bulunmaktadır. Bu eserleri "Büyük Tuzak" ve "Çınar Dede'nin Doğum Günü" adlı eserler takip etmektedir. Yardımseverlik kök değerine ait alt değer ifadesine hiç rastlanmayan eserler arasında ise "Prens Mira'nın Gizemi" ve "Sonsuzluk Sirki" eserleri bulunmaktadır.

Fantastik çocuk eserlerinde en çok yer verilen değer konumunda olan yardımseverlik değeriyle eserlerde; merhametli, cömert, misafirperver, paylaşımcı ve iş birliği yapan bireyler olmanın mesajı verilmiştir. Yardımseverlik değerinin eserlerde fazlaca ele alınmasının eserlerin hitap ettiği yaş grubu yönüyle önemli olduğu düşünülmektedir.

Fantastik gençlik eserleri içerisinde yardımseverlik değerinin yeterince işlenmediği görülmektedir.

Eserlerde bulunan yardımseverlik kök değerine ait alt değerlere ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Cömert olma: "...Çiçekler susuz mu kalmış, kuşlar buzun üstünde yiyecek bir şey mi bulamamış, ağaçların bir dertleri mi varmış, hepsini bilmek, onlara yardım etmek isterim..." (Çınar Dede'nin Doğum Günü, s. 92)

İş birliği yapma: "...Püsküllü şaşkınlıktan gözleri büyümüş, dalgalarla sürüklendiğini unutmuş yavru kaplumbağaya güldü. "Henk! Henk! Henk! Senin avcın, benim avım oldu. Arada bir işbirliği yapalım, sen yem, ben avcı..."..." (Hızlı Tosbi, s. 92)

Merhametli olma: “...Murşil, iyi yürekli bir çocuk. Her ne yaptıysa yüreğinin iyiliğinden yaptı. Tanrı Telipinu da sanırım ona hiç kızmadı ve dileğini yerine getirdi...” (Çınar Dede'nin Doğum Günü, s. 47)

Misafirperver olma: “...Hoş geldiniz çocuklar! Sizleri gezegenimizde konuk etmek, bizim için büyük bir mutluluk. Umarım, gezi hoşunuza gitmiştir...” (İncili Kavak, s. 97)

Paylaşma: “...Yolculuk başlayalı sekiz saat geçmişti. Yaşlı kadın, torunu Zeynep, Sevinç Hanım, İlay ve Fuat yol için hazırladıkları sandviçleri yemişler, sürekli pencereden dışarıya bakan yabancı adama da ikram etmişlerdi...” (Sisin Sakladıkları, s. 57)

4.3. Üçüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular

“Kök değerler ve alt değerler Türk gençlik edebiyatı fantastik eserleri içerisinde nasıl bir dağılım göstermektedir?” alt problem cümlesine dair bulgular bu bölümde yer almaktadır. İncelenen eserlerde her bir değer ifadesinin eserin hangi kısmında bulunduğuyla ilgili bulgular eserlere ait kısa tanımlar ile birlikte sunulmuştur.

4.3.1. “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Cemil Karakullukçu tarafından kaleme alınmış fantastik bir gençlik romanıdır. 2012 BU Yayınevi Gençlik Edebiyatı Fantastik Roman Yarışması'nda üçüncülük ödülü kazanan “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” eserinde, olağanüstü güçlere sahip halasıyla birlikte başka âlemlere geçiş yapan ve oralarda inanılmaz serüvenler yaşayan Okan'ın başından geçenler anlatılmaktadır. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 25'te gösterilmiştir:

Tablo 25.

“Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili		Yazarı: Cemil KARAKULLUKÇU	
İlk Baskı Yılı: 2012		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: BU Yayınevi		Sayfa Sayısı: 207	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-

	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
	2.1. Diğerkâmlık	-	
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
2. Dostluk	2.4. Dayanışma	71, 72, 180	7
	2.5. Sadık olma	115	
	2.6. Vefalı olma	197, 197	
	2.7. Yardımlaşma	170	
	3.1. Açık ve anlaşılır olma	101	
3. Dürüstlük	3.2. Doğru sözlü olma	100	2
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	-	
	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	
4. Öz Denetim	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	5
	4.3. Öz güven sahibi olma	13	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	96, 101, 105, 132	
	5.1. Azimli olma	14, 63, 123	
5. Sabır	5.2. Tahammül etme	20, 112, 122, 164, 168	8
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
	6.1. Alçakgönüllü olma	40	
6. Saygı	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	12
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	143	
	6.4. Muhatabının	119, 146, 146, 147,	

	konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	151, 152, 153, 170, 180, 183,	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	-	6
	7.2. Fedakârlık yapma	111, 134, 168, 196	
	7.3. Güven duyma	-	
	7.4. Merhametli olma	62	
	7.5. Vefalı olma	65	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	23	3
	8.2. Sözünde durma	-	
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	44	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	194	
9. Vatanseverlik	9.1. Çalışkan olma	-	4
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	63, 63, 171	
	9.4. Sadık olma	-	
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	154	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
10. Yardımseverlik	10.1. Cömert olma	-	4
	10.2. İş birliği yapma	-	
	10.3. Merhametli olma	102, 124	
	10.4. Misafirperver olma	121, 133	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 25 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin büyük çoğunlukla saygı değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri sabır değeri izlemektedir. Eserde adalet değerine ait ifadelere yer verilmemiştir.

4.3.2. “Işıldayan” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Aydın Arif tarafından kaleme alınmış fantastik bir gençlik romanıdır. 2012 BU Yayınevi Gençlik edebiyatı Fantastik Roman Yarışması'nda birincilik ödülünü kazanan “Işıldayan” eserinde, büyük şehrin karmaşasından biraz olsun uzaklaşmak için memleketine giden Sülü ile köydeki arkadaşı Zarife'nin yaşadığı olağan üstümacera anlatılmaktadır. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 26'da gösterilmiştir:

Tablo 26.

“Işıldayan” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Işıldayan		Yazarı: Aydın ARİF	
İlk Baskı Yılı: 2012		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: BU Yayınevi		Sayfa Sayısı: 216	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	95, 137, 138, 150, 170	8
	1.2. Eşit davranma	142, 144, 170	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	113	7
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	48, 128	
	2.4. Dayanışma	159	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	43, 194	
	2.7. Yardımlaşma	132	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	21	4
	3.2. Doğru sözlü olma	17, 160	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	176	

4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	88, 108	4
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	133, 141	
	4.4. Gerekliğinde özür dileme	-	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	31, 104, 112, 150, 206, 214	16
	5.2. Tahammül etme	154, 189	
	5.3. Beklemeyi bilme	47, 69, 76, 78, 92, 109, 112, 114	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	79, 154, 162, 170	9
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	13	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	151, 182	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	179, 200	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	-	2
	7.2. Fedakârlık yapma	-	
	7.3. Güven duyma	-	
	7.4. Merhametli olma	125, 127	
	7.5. Vefalı olma	-	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	1
	8.2. Sözünde durma	-	
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	

	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	115	
	9.1. Çalışkan olma	37, 104, 146	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	188	4
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	185	
	10.2. İş birliği yapma	-	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	5
	10.4. Misafirperver olma	96, 161, 162	
	10.5. Paylaşma	96	

Tablo 26 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin sabır değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri saygı ve adalet değerleri takip etmektedir. Eserde en az yer verilen değer ifadeleri ise sorumluluk değerine aittir.

4.3.3. “Kapiland’ın Kobayları” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Miyase Sertbarut tarafından kaleme alınmış fantastik bir gençlik romanıdır. Bilim kurgu unsurlarını da barındıran bu eser 2006 Tudem Edebiyat Ödülleri Roman Yazın Yarışması’nda birincilik ödülü almıştır. Eserde; toplumda iletişim, ailevi değerler, teknoloji gibi pek çok konuya değinilmiştir. Artan şiddet eğilimine karşı çocuklara bir ilaç verilmektedir. Eser, bazı olağan dışı yeteneklere sahip “Marjinal” lakaplı Hayri ve arkadaşlarının Kapiland ülkesinin ürettiği şiddeti önleyici etkisi olduğuna inanılan zararlı anti-row şurubuna ve GDO’lu gıdalarına karşı başlattığı mücadeleyi konu edinmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 27’de gösterilmiştir:

Tablo 27.

“Kapiland’ın Kobayları” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Kapiland’ın Kobayları		Yazarı: Miyase SERTBARUT	
İlk Baskı Yılı: 2007		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Tudem Yayınevi		Sayfa Sayısı: 211	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	1
	1.2. Eşit davranma	112	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	5
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	84, 170	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	145, 150	
	2.7. Yardımlaşma	132	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	155, 195	8
	3.2. Doğru sözlü olma	125, 139	
	3.3. Güvenilir olma	122, 124, 184	
	3.4. Sözünde durma	55	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	2
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	201, 203	
	4.3. Öz güven sahibi olma	-	
	4.4. Gerekteğinde özür dileme	-	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	19, 89	7
	5.2. Tahammül etme	24	
	5.3. Beklemeyi bilme	75, 90, 102, 130	

	6.1. Alçakgönüllü olma	-	
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
6. Saygı	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	2
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	17, 140	
	7.1. Aile birliğine önem verme	-	
	7.2. Fedakârlık yapma	-	
7. Sevgi	7.3. Güven duyma	-	3
	7.4. Merhametli olma	138, 148	
	7.5. Vefalı olma	7	
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	26, 61, 154, 202	
8. Sorumluluk	8.2. Sözünde durma	-	6
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	123	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	186	
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
9. Vatanseverlik	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	21, 50	3
	9.4. Sadık olma	-	
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumunu önemseme	184	
10.	10.1. Cömert olma		6

Yardımseverlik	10.2. İş birliği yapma	102, 113, 158, 179, 196
	10.3. Merhametli olma	-
	10.4. Misafirperver olma	157
	10.5. Paylaşma	-

Tablo 27 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin dürüstlük değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri sabır değeri izlemektedir. Eserde en az yer verilen değer ifadeleri ise adalet değerine aittir.

4.3.4. “Karayılan” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Onur Gürleyen tarafından kaleme alınmış fantastik bir gençlik romanıdır. 2012 BU Yayınevi Gençlik edebiyatı Fantastik Roman Yarışması'nda ikincilik ödülü kazanan eser; yazarın Baratholia adını verip kurguladığı bir dünyada barış, huzur ve güven içinde yaşayan “İnsanlar”ı , “Cüceler”i ve “Büyücüler”i ve onların bu barış ortamına nifak sokmaya çalışan gölgelerde yaşayan ve kendine sürekli yeni avlar arayan Karayılan’ı konu edinmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 28’de gösterilmiştir:

Tablo 28.

“Karayılan” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Karayılan		Yazarı: Onur GÜRLEYEN	
İlk Baskı Yılı: 2012		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: BU Yayınevi		Sayfa Sayısı: 183	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	12, 125, 170	4
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	105	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	3
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	

	2.4. Dayanışma	40	
	2.5. Sadık olma	183	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	114	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	43, 91, 108, 132, 139,	9
	3.2. Doğru sözlü olma	20, 153	
	3.3. Güvenilir olma	39	
	3.4. Sözünde durma	30	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	103	7
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	104, 113	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	88, 137, 179, 181	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	21, 40	4
	5.2. Tahammül etme	-	
	5.3. Beklemeyi bilme	111, 135	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	43, 98, 100, 108	4
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	153, 180	6
	7.2. Fedakârlık yapma		
	7.3. Güven duyma	122	
	7.4. Merhametli olma	180	
	7.5. Vefalı olma	128, 131	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına,	108	1

	ailesine karşı sorumlu olma		
	8.2. Sözünde durma	-	
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
	9.1. Çalışkan olma	13	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	149	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	91	7
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	65, 181	
	9.6. Toplumu önemseme	90, 137	
	10.1. Cömert olma	34, 35, 36	
	10.2. İş birliği yapma	78	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	10
	10.4. Misafirperver olma	17, 19, 44, 136	
	10.5. Paylaşma	85, 88	

Tablo 28 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin yardımseverlik değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri öz denetim değeri izlemektedir. Eserde en az yer verilen değer ifadeleri ise sorumluluk değerine aittir.

4.3.5. “Midas’ın Serçeparmağı” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Erol Büyükmeriç tarafından kaleme alınmış fantastik bir gençlik romanıdır. 2006 Dünya Kitap Dergisi Altın Sayfa İlk Gençlik Edebiyatı Ödülü’nü alan eserde, Anadolu’da meydana gelen olaylardan ve onlar için söylenen sayısız söylenceden biri olan, her dokunduğunu altına çeviren, eşekkulaklı Frigya Kralı Midas klasik söylencelerden farklı bir şekilde anlatılmaktadır. Yazar gençleri sanatın, tarihin, arkeolojinin ve mitolojinin gizemli dünyasına çeken bir üslup kullanmaktadır. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 29’da gösterilmiştir:

Tablo 29.

“Midas’ın Serçeparmağı” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Midas’ın Serçeparmağı		Yazarı: Erol BÜYÜKMERİÇ	
İlk Baskı Yılı: 2006		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Logos Yayınları		Sayfa Sayısı: 167	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	91	1
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	7
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	144	
	2.4. Dayanışma	142, 146	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	130, 140	
	2.7. Yardımlaşma	104, 113	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	148	6
	3.2. Doğru sözlü olma	63, 73, 147	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	72, 134	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	-
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	-	
	4.4. Gerekğinde özür dileme	-	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	-	-
	5.2. Tahammül etme	-	
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	9

	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	65, 121, 125	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	20, 20, 21, 47, 100, 139	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	20	
	7.2. Fedakârlık yapma	118	
	7.3. Güven duyma	58, 59	6
	7.4. Merhametli olma	64	
	7.5. Vefalı olma	147	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	
	8.2. Sözünde durma	70	2
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	158	
9. Vatanseverlik	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
	9.4. Sadık olma	92, 115, 152	6
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	66, 161	
	9.6. Toplumu önemseme	24	
10. Yardımseverlik	10.1. Cömert olma	25, 48	
	10.2. İş birliği yapma	88	
	10.3. Merhametli olma	28, 28	6
	10.4. Misafirperver olma	20	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 29 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin saygı değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri dostluk değeri izlemektedir. Eserde öz denetim ve sabır değerlerine ait değer ifadelerine rastlanmamıştır.

4.3.6. “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Ümit İhsan tarafından kaleme alınmış fantastik bir gençlik romanıdır. 2012 BU Yayınevi Gençlik edebiyatı Fantastik Roman Yarışması'nda Mansiyon Ödülü kazanan eser; kayıplara karışan sevgilisini, melodisini arayan 'Tebessüm Prensi' lakaplı genç Çınar'ı ve onun başından geçen olağanüstü aynı zamanda karmaşık olayları konu edinmektedir. Melodik bir anlatıya sahip eser tesadüflerin çokça yer aldığı bir içeriğe sahiptir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 30'da gösterilmiştir:

Tablo 30.

“Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi		Yazarı: Ümit İHSAN	
İlk Baskı Yılı: 2012		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: BU Yayınevi		Sayfa Sayısı: 144	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	49, 95	3
	1.2. Eşit davranma	75	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	65, 85	6
	2.2. Güven duyma	79	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	93, 129, 140	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	63	8
	3.2. Doğru sözlü olma	-	

	3.3. Güvenilir olma	21, 56, 56, 87, 105	
	3.4. Sözünde durma	44, 125	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	1
	4.3. Öz güven sahibi olma	-	
	4.4. Gerekğinde özür dileme	132	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	44	
	5.2. Tahammül etme	50, 98	5
	5.3. Beklemeyi bilme	60, 104	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	2
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	51, 131	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	-	
	7.2. Fedakârlık yapma	44, 78	
	7.3. Güven duyma	-	8
	7.4. Merhametli olma	58, 59, 86, 94	
	7.5. Vefalı olma	69, 139	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	41, 41, 126	
	8.2. Sözünde durma	-	4
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	55	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	

	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
9. Vatanseverlik	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	126	2
	9.4. Sadık olma	-	
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	144	
	9.6. Toplumunu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	-	
	10.2. İş birliği yapma	89	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	1
	10.4. Misafirperver olma	-	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 30 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin dürüstlük ve sevgi değerlerine ait olduğu görülmektedir. Bu değerleri dostluk değeri izlemektedir. Eserde en az yer verilen değer ifadeleri ise öz denetim ve yardımseverlik değerlerine aittir.

4.4. Dördüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular

“Kök değerler ve alt değerler Türk çocuk edebiyatı fantastik eserleri içerisinde nasıl bir dağılım göstermektedir?” alt problem cümlesine ilişkin bulgular bu bölümde yer almaktadır. İncelenen eserlerde her bir değer ifadesinin eserin hangi kısmında bulunduğuyla ilgili bulgular eserlere ait kısa tanımlar ile birlikte sunulmuştur.

4.4.1. “Atla” Eserine İlgili Bulgular

Eser, Mercan Aytuna tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. 2013 Tudem Edebiyat Ödülleri Roman Yarışması’nda ikincilik ödülü alan eserde; ailesi melekler âleminin üst mertebesinde olan fakat kanatları olduğu halde uçamayan bir meleğin geçmesi gereken çömezlik dönemi anlatılmaktadır. Roman kahramanının çömezliğini İstanbul’da bebek bakıcısı olarak yapması ve uçamayan bu meleğin, uçma yetisiyle doğmayan fakat uçmak için azimli biri olan bebek yaştaki Hezarfen Çelebi’nin

bakıcısı olması olayları ilginç kılmaktadır. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 31’de gösterilmiştir:

Tablo 31.

“Atla” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Atla		Yazarı: Mercan AYTUNA	
İlk Baskı Yılı: 2014		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Tudem Yayınevi		Sayfa Sayısı: 168	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	17, 64, 64, 149	4
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	150, 153	5
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	36, 162	
	2.5. Sadık olma	127	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	115, 116, 141	3
	3.2. Doğru sözlü olma	-	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	-	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	109	9
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	67, 108	
	4.4. Gerekğinde özür dileme	25, 41, 61, 123, 129, 166	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	125, 137, 147, 161, 164	7

	5.2. Tahammül etme	45, 77	
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
	6.1. Alçakgönüllü olma	83, 133	
6. Saygı	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	3
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	7	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
	7.1. Aile birliğine önem verme		
7. Sevgi	7.2. Fedakârlık yapma	125, 155	5
	7.3. Güven duyma	-	
	7.4. Merhametli olma	36, 38, 126	
	7.5. Vefalı olma		
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	37, 98	
8. Sorumluluk	8.2. Sözünde durma	-	2
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
	9.1. Çalışkan olma	77	
9. Vatanseverlik	9.2. Dayanışma	-	1
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
	9.4. Sadık olma	-	
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	-	
10. Yardımseverlik	10.2. İş birliği yapma	66	1

10.3. Merhametli olma	-
10.4. Misafirperver olma	-
10.5. Paylaşma	-

Tablo 31 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin öz denetim değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri sabır değeri izlemektedir. Eserde en az yer verilen değer ifadeleri ise vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine aittir.

4.4.2. “Bataklığın Kıyısındaki Ev” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Yeşim Armutak tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) 2007 Yılın En İyi Çocuk Romanı Jüri Özel Ödülü’nü alan eserde; yaşlı bir aile büyüğünün (Büyükhala) yaşamındaki sırların, yaz tatilindeki iki çocuğu (Peren ve Kuzey) birbirine yakınlaştıran olaylarla gün ışığına çıkması konu edilmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 32’de gösterilmiştir:

Tablo 32.

“Bataklığın Kıyısındaki Ev” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Bataklığın Kıyısındaki Ev		Yazarı: Yeşim ARMUTAK	
İlk Baskı Yılı: 2007		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Günışığı Kitaplığı		Sayfa Sayısı: 168	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	1
	1.2. Eşit davranma	77	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	5
	2.2. Güven duyma	36, 65, 139, 142	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	79	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	2
	3.2. Doğru sözlü olma	166	
	3.3. Güvenilir olma	167	
	3.4. Sözünde durma	-	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	132, 136, 150	10
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	34, 46, 118, 160, 161	
	4.4. Gerekteğinde özür dileme	110, 140	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	-	4
	5.2. Tahammül etme	-	
	5.3. Beklemeyi bilme	76, 109, 116, 134	

	6.1. Alçakgönüllü olma		
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
6. Saygı	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	64	1
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
	7.1. Aile birliğine önem verme	127	
	7.2. Fedakârlık yapma	-	
7. Sevgi	7.3. Güven duyma	-	6
	7.4. Merhametli olma	79, 133	
	7.5. Vefalı olma	63, 68, 88	
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	
8. Sorumluluk	8.2. Sözünde durma	-	2
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	45, 128	
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	-	-
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	163	
10. Yardımseverlik	10.2. İş birliği yapma	47, 118	4
	10.3. Merhametli olma	-	
	10.4. Misafirperver olma	-	

Tablo 32 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin öz denetim değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri sevgi değeri izlemektedir. Eserde herhangi bir değer ifadesine yer verilmeyen değer vatanseverliktir.

4.4.3. “Büyük Tuzak” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Aslı Der tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) 2007 Yılın En İyi Çocuk Romanı derecesine sahip eserde; “Prens Milla”nın tuzağına düşen Fare Pibo’nun Masallar Ülkesi’nde sarayın Arşiv Odası’nda bulunan masalı kemirmesi ve bu yüzden Masallar Ülkesi halkının hızla sözcüklerini unutarak kısa sürede konuşamaz hale gelmesi konu edilmektedir. Eserin kahramanı olan “Küçük Cadı Şeroks” bu olayda suçlu bulunmaktadır. Küçük Cadı artık hem kaçmak, hem de bu masalı yeniden yazmak zorundadır. Şeroks masalı zamanında yetiştiremezse, Masallar Ülkesi’nin özgürlüğü tehlikeye girmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 33’te gösterilmiştir:

Tablo 33.

“Büyük Tuzak” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Büyük Tuzak		Yazarı: Aslı DER	
İlk Baskı Yılı: 2007		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Günışığı Kitaplığı		Sayfa Sayısı: 196	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	7
	2.2. Güven duyma	153, 183, 184	
	2.3. Anlayışlı olma	115	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	120	

	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	124, 150	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	6
	3.2. Doğru sözlü olma	157	
	3.3. Güvenilir olma	32, 90, 92	
	3.4. Sözünde durma	36, 80	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	68	9
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	55, 110, 171	
	4.3. Öz güven sahibi olma	45, 184	
	4.4. Gerekğinde özür dileme	115, 115, 127	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	117	8
	5.2. Tahammül etme	117	
	5.3. Beklemeyi bilme	25, 33, 53, 58, 122, 162	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	4
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	34, 37, 42, 52	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	-	7
	7.2. Fedakârlık yapma	74	
	7.3. Güven duyma	75, 76, 80	
	7.4. Merhametli olma	75, 127, 130	
	7.5. Vefalı olma	-	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu	-	7

	olma		
	8.2. Sözünde durma	-	
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	12, 36, 38, 99, 125, 147, 193	
	9.1. Çalışkan olma	148	
	9.2. Dayanışma	104, 162, 172	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	192	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	121	11
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	145, 149, 150, 195	
	9.6. Toplumu önemseme	79	
	10.1. Cömert olma		
	10.2. İş birliği yapma	18, 44, 89, 121, 124, 127, 133	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	8
	10.4. Misafirperver olma	81	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 33 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin vatanseverlik değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri öz denetim değeri izlemektedir. Eserde adalet değerine ait değer ifadelerine rastlanmamıştır.

4.4.4. “Çınar Dede’nin Doğum Günü” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Aysel Korkut tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. 1999 Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülleri’nde birincilik derecesi alan eserde; Ankara Kalesi’nin yakınında bir parktaki koca bir çınar ağacı ile Arda’nın hikâyesi konu edilmektedir. “Çınar Dede” diye seslendikleri bu ağacı ancak insanlığa, doğaya ve dostluğa inananlar görebilmektedir. En yakın arkadaşı Ankara Kalesi, bininci doğum

gününi kutlayan Çınar Dede ile Arda'ya bir sürpriz hazırlamaktadır. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 34'te gösterilmiştir:

Tablo 34.

“Çınar Dede'nin Doğum Günü” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Çınar Dede'nin Doğum Günü		Yazarı: Aysel KORKUT	
İlk Baskı Yılı: 2005		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Altın Kitaplar		Sayfa Sayısı: 104	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	3
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	17	
	2.4. Dayanışma	89	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	76	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	-
	3.2. Doğru sözlü olma	-	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	-	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	-
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	-	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	-	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	12, 28	2
	5.2. Tahammül etme	-	

	5.3. Beklemeyi bilme	-	
	6.1. Alçakgönüllü olma	-	
6. Saygı	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	-
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
	7.1. Aile birliğine önem verme	-	
7. Sevgi	7.2. Fedakârlık yapma	18, 49	
	7.3. Güven duyma	-	8
	7.4. Merhametli olma	14, 15	
	7.5. Vefalı olma	14, 24, 40, 70	
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	92	
8. Sorumluluk	8.2. Sözünde durma	-	1
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
	9.1. Çalışkan olma	-	
9. Vatanseverlik	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	75	
	9.4. Sadık olma	-	1
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	92	
10. Yardımseverlik	10.2. İş birliği yapma	13, 49	8
	10.3. Merhametli olma	34, 39, 47, 49	

10.4. Misafirperver olma	-
10.5. Paylaşma	64

Tablo 34 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin sevgi ve yardımseverlik değerlerine ait olduğu görülmektedir. Bu değerleri dostluk değeri izlemektedir. Eserde adalet, dürüstlük, öz denetim ve saygı değerlerine ait değer ifadelerine rastlanmamıştır.

4.4.5. “Evrende Bir Dost” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Zeynep Oktuğ tarafından kaleme alınmış fantastik bir öyküdür. 2003 BU Yayınevi Çocuk edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması’nda jüri özel ödülü alan eserde; uzak gezegenlerin birinden gelen minik bir dost ile iki kardeşin arkadaşlıkları konu edilmektedir. Fantastik güçlere sahip bu minik dost aracılığıyla kötüyü yenmek için kötülüğe, yeni arkadaşlıklar kurmak için sihir ile can yakmaya gerek olmadığı okurlara gösterilmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 35’te gösterilmiştir:

Tablo 35.

“Evrende Bir Dost” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Evrende Bir Dost		Yazarı: Zeynep OKTUĞ	
İlk Baskı Yılı: 2004		Türü: Fantastik Öykü	
Yayınevi: BU Yayınevi		Sayfa Sayısı: 95	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	78	7
	2.2. Güven duyma	42, 49	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	90	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	-	

	2.7. Yardımlaşma	19, 60, 78	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	76	2
	3.2. Doğru sözlü olma	-	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	8	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	1
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	32	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	-	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	-	-
	5.2. Tahammül etme	-	
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	-
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	64, 89	3
	7.2. Fedakârlık yapma	-	
	7.3. Güven duyma	-	
	7.4. Merhametli olma	-	
	7.5. Vefalı olma	92	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	-
	8.2. Sözünde durma	-	

	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	-	-
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	-	
	10.2. İş birliği yapma	33	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	2
	10.4. Misafirperver olma	46	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 35 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin dostluk değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri sevgi değeri izlemektedir. Eserde adalet, sabır, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine ait değer ifadelerine rastlanmamıştır.

4.4.6. “Frej Apartmanı’nın Esrarı” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Nazlı Eray tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) 2009 Çocuk Romanı derecesine sahip eserde; Nazlı ve Osman'ın Madam Anjel'in evinde verilen bir partiye katılması konu edilmektedir. Sihirbaz Hans Feretti'nin sihirbazlık numaralarından birisinde Osman'ın sandığın içinde kaybolup bilinmez yerlerde gözünü açması, Nazlı'nın da Osman ortaya çıkana kadar Mihri Abla'nın büyüleri evinde dehlizlere girip vampirlerle mücadele etmesi kitabın fantastik yönünü oluşturmaktadır. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 36'da gösterilmiştir:

Tablo 36.

“Frej Apartmanı’nın Esrarı” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Frej Apartmanı’nın Esrarı		Yazarı: Nazlı ERAY	
İlk Baskı Yılı: 2009		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Doğan ve Egmont Yayıncılık		Sayfa Sayısı: 118	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	1
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	26	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	-
	3.2. Doğru sözlü olma	-	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	-	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	-
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	-	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	-	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	-	-
	5.2. Tahammül etme	-	
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	-

	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
	7.1. Aile birliğine önem verme	-	
	7.2. Fedakârlık yapma	83, 87	
7. Sevgi	7.3. Güven duyma	-	3
	7.4. Merhametli olma	75	
	7.5. Vefalı olma	-	
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	
8. Sorumluluk	8.2. Sözünde durma	-	-
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	-	-
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	-	
	10.2. İş birliği yapma	34, 38	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	2
	10.4. Misafirperver olma	-	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 36 incelendiğinde eserde sadece dostluk, sevgi ve yardımseverlik değerlerine ait değer ifadelerine yer verildiği görülürken en fazla değer ifadesinin sevgi değerine ait olduğu tespit edilmiştir. Eserde adalet, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine ait değer ifadelerine rastlanmamıştır.

4.4.7. “Hızlı Tosbi” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, İsmet Bertan tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) 2005 Yılın Çocuk Romanı derecesine sahip eserde; annesiyle birlikte yaşlı bir çiftin bahçesinde yaşayan minik kaplumbağa Tosbi'nin kızıl bir şahinin pençesine düşüp daha sonra kaybolması ve inanılmaz maceraların içinde kalması konu edilmektedir. Bu macerada, beklenmedik bir kaza sonucu tanıştığı Doktor Biri'nin üzerinde yıllarca çalıştığı pembe kristallerini yutması Tosbi'nin yaşamını bütünüyle değiştirmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 37'de gösterilmiştir:

Tablo 37.

“Hızlı Tosbi” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Hızlı Tosbi		Yazarı: İsmet BERTAN	
İlk Baskı Yılı: 2005		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Günışığı Kitaplığı		Sayfa Sayısı: 207	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	2
	1.2. Eşit davranma	114	
	1.3. Paylaşma	102	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	11
	2.2. Güven duyma	76, 76	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	85, 130	
	2.5. Sadık olma	110	
	2.6. Vefalı olma	85, 206	
	2.7. Yardımlaşma	125, 136, 171, 181	

3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	6
	3.2. Doğru sözlü olma	172	
	3.3. Güvenilir olma		
	3.4. Sözünde durma	76, 131, 141, 144, 181	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	2
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	131	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	116	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	-	1
	5.2. Tahammül etme	-	
	5.3. Beklemeyi bilme	107	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	-
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	-	8
	7.2. Fedakârlık yapma	115	
	7.3. Güven duyma	72, 97	
	7.4. Merhametli olma	42, 61, 77, 95, 136	
	7.5. Vefalı olma	-	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	13, 56	2
	8.2. Sözünde durma	-	
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	

	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	-	-
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	96	
	10.2. İş birliği yapma	16, 24, 56, 92, 181	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	30, 30, 31, 68, 204	13
	10.4. Misafirperver olma	-	
	10.5. Paylaşma	54, 123	

Tablo 37 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin yardımseverlik değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri dostluk değeri izlemektedir. Eserde saygı ve vatanseverlik değerlerine ait değer ifadelerine rastlanmamıştır.

4.4.8. “İncili Kavak” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Ayşe Yamaç tarafından kaleme alınmış fantastik bir öyküdür. 2003 BU Yayınevi Çocuk Edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması’nda ikincilik ödülü alan eserde; dalları paha biçilemez incilerle süslü bir kavak ile onu çok seven bir çocuğun dostlukları konu edilmektedir. Uzak gezegenlerde yaşayan canlıların bile dikkatini çeken bu ağacın incileri, birgün bir hırsız çetesi tarafından çalınmaktadır. Bu incilerin bulunup tekrar yerine konulması için uzaydan gelen bir robot bu çete ile mücadeleye girmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 38’de gösterilmiştir:

Tablo 38.

İncili Kavak Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: İncili Kavak		Yazarı: Ayşe YAMAÇ	
İlk Baskı Yılı: 2004		Türü: Fantastik Öykü	
Yayınevi: BU Yayınevi		Sayfa Sayısı: 102	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	1
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	87	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	81	4
	3.2. Doğru sözlü olma	26	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	64, 91	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	1
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	-	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	76	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	-	2
	5.2. Tahammül etme	-	
	5.3. Beklemeyi bilme	86, 87	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	1

	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	18	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
	7.1. Aile birliğine önem verme	82	
	7.2. Fedakârlık yapma	77	
7. Sevgi	7.3. Güven duyma	-	3
	7.4. Merhametli olma	25	
	7.5. Vefalı olma	-	
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	
8. Sorumluluk	8.2. Sözünde durma	-	-
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	70	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	-	1
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	-	
	10.2. İş birliği yapma	22, 22	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	4
	10.4. Misafirperver olma	96, 97	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 38 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin dürüstlük ve yardımseverlik değerlerine ait olduğu görülmektedir. Bu değerleri sevgi değeri izlemektedir. Eserde adalet ve sorumluluk değerlerine ait değer ifadelerine rastlanmamıştır.

4.4.9. “Mavi Top” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Pürnur Soğangöz tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. 2005 İrmak Okulları 10. Yıl Çocuk Edebiyatı Fantastik Roman Yarışması’nda birincilik ödülü alan eserde; bir çocuğun elinden kaçan mavi topun onu ucu bucağı olmayan fantastik bir bahçeye götürmesi konu edilmektedir. Bu bahçede gizemli bir bahçıvanla, gelip geçenlerin kaydını tutan bir ihtiyarla, boşlukta uçuşan şemsiyelerle ve daha birçok olağanüstü olayla karşılaşan çocuğun tüm bunların gerçek hayattaki karşılığını bulması ve anlaması kitabın fantastik kurgusunu oluşturmaktadır. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 39’da gösterilmiştir:

Tablo 39.

“Mavi Top” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Mavi Top		Yazarı: Pürnur SOĞANGÖZ	
İlk Baskı Yılı: 2005		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: BU Yayınevi		Sayfa Sayısı: 64	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	2
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	19	
	2.7. Yardımlaşma	58	

3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	-
	3.2. Doğru sözlü olma	-	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	-	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	33	3
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	-	
	4.4. Gerekğinde özür dileme	52, 60	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	10, 15, 38, 60	4
	5.2. Tahammül etme	-	
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	-
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	59	4
	7.2. Fedakârlık yapma	-	
	7.3. Güven duyma	-	
	7.4. Merhametli olma	9, 25, 30	
	7.5. Vefalı olma	-	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	-
	8.2. Sözünde durma	-	
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını	-	

	üstlenme		
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	-	-
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	-	
	10.2. İş birliği yapma	51, 57	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	4
	10.4. Misafirperver olma	-	
	10.5. Paylaşma	28, 53	

Tablo 39 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin sabır, sevgi ve yardımseverlik değerlerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri öz denetim değeri izlemektedir. Eserde adalet, dürüstlük, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine ait değer ifadelerine rastlanmamıştır.

4.4.10. “Kayıp Seslerin İzinde” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Mavisel Yener tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. 2001 BU Yayınevi Çocuk Romanı Yarışması’nda birincilik ödülü alan eserde; Barış’ın öğretim görevlisi olan babasının İstanbul’daki bir üniversiteden “çok gizli” bir görev alması ve görevdeki laboratuvar araştırmalarında, ağaçların çevrelerinde konuşulanları kaydedebildiğini keşfetmeleri konu edilmektedir. Türkiye tarihinde çok önemli bir dönemin belgelerini okurlarıyla paylaşan bu kitapta, 1920’lerdeki İstanbul, Erzurum ve Sivas Kongreleri, Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyetin kuruluşu dönemlerinde yaşananları kurgusal bir üslupla anlatmaktadır.

Tablo 40.

“Kayıp Seslerin İzinde” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Kayıp Seslerin İzinde		Yazarı: Mavisel YENER	
İlk Baskı Yılı: 2001		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Bu Yayınevi		Sayfa Sayısı: 152	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	63, 133	2
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	2
	2.2. Güven duyma	21	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	161	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	3
	3.2. Doğru sözlü olma	-	
	3.3. Güvenilir olma	10, 18, 33	
	3.4. Sözünde durma	-	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	161	3
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	36	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	54	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	7, 71, 156	8
	5.2. Tahammül etme	107	
	5.3. Beklemeyi bilme	24, 53, 73, 95	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	1

	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	39	
	7.1. Aile birliğine önem verme	-	
	7.2. Fedakârlık yapma	118	
7. Sevgi	7.3. Güven duyma	-	2
	7.4. Merhametli olma	-	
	7.5. Vefalı olma	171	
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	167	
8. Sorumluluk	8.2. Sözünde durma	-	1
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
	9.1. Çalışkan olma	135, 136, 139, 141	
	9.2. Dayanışma	82, 118	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	-	13
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	42, 88, 140, 170	
	9.6. Toplumu önemseme	83, 117, 134	
	10.1. Cömert olma	-	
	10.2. İş birliği yapma	127	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	1
	10.4. Misafirperver olma	-	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 41 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin vatanseverlik değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri sabır değeri izlemektedir. Eserde en az yer verilen değer ifadeleri ise saygı, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine aittir.

4.4.11. “Pembe Pantolonlu Bulut” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Oya Uslu tarafından kaleme alınmış fantastik bir öyküdür. 2001 Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülleri’nde üçüncülük derecesi alan eserde; üç adamın define bulmak için kazdıkları kuyuda Tolga’nın köpeğinin eşelemesiyle Tolga ve arkadaşı Mert’in bir sandık bulması, çocukların bunu hazine zannedip evlerinin çatısına saklaması fakat bu sandıktan Güneş Ülkesi’nden geldiğini söyleyen pembe pantolonlu bir bulutun çıkması konu edilmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 42’de gösterilmiştir:

Tablo 41.

“Pembe Pantolonlu Bulut” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Pembe Pantolonlu Bulut		Yazarı: Oya USLU	
İlk Baskı Yılı: 2002		Türü: Fantastik Öykü	
Yayınevi: Özgür Eğitim Yayınları		Sayfa Sayısı: 133	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	57, 120, 137	6
	1.2. Eşit davranma	52, 91	
	1.3. Paylaşma	52	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	1
	2.2. Güven duyma	129	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	4

	3.2. Doğru sözlü olma	97, 121	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	69, 70	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	2
	4.3. Öz güven sahibi olma	-	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	10, 140	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	119	
	5.2. Tahammül etme	-	1
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	2
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	91, 109	
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	-	
	7.2. Fedakârlık yapma	128	
	7.3. Güven duyma	-	1
	7.4. Merhametli olma	-	
	7.5. Vefalı olma	-	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	
	8.2. Sözünde durma	-	
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	

	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	105	4
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	105	
	9.6. Toplumu önemseme	113, 116	
	10.1. Cömert olma	126	
	10.2. İş birliği yapma	-	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	3
	10.4. Misafirperver olma	-	
	10.5. Paylaşma	91, 121	

Tablo 42 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin adalet değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri dürüstlük ve vatanseverlik değerleri izlemektedir. Eserde sorumluluk değerine ait bir değer ifadesine rastlanmamıştır.

4.4.12. “Pitan” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Özgür Kurtuluş tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. 2003 Tudem Edebiyat Ödülleri Çocuklara Yazın Yarışması'nda üçüncülük derecesine sahip eserde; biri Türk diğeri Yunan, komşu iki dost ve iki ailenin çocuklarının aralarındaki çekişmeyi ortadan kaldırmak amacıyla onları arkeoloji kampına göndermesi konu edilmektedir. Çocukların kendilerini Zeytindağı'ndaki Altın Zeytin Küpü'nün peşinde, büyüleyici bir serüvenin içinde bulması kitabın fantastik yönünü oluşturmaktadır. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 43'te gösterilmiştir:

Tablo 42.

“Pitan” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Pitán	Yazarı: Özgür KURTULUŞ
İlk Baskı Yılı: 2004	Türü: Fantastik Roman
Yayınevi: Tudem Yayınevi	Sayfa Sayısı: 204

Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	1
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	20	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	6	7
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	23, 99, 203	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	26, 104, 172	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	1
	3.2. Doğru sözlü olma	89	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	-	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	4
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	9, 11, 52, 90	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	-	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	131, 139, 151	5
	5.2. Tahammül etme	103, 173	
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	1
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	7	

	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
	7.1. Aile birliğine önem verme	-	
	7.2. Fedakârlık yapma	169, 169, 202	
7. Sevgi	7.3. Güven duyma	-	4
	7.4. Merhametli olma	6	
	7.5. Vefalı olma	-	
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	9, 170	
8. Sorumluluk	8.2. Sözünde durma	-	3
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	163	
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	-	3
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	18, 37, 57	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	137, 140	
	10.2. İş birliği yapma	20, 77, 97, 132, 153, 168,	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	13
	10.4. Misafirperver olma	36, 55, 57, 59	
	10.5. Paylaşma	37	

Tablo 43 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin yardımseverlik değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri dostluk değeri takip

etmektedir. Eserde en az yer verilen değer ifadeleri ise adalet, dürüstlük ve saygı değerlerine aittir.

4.4.13. “Prenses Mira’nın Gizemi” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Mehmet Erdoğan tarafından kaleme alınmış fantastik bir öyküdür. 2003 BU Yayınevi Çocuk edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması’nda jüri özel ödülü alan eserde; kendisine hiç benzemeyen varlıklarla dolu olan bir gezegende yaşayan ve o varlıklardan ikisini anne-babası sanan Mira’nın serüveni konu edilmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 44’te gösterilmiştir:

Tablo 43.

“Prenses Mira’nın Gizemi” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Prenses Mira’nın Gizemi		Yazarı: Mehmet ERDOĞAN	
İlk Baskı Yılı: 2004		Türü: Fantastik Öykü	
Yayınevi: BU Yayınevi		Sayfa Sayısı: 79	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	1
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	61	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	65	2
	3.2. Doğru sözlü olma	-	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	55	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	1

	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	16	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	-	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	-	
	5.2. Tahammül etme	-	-
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	-
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	22	
	7.2. Fedakârlık yapma	7, 35, 40, 48, 56	
	7.3. Güven duyma	-	11
	7.4. Merhametli olma	11, 72	
	7.5. Vefalı olma	46, 69, 70	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	
	8.2. Sözünde durma	-	-
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
9. Vatanseverlik	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	1
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
	9.4. Sadık olma	-	

	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	36	
	10.1. Cömert olma	-	
	10.2. İş birliği yapma	24	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	1
	10.4. Misafirperver olma	-	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 44 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin sevgi değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri dürüstlük değeri izlemektedir. Eserde adalet, sabır, saygı ve sorumluluk değerlerine ait değer ifadesine rastlanmamıştır.

4.4.14. “Sisin Sakladıkları” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Miyase Sertbarut tarafından kaleme alınmış fantastik bir çocuk romanıdır. 2004 Tudem Edebiyat Ödülleri Çocuklara Yazın Yarışması’nda ikincilik ödülü alan eserde; yaz tatilini geçirmek üzere teyzesinin yaşadığı köye giden İlay’ın; yoğun ve her tarafı saran, tüyler ürpertici bir sis ile karşılaşması ve bu sisin kaynağını bulmak için bir maceraya atılması konu edilmektedir. İlay, teyzesi ve konuşan bir Mavi Karga; sisin bir altın madeninden çıktığını ve aslında bir laboratuvarı gizlemek için kasıtlı olarak ortaya çıkarıldığını, bu laboratuvarı kargaların genlerinin insanlara aktarıldığını öğrenmişlerdir. Amaç, insanların ömrünü uzatmaktır. Yapay sisin de etkisiyle gizlice yapılan bu çalışmalar, denek olarak kullanılan birçok karganın ve insanın canına mal olmuştur. İlay, arkadaşı Fuat, teyzesi ve Mavi Karga etik olmayan bu çalışmanın bir an önce bitmesi için büyük bir mücadele vermektedirler. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 45’te gösterilmiştir:

Tablo 44.

“Sisin Sakladıkları” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Sisin Sakladıkları	Yazarı: Miyase SERTBARUT
İlk Baskı Yılı: 2005	Türü: Fantastik Roman
Yayınevi: Tudem Yayınevi	Sayfa Sayısı: 206

Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	-
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	4
	3.2. Doğru sözlü olma	28, 29, 92, 102	
	3.3. Güvenilir olma	-	
	3.4. Sözünde durma	-	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	16	9
	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	
	4.3. Öz güven sahibi olma	20, 30, 115, 121, 189	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	60, 64, 70	
5. Sabır	5.1. Azimli olma	25, 111	3
	5.2. Tahammül etme	-	
	5.3. Beklemeyi bilme	152	
6. Saygı	6.1. Alçakgönüllü olma	-	3
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	88, 91	

	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	94	
	7.1. Aile birliğine önem verme	-	
	7.2. Fedakârlık yapma	-	
7. Sevgi	7.3. Güven duyma	23	3
	7.4. Merhametli olma	-	
	7.5. Vefalı olma	123, 198	
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	
	8.2. Sözünde durma	-	
8. Sorumluluk	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	2
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	136, 139	
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
9. Vatanseverlik	9.4. Sadık olma	-	-
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	205	
	10.2. İş birliği yapma	84, 178	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	6
	10.4. Misafirperver olma	136, 191	
	10.5. Paylaşma	57	

Tablo 45 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin öz denetim değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri yardımseverlik değeri izlemektedir. Eserde adalet, dostluk ve vatanseverlik değerlerine ait değer ifadesine rastlanmamıştır.

4.4.15. “Sonsuzluk Sirki” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Hande Barutçuoğlu tarafından kaleme alınmış fantastik bir öyküdür. BU Yayınevi 2003 Çocuk Edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması’nda birincilik ödülü alan eserde; düşlerden gerçek dünyaya uzanan bir sirk ve bu sirkin yok olmamasının, her şeyin yoluna girmesinin ve gösterinin daima devam edebilmesinin Deniz’in yeteneğine ve babası Murat’la iletişimine bağlı olması konu ediliyor. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 45’de gösterilmiştir:

Tablo 45.

“Sonsuzluk Sirki” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Sonsuzluk Sirki		Yazarı: Hande BARUTÇUOĞLU	
İlk Baskı Yılı: 2004		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: BU Yayınevi		Sayfa Sayısı: 95	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	40	1
	1.2. Eşit davranma	-	
	1.3. Paylaşma	-	
2. Dostluk	2.1. Diğerkâmlık	-	-
	2.2. Güven duyma	-	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
	2.4. Dayanışma	-	
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	-	
3. Dürüstlük	3.1. Açık ve anlaşılır olma	75	4
	3.2. Doğru sözlü olma	75	
	3.3. Güvenilir olma	60	
	3.4. Sözünde durma	89	
4. Öz Denetim	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	3
	4.2. Davranışlarının	-	

	sorumluluğunu üstlenme		
	4.3. Öz güven sahibi olma	59, 75	
	4.4. Gerekliğinde özür dileme	50	
	5.1. Azimli olma	-	
5. Sabır	5.2. Tahammül etme	-	-
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
	6.1. Alçakgönüllü olma	-	
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
6. Saygı	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	-	-
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	-	
	7.1. Aile birliğine önem verme	-	
	7.2. Fedakârlık yapma	-	
7. Sevgi	7.3. Güven duyma	-	1
	7.4. Merhametli olma	-	
	7.5. Vefalı olma	63	
	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	-	
	8.2. Sözünde durma	-	
8. Sorumluluk	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	-
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
	9.1. Çalışkan olma	-	
	9.2. Dayanışma	-	
9. Vatanseverlik	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	-
	9.4. Sadık olma	-	

	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	-	
	9.6. Toplumunu önemseme	-	
	10.1. Cömert olma	-	
	10.2. İş birliği yapma	45	
10. Yardımseverlik	10.3. Merhametli olma	-	1
	10.4. Misafirperver olma	-	
	10.5. Paylaşma	-	

Tablo 45 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin dürüstlük değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri öz denetim değeri izlemektedir. Eserde dostluk, sabır, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine ait değer ifadesine rastlanmamıştır.

4.4.16. “Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık” Eserine İlişkin Bulgular

Eser, Esra Avgören tarafından kaleme alınmış fantastik bir öyküdür. 2003 BU Yayınevi Çocuk Edebiyatı Fantastik Öykü Yarışması’nda üçüncülük ödülü alan eserde; bir bilim adamının çok gizli yürüttüğü icadına aniden ara vererek ailesiyle birlikte tatile çıkması ve tatilde iki oğlunun bir gece kamplarını gizlice ziyaret eden esrarengiz bir yabancıнын peşine takılıp tarih kitaplarında adları bile geçmeyen tuhaf bir uygarlığın binlerce yıldır gizlendikleri mağaralarına ulaşması konu edilmektedir. Eserde bulunan değer ifadelerinin dağılımı Tablo 46’da gösterilmiştir:

Tablo 46.

“Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık” Eserinde Kök Değer ve Alt Değer İfadelerinin Dağılımı

Eser Adı: Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık		Yazarı: Esra AVGÖREN	
İlk Baskı Yılı: 2004		Türü: Fantastik Roman	
Yayınevi: Bu Yayınevi		Sayfa Sayısı: 80	
Kök Değerler	Alt Değerler	Sayfa Numarası	Toplam
1. Adalet	1.1. Adil olma	-	-
	1.2. Eşit davranma	-	

	1.3. Paylaşma	-	
	2.1. Diğerkâmlık		
	2.2. Güven duyma	18	
	2.3. Anlayışlı olma	-	
2. Dostluk	2.4. Dayanışma	-	1
	2.5. Sadık olma	-	
	2.6. Vefalı olma	-	
	2.7. Yardımlaşma	-	
	3.1. Açık ve anlaşılır olma	-	
	3.2. Doğru sözlü olma	-	
3. Dürüstlük	3.3. Güvenilir olma	-	1
	3.4. Sözünde durma	58	
	4.1. Davranışlarını kontrol etme	-	
4. Öz Denetim	4.2. Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme	-	3
	4.3. Öz güven sahibi olma	-	
	4.4. Gerektiğinde özür dileme	44, 44, 67	
	5.1. Azimli olma	-	
5. Sabır	5.2. Tahammül etme	-	-
	5.3. Beklemeyi bilme	-	
	6.1. Alçakgönüllü olma	-	
	6.2. Başkalarına kendine davranılmasının istediği şekilde davranma	-	
6. Saygı	6.3. Diğer insanların kişiliklerine değer verme	71	2
	6.4. Muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme	13	
7. Sevgi	7.1. Aile birliğine önem verme	-	1

	7.2. Fedakârlık yapma	27	
	7.3. Güven duyma	-	
	7.4. Merhametli olma	-	
	7.5. Vefalı olma	-	
8. Sorumluluk	8.1. Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma	13	1
	8.2. Sözünde durma	-	
	8.3. Tutarlı ve güvenilir olma	-	
	8.4. Davranışlarının sonuçlarını üstlenme	-	
9. Vatanseverlik	9.1. Çalışkan olma	-	2
	9.2. Dayanışma	-	
	9.3. Kurallara ve kanunlara uyma	-	
	9.4. Sadık olma	-	
	9.5. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma	24, 70	
	9.6. Toplumu önemseme	-	
10. Yardımseverlik	10.1. Cömert olma	-	5
	10.2. İş birliği yapma	79	
	10.3. Merhametli olma	-	
	10.4. Misafirperver olma	64, 66, 69	
	10.5. Paylaşma	13	

Tablo 46 incelendiğinde eserde en fazla yer verilen değer ifadelerinin yardımseverlik değerine ait olduğu görülmektedir. Bu değeri öz denetim değeri izlemektedir. Eserde adalet ve sabır değerlerine ait değer ifadesine rastlanmamıştır.

4.5. Beşinci Alt Problemle İlgili Bulgular

Bu bölümde araştırmanın beşinci alt problemi olan “Türk gençlik edebiyatı fantastik eserleri ile Türk çocuk edebiyatı fantastik eserleri arasında kök değerler (değer

ifadeleri sıklığı) bağlamında nasıl bir dağılım vardır?” cümlesine ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.5.1. Fantastik Gençlik Edebiyatı Eserlerine İlişkin Bulgular

İncelenen fantastik gençlik edebiyatı eserlerinden elde edilen verilere göre her bir değer için ve toplam değer ifadeleri için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Bu eserlerde her bir değer için ve toplamda en çok değer ifadesi taşıyan eserler Tablo 47’de gösterilmiştir.

Tablo 47.

Her Bir Kök Değer İçin En Fazla Değer İfadesi Taşıyan Fantastik Gençlik Edebiyatı Eseri

Değer Adı	Eser Adı	Değer İfadesi Sayısı
Adalet	İşıldayan	8
Dostluk	İşıldayan, Midas’ın Serçeparmağı, Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	7
Dürüstlük	Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	9
Öz Denetim	Karayılan	7
Sabır	İşıldayan	16
Saygı	Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili	12
Sevgi	Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi	8
Sorumluluk	Kapiland’ın Kobayları	6
Vatanseverlik	Karayılan	7
Yardımseverlik	Karayılan	10

Tablo 47 incelendiğinde fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde toplam değer ifadesi sayısı en yüksek olan eser “İşıldayan” olmuştur. Ayrıca “Karayılan” adlı eser öz denetim, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri için en fazla değer ifadesine sahip eser olarak öne çıkmaktadır.

Fantastik gençlik edebiyatı eserlerindeki her bir değer için toplam değer ifadeleri sayıları Tablo 48’de gösterilmiştir:

Tablo 48.

Fantastik Gençlik Edebiyatı Eserlerindeki Toplam Kök Değer İfadesi Sayıları

Değer Adı	Değer İfadesi Sayısı
Sabır	40
Saygı	38
Dürüstlük	37
Dostluk	35
Yardımsverlik	32
Sevgi	31
Vatanseverlik	26
Öz Denetim	19
Adalet	17
Sorumluluk	17
Toplam	292

Tablo 48’e göre fantastik gençlik eserlerindeki en fazla değer ifadesi sabır (f=40) değerine aittir. Sabır değerinden sonra en fazla değer ifadesi sayısı saygı (f=38) değerinde görülmektedir. Bunu sırasıyla dürüstlük (f=37) ve dostluk (f=35) değerleri izlemektedir. İncelenen fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde en az değer ifadesi sayısı adalet ve sorumluluk (f=17) değerlerinde görülmektedir.

4.5.2. Fantastik Çocuk Edebiyatı Eserlerine İlişkin Bulgular

İncelenen fantastik çocuk edebiyatı eserlerinden elde edilen verilere göre her bir değer için ve toplam değer ifadeleri için elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Bu eserlerde her bir değer için ve toplamda en çok değer ifadesi taşıyan eserler Tablo 49’da gösterilmiştir.

Tablo 49.
Her Bir Kök Değer İçin En Fazla Değer İfadesi Taşıyan Fantastik Çocuk Edebiyatı Eseri

Değer Adı	Eser Adı	Değer İfadesi Sayısı
Adalet	Pembe Pantolonlu Bulut	6
Dostluk	Hızlı Tosbi	11
Dürüstlük	Büyük Tuzak, Hızlı Tosbi	6
Öz Denetim	Bataklığın Kıyısındaki Ev	10
Sabır	Büyük Tuzak, Kayıp Seslerin İzinde	8
Saygı	Büyük Tuzak	4
Sevgi	Prences Mira'nın Gizemi	11
Sorumluluk	Büyük Tuzak	7
Vatanseverlik	Kayıp Seslerin İzinde	13
Yardımseverlik	Hızlı Tosbi	13

Tablo 49 incelendiğinde fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde toplam değer ifadesi sayısı en yüksek olan eser “Hızlı Tosbi” olmuştur. Ayrıca “Büyük Tuzak” adlı eser dürüstlük, sabır, saygı ve sorumluluk değerleri için en fazla değer ifadesine sahip eser olarak öne çıkmaktadır.

Fantastik çocuk edebiyatı eserlerindeki her bir değer için toplam değer ifadeleri sayıları Tablo 50’de gösterilmiştir:

Tablo 50.
Fantastik Çocuk Edebiyatı Eserlerindeki Toplam Kök Değer İfadesi Sayıları

Değer Adı	Değer İfadesi Sayısı
Yardımseverlik	76
Sevgi	70
Öz Denetim	60
Dostluk	54
Sabır	45
Dürüstlük	42

Vatanseverlik	37
Sorumluluk	21
Saygı	18
Adalet	13
Toplam	434

Tablo 50'ye göre incelenen fantastik çocuk eserlerinde en fazla bulunan değer ifadesi yardımseverlik (f=76) değerine aittir. Yardımseverlik değerinden sonra en fazla bulunan değer ifadesi sırasıyla sevgi (f=70) ve öz denetim (f=60) değerleri gelmektedir. İncelenen eserler içerisinde en az değer ifadesi sayısı adalet (f=13) değerine aittir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayanan sonuç, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuç

Elde edilen bulgular sonucunda incelenen eserler arasında kök değerlerin eşit ya da birbirine yakın oranda yer almadığı göze çarpmaktadır. Toplam değer ifadesi sayıları ve bu ifadelerin eserlere dağılımlarına bakıldığında değer ifadelerinin eserler arasında büyük farklarla yer alabildiği görülmektedir.

Adalet değeri hem fantastik gençlik eserleri hem de fantastik çocuk eserleri içerisinde en az yer verilen değer olmuştur. Fantastik gençlik edebiyatı eserleri içerisinde adalet değer ifadesi bulunmayan bir eser bulunmaktadır (Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili). Bunun yanında adalet değeri için belirlenen toplam ifadelerinin (f=17) % 47'si bir eserde toplanmaktadır (Işıldayan). Bunda adil olma ve eşit davranma konularında eksikleri olan karakterler ile eserin kahramanlarından adaleti gözeteni biri olan Ezop'un karşı karşıya gelmeleri etkili olmaktadır. Adalet değer ifadelerinin fazla olduğu eserlerden biri de "Karayılan"dır. Bu esere adını veren ve eserin ana kahramanı olan Karayılan'ın yüzyıllardır adalet içinde yaşayan toplulukları fitne ve fesat karıştırarak birbirlerine düşürmesi bunda etkili olmaktadır. Fantastik çocuk edebiyatı eserleri içerisinde ise adalet değer ifadesi bulunmayan dokuz eser bulunmaktadır (Büyük Tuzak, Çınar Dede'nin Doğum Günü, Evrende Bir Dost, Frej Apartmanı'nın Esrarı, İncili Kavak, Mavi Top, Prenses Mira'nın Gizemi, Sisın Sakladıkları, Tarihte Olmayan Gizemli Uygurluk). Ayrıca adalet değeri için belirlenen toplam ifadelerinin (f=16) % 38'i bir eserde toplanmaktadır (Pembe Pantolonlu Bulut). Bu eserin kahramanı olan Pembe Pantolonlu Bulut'un geldiği Güneş Ülkesi'nin adil, eşit ve paylaşımcı bir diyar olmasının bunda etkili olduğu söylenebilir. Adalet değer ifadelerinin fazla olduğu bir diğer eser ise "Atla"dır. Eserin kahramanlarının melek olması ve daha adil bir bilinçle hareket etmeleri bu açıdan etkili görülmektedir.

Dostluk değerinin fantastik gençlik eserleri içinde dengeli bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Tüm eserlerde dostluk değerine ait bir ifadeye yer verildiği göze çarpmaktadır. Dostluk değerinin nispeten daha az yer bulduğu "Karayılan" adlı eserin

kahramanının çocuk olmadığı, diğer tüm eserlerin kahramanlarının çocuk olduğu görülmektedir. Eşit sayıda olmak üzere en fazla dostluk değeri içeren (f=7) “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili”, “İşıldayan” ve “Midas’ın Serçeparmağı” eserleri bunlara örnek olarak verilebilir. Buradan çocuk kahramanlar arasında dostluk değerinin ve konusunun daha kolay ifade edilebileceği sonucuna ulaşılabilir. Bu eserlerde çocukların daha kolay arkadaş olabilmeleri, birlikte oyunlar oynayıp serüvenlere atılabilmeleri, daha iyi kalpli ve dost canlısı olmaları bu bakımdan etkili olmaktadır denilebilir. Fantastik çocuk eserleri içerisinde dostluk değer ifadeleri dengeli bir dağılım göstermese de 2 eser dışında (Sisin Sakladıkları, Sonsuzluk Sirki) diğer tüm eserlerde dostluk değer ifadesine rastlanmıştır. Fantastik gençlik eserlerinde olduğu gibi bu eserlerin de tamamının çocuk başkahramanlara sahip olması dostluk değer ifadelerinin hemen hemen tamamında kullanılmış olmasında etkili olmuştur denilebilir.

İncelenen eserlerde fantastik gençlik eserleri içerisinde dürüstlük değeri en fazla yer verilen üçüncü değer olmuştur. Fantastik çocuk eserleri içerisinde de değerler arasında en az yer verilen beşinci değer olmuştur. Dürüstlük değerinin fantastik gençlik eserleri arasındaki dağılımına bakıldığında en az dürüstlük değer ifadesi içeren (f=2) “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” adlı eser dışında diğer eserler arasında dengeli bir dağılım olduğu görülmektedir. Dürüstlük değerinin fantastik çocuk eserleri arasındaki dağılımına bakıldığında dengeli bir dağılımın olmadığı görülmektedir. Dürüstlük değeri ifadelerinin tespit edilemediği toplam üç eser bulunmaktadır (Çınar Dede’nin Doğum Günü, Frej Apartmanı’nın Esrarı, Mavi Top). Fantastik çocuk eserleri içerisinde dürüstlük değeri ifadelerine daha az yer verilmesinde; çocuklarca dostluk, sevgi ve yardımseverlik gibi değerlerin daha fazla yaşanması ve hissedilmesi; çocukların dürüstlük olgusuna gençler kadar farkındalıklarının olmaması sebep olarak gösterilebilir.

Öz denetim değeri fantastik çocuk eserleri içerisinde en fazla yer verilen üçüncü değer iken fantastik gençlik eserleri içerisinde en az yer verilen üçüncü değer olmuştur. Her iki yaş grubu eserleri içerisinde öz denetim değerinin en fazla işlendiği alt değer ifadesi “gerektiğinde özür dileme” olmuştur. Bu alt değer iki yaş grubu eserleri içerisinde daha fazla işlenmesinin sebebinin gençlerin ve çocukların daha fazla hata yapabilecekleri veya daha fazla kabahat işleyebilecekleri ama özür dileme erdemini de gösterebildikleri mesajının verilmeye çalışılmış olmasının olduğu söylenebilir.

Sabır değerine ait ifade biçimlerinin hem fantastik gençlik eserlerinde hem de fantastik çocuk eserlerinde “azimli olma” ve “beklemeyi bilme” alt değerlerinde toplandığı anlaşılmaktadır. Bu değere ait ifadelerin çokça görüldüğü eserlerde genellikle kahramanların zorluklar karşısında pes etmemeleri ve/veya beklentilerin gerçekleşmesi için beklemeyi bilmeleri gereken durumlarda olduğu görülmektedir. Fantastik gençlik eserlerinden “Işıldayan” ve fantastik çocuk eserlerinden “Büyük Tuzak” bunlara örnek verilebilecek eserlerdir. Sabır değerinin en az ifade edildiği veya hiç yer almadığı eserlere bakıldığında ise kahramanların çok zor şartlarla mücadele etmediğinin görülmesi, sabır değeri ifadelerinin büyük zorluklar yaşayan kahramanlarla işlendiğini göstermektedir. Sabır değerinin aktarımında en az kullanılan alt değer ifadeleri ise “tahammül etme” olarak belirlenmiştir.

Saygı değeri diğer değerlerle kıyaslandığında fantastik gençlik eserlerinde en çok yer verilen ikinci, fantastik çocuk eserlerinde ise en az yer verilen ikinci değer olarak göze çarpmaktadır. Fantastik gençlik eserlerinde saygı değerinin aktarımı en çok, eserdeki kahramanların bu değeri taşıdıklarını davranışlarına ya da konuşmasına yansıttığı “muhababının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme” alt değerine ait ifadelerle gerçekleştirilmiştir. “Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma” alt değerine ait ifadeler ise saygı ifadeleri içerisinde en az kullanılan ifade biçimi olmuştur. Saygı değerinin en çok işlendiği eser ise “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” adlı eser olmuştur. Fantastik çocuk eserlerinde ise saygı değeri en fazla “diğer insanların kişiliklerine değer verme” alt değerine ait ifadelerle işlenmiştir. Saygı değerinin hiç işlenmediği alt değer ifadesi ise “başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma” olmuştur. Saygı değerinin en çok kullanıldığı eser “Büyük Tuzak” olurken hiç kullanılmadığı altı eser bulunmaktadır (Çınar Dede’nin Doğum Günü, Evrende Bir Dost. Frej Apartmanı’nın Esrarı, Hızlı Tosbi, Mavi Top, Prenses Mira’nın Gizemi, Sonsuzluk Sirki). Saygı değerinin en çok işlendiği fantastik çocuk ve gençlik eserlerinde kahramanların yaşından veya konumundan dolayı saygı duydukları veya duymaları gereken şahısların olduğu görülmektedir. “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili”nde “Okan”ın ve tüm yardımcı karakterlerin saygı duyduğu olağanüstü güçlere sahip gizemli ve yaşlı kadın “Kerkes Hala”, “Büyük Tuzak”ta ise “Küçük Cadı Şeroks”un saygı duyduğu ve sürekli danıştığı yaşlı masal anlatıcısı “Lutta” ve itaat ettiği “Prens Hortim” bunlara örnektir.

Sevgi değeri, fantastik gençlik eserleri içerisinde en az yer verilen değerler arasındadır. Gençlik eserlerinde sevgi değerinin en az işlenen değerler arasında olmasında bu yaş grubuna hitap eden eserlerin daha çok sabır, saygı, dürüstlük değerlerinin ağır bastığı eserler olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra gençlerin de dostluk ve sabır olgularını sevgi olgusundan daha fazla dikkate aldığı gerçeğinin yazarlar tarafından göz önünde bulundurulması ve eserlerine bu yönde konu seçimi yaptıkları söylenebilir. Sevgi değeri fantastik çocuk eserleri içerisinde ise en çok yer verilen ikinci değer olmuştur. Bunun olmasında sevgi kavramının çocuk eserlerinde pek çok farklı şekilde kendini gösterebilmesi, çok fazla işlenen bir tema olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Fantastik çocuk eserleri içerisinde sevgi değerinin en az ifade edildiği eserlere bakıldığında “Pembe Pantolonlu Bulut”, “Sonsuzluk Sirkisi” ve “Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık” olduğu görülmektedir. Sevgi değerinin ifade edilmiş biçimlerine bakıldığında en çok kullanılan ifade biçiminin “merhametli olma” ve “fedakârlık yapma” alt değerleri altında toplandığı görülmektedir.

Sorumluluk değeri, fantastik gençlik eserleri içerisinde en az işlenen değer olurken fantastik çocuk eserleri içerisinde de en az işlenen üçüncü değer olmuştur. Fantastik gençlik eserlerinde sorumluluk değer ifadesi içermeyen eser yokken fantastik çocuk eserleri içerisinde bu değeri içermeyen yedi eser olduğu göze çarpmaktadır. Her iki yaş grubu eserlerinde de sorumluluk değerinin ifade edilmiş biçimleri en çok “kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma” ve “davranışlarının sonuçlarını üstlenme” alt değerleri altında toplanmıştır. Fantastik çocuk eserlerinde en çok sorumluluk değerinin işlendiği eser “Büyük Tuzak”, fantastik gençlik eserlerinde ise “Kapiland’ın Kobayları” olmuştur. Bu iki eserin en büyük ortak noktası her iki eserde de ülkelerini ve içinde yaşadıkları toplumu mevcut sıkıntılardan kurtarmayı kendine görev addeden ve sorumluluk alan kahramanlara sahip olmalarıdır.

Vatanseverlik değeri, incelenen tüm yaş grubu eserlerinde en az işlenen dördüncü değer konumundadır. Bununla birlikte içerisinde vatanseverlik değerine yer verilmemiş olan toplamda 7 eser bulunmaktadır. Vatanseverlik değerinin sevgi ya da saygı değeri gibi geniş kullanım alanlarının olmaması, daha özel ve hassas bir konumda olmasının bunda etkili olduğu düşünülebilir. Vatanseverlik değerinin ifade edilmiş biçimlerinde en çok işlenen alt değer ise “tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma” olmuştur. Ulusal kahramanların, kültürel özelliklerin, tarihî kişilik veya olayların vurgulanması olarak açıklanabilecek bu ifade biçiminin en çok kullanıldığı eserler

fantastik gençlik eserlerinde “Karayılan” ve “Midas’ın Serçeparmağı”, fantastik çocuk eserlerinde ise “Kayıp Seslerin İzinde” ve “Büyük Tuzak” adlı kitaplardır. Bu eserlerin ortak yönü; ülkelerin ve milletlerin tarihi şahsiyetlerinin yaşantılarını ve onların bıraktıkları miraslara sahip çıkan veya çıkmak için mücadele eden kahramanları konu edinmesidir.

Yardımseverlik değeri fantastik çocuk eserleri içerisinde en fazla işlenen değer olurken fantastik gençlik eserleri içerisinde ise en çok işlenen beşinci değer olmuştur. İncelenen bütün eserlerde yardımseverlik değeri yer almaktadır. Yardımseverliğin en çok yer aldığı fantastik gençlik eseri “Karayılan” olurken en çok yer aldığı fantastik çocuk eserleri ise eşit sayıda (f=13) olmak üzere “Hızlı Tosbi” ve “Pitan” olarak tespit edilmiştir. Yardımseverliğin en sık kullanıldığı ifade biçimleri ise “misafirperver olma” alt değeri altında toplanmaktadır.

Araştırmaya konu edilen kitaplarda hangi değerlerin nasıl bir dağılım gösterdiği incelendiğinde, fantastik gençlik eserlerinde ortaya çıkan sonuçlar şöyledir:

“Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” eserinde en fazla yer verilen değer saygı olurken adalet değerine ise yer verilmemiştir. Eserde değer ifadelerinin geçtiği yerlere bakıldığında çoğunlukla Kerkes Hala’ya duyulan saygının ifade edildiği görülmektedir. Bu sebeple saygı değerinin sıklığının yüksek olduğu düşünülebilir.

“İşıldayan” adlı eserde en fazla işlenen değer sabır, en az işlenen değer ise sorumluluk olmuştur. Eserde zaman gezginliğinin, ruhsal sıçramaların, telepatinin ve kuantum biliminin sıkça işlenmesinin; tüm bunlara merak salan ve azimle bir şeyleri başarmaya çalışan iki kahramanın (Süleyman ve Zarife) varlığı ve tahammülleri eserde sabır değerinin sıkça işlenmesinde önemli rol oynamıştır denilebilir.

“Kapiland’ın Kobayları” eserinde en fazla yer verilen değer dürüstlük olurken en az yer verilen değer adalet olmuştur. Hayri (Marjinal) ve arkadaşlarının Kapiland ülkesinin ürettiği şiddeti önleyici etkisi olduğuna inanılan zararlı anti-row şurubuna ve GDO’lu gıdalarına karşı başlattığı mücadeleyi konu edinen eserde Kapiland’ın casuslarının ve jurnalcilerinin her yerde kol gezmesi insanların birbirilerine karşı dürüst olmamalarına sebep olmaktadır. Fakat Marjinal ve arkadaşlarının birbirilerine olan güveni, birbirilerine karşı doğru sözlü, açık ve anlaşılır olmaları eserde dürüstlük alt değerlerine ait değer ifadelerinin sıkça geçmesine olanak tanımıştır denilebilir.

“Karayılan” adlı eserde en fazla işlenen değer yardımseverlik, en az işlenen değer ise sorumluluk olmuştur. Eserde “Baratholia” adlı bir coğrafyada birbirleriyle barış içinde yaşayan “İnsanlar”, “Cüceler” ve “Büyücüler” konu edilmektedir. Bu toplulukların birbirilerine karşı cömert ve misafirperver olması yardımseverlik değerinin alt değerlerine örnekler vermesi açısından önemli yer tutmaktadır. Ayrıca Karayılan adlı yaratığın bu toplulukları kandırıp onlardan sürekli misafirperverlik ve yardımlar görmesi de yardımseverlik değerinin sıkça işlenmesine olanak sağlamıştır yorumu yapılabilir.

“Midas’ın Serçeparmağı” eserinde en fazla yer verilen değer saygı olurken öz denetim ve sabır değerlerine ise yer verilmemiştir. Eserde Frigya dönemi konu edilirken o dönem itibarıyla krallara gösterilen saygı, “muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme” alt değeri altında çokça işlenmiştir. Ayrıca eserde günümüz Türkiye’sine de zaman geçişleri olduğu için günümüz Türkiye’si kahramanı olan “Sibel Ates”in Frig Kralı Midas’a olan hayranlığı da “diğer insanların kişiliklerine değer verme” alt değeri altında saygı değerinin yer verilme sıklığını arttırmıştır.

“Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” adlı eserde en fazla işlenen değerler dürüstlük ve sevgi değerleri olurken en az işlenen değerler ise öz denetim ve yardımseverlik değerleri olmuştur. Eserde “Yokluk Bahçesi”nde kaybolan sevgilisi Ezgi’yi arayan Çınar’ın yaptığı fedakârlıklar ve verdiği sözlerinde durması sevgi değerinin eserde bu kadar sık geçmesinde rol oynamıştır.

Araştırmaya konu edilen kitaplarda hangi değerlerin nasıl bir dağılım gösterdiği incelendiğinde fantastik çocuk eserlerinde ortaya çıkan sonuçlar şöyledir:

“Atla” eserinde en fazla yer verilen değer öz denetim, en az yer verilen değerler ise vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri olmuştur. Eserin kahramanının uçamayan bir melek olması ve arkadaşlarından hep geride kalması, usta birer melek olan annesi ve babasının bu meleğe bakış açısı kazandırmaya yönelik tutumundan dolayı bunun gerçekleştiği görülmektedir. Sıklıkla başarısız olan kahramanın özür dileme eğiliminde olması ve öz güven kazanma çabaları öz denetim değerinin eserde sıklıkla işlenmesinde önemli rol oynamıştır.

“Bataklığın Kıyısındaki Ev” adlı eserde en fazla işlenen değer öz denetim olurken vatanseverlik değeri ise eserde işlenmemiştir. Sevgi değeri ifade sayıları da öz denetime yakın görünmektedir. Kitabın ana kahramanı Peren’in kendisini tehlikelerden

korumak davranışlarını kontrol edebilmesi ve gizemli “Büyükhala”nın sırlarını açığa çıkaracak güveni kendinde görmesi öz denetim değerinin eserde sıkça yer almasını sağladığı görülmektedir.

“Büyük Tuzak” eserinde en fazla yer verilen değer öz denetim olurken adalet değerine ise eserde yer verilmemiştir. Sabır değeri ifade sayıları da öz denetime yakın görülmektedir. Eserde “Küçük Cadı Şeroks” üzerine atılan suç yüzünden hem kaçmak hem de “Masallar Ülkesi”nin sarayında “Fare Pibo”nun yediği masalı yeniden yazmak zorundadır. Tüm bunları yapmaya çalışırken bir yandan azimli olması ve zorluklara tahammül etmesi (sabır), öte yandan davranışlarını kontrol etmesi ve öz güven sahibi olması (öz denetim) gerekmektedir. Bu ifadelerin sıkça kullanılması öz denetim ve sabır değerlerinin kullanım sıklıklarını arttırmıştır.

“Çınar Dede’nin Doğum Günü” adlı eserde en fazla işlenen değerler sevgi ve yardımseverlik değerleri olurken adalet, dürüstlük, öz denetim ve saygı değerleri ise eserde işlenmemiştir. Eserde bin yaşındaki bir çınar ağacı ile başkahraman Arda’nın birbirilerine sevgi dolu yaklaşımda bulunmaları “Çınar Dede”nin Arda’ya gösterdiği merhamet ve yaptığı cömertlikler eserde sevgi ve yardımseverlik değerlerinin öne çıkmasını sağlamıştır.

“Evrende Bir Dost” eserinde en fazla yer verilen değer dostluk, hiç yer verilmeyen değerler ise adalet, sabır, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik olmuştur. Eserde Emre ve Eda adlı iki kardeşin ve arkadaşlarının uzak bir gezegenden gelen uzaylı “Zito” ile dost olmaları ve yardımlaşarak Zito’nun gezegenine geri dönmesini sağlama çabaları anlatılmaktadır. Dostluk değerinin eserde sıklıkla yer alması işlenen konu ile uygun düşmektedir. Eserdeki dostluk değeri çoğunlukla “yardımlaşma” ve “güven duyma” alt değerleri altında ifade edilmiştir.

“Frej Apartmanı’nın Esrarı” adlı eserde en fazla işlenen değer sevgi olurken adalet, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri ise eserde işlenmemiştir. Eser; hitap ettiği yaş grubundan dolayı puntosu, fazla resim içeren bir eser olması ve dolayısıyla hacminin az olması itibarıyla tüm değerleri çok az sayıda barındırmaktadır. Kahramanların birbirileri için türlü fedakârlıklar yapması sevgi değerini öne çıkarmıştır.

“Hızlı Tosbi” eserinde en fazla yer verilen değer yardımseverlik olmuştur. Saygı ve vatanseverlik değerlerine ise yer verilmemiştir. Dostluk değeri ifade sayıları da

yardımsverlik değerine yakın görünmektedir. Eserde insan dostları ile mutluluk içinde yaşayan minik kaplumbağa “Tosbi”nin kızıl bir şahinin pençesine düşüp ailesinden ve yuvasından uzak düşmesini konu edinmektedir. “Tosbi”nin eve geri dönebilmek adına atıldığı macerada karşılaştığı hayvanların ona yardımcı olması ve dost olmaları konuları yardımsverlik ve dostluk değerlerinin sıklıkla kullanılmasının önünü açmıştır.

“İncili Kavak” adlı eserde en fazla işlenen değerler dürüstlük ve yardımsverlik olurken adalet ve sorumluluk değerleri ise eserde işlenmemiştir. Dalları paha biçilemez incilerle dolu, başka gezegenlerde yaşayan canlıların bile dikkatini çeken doğaüstü güçlere sahip “İncili Kavak” ile fakir bir köylü çocuğu olan Mıcık’ın dostluğunu anlatan eserde, “İncili Kavak”ın incileri çalınmasıyla başlayan serüven Plüton’dan gelen “C-43” adlı robotun Mıcık’a yardım edip incileri çalan hırsızlardan onları geri getirmesiyle devam etmiştir. Bu süreçteki yardım değer ifadeleri yardımsverlik değerinin kullanılma sıklığını arttırmıştır. Ayrıca “C-43”ün Mıcık ve arkadaşı Vendi’yi Plüton’a götürüp misafir etmesi yardımsverlik değerinin alt değeri olan “misafirperver olma”nın kullanım sıklığını da arttırmıştır. Eserde kimseye itimat etmeyen Mıcık’ın “İncili Kavak” ve “C-43”ün sözlerine güvenmesi ve onların verdikleri sözlerde durması dürüstlük değerinin öne çıkmasını sağlamıştır.

“Mavi Top” eserinde en fazla yer verilen değerler sabır, sevgi ve yardımsverlik olurken adalet, dürüstlük, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine ise yer verilmemiştir. Eser; hitap ettiği yaş grubundan dolayı puntosu, fazla resim içeren bir eser olması ve dolayısıyla hacminin az olması itibarıyla tüm değerleri çok az sayıda barındırmaktadır. Kaçan mavi topunun peşinden giden “Damla”nın sonu olmayan fantastik bir bahçeye düşmesi ve gizemli bir bahçıvanın ona sabrı, sevgiyi ve yardımsverliği aşılamaaya çalışan öğretiler sunması bu değerlerin kullanım sıklığını arttırmıştır.

“Kayıp Seslerin İzinde” adlı eserde en fazla işlenen değer vatanseverlik, en az işlenen değerler ise saygı, sorumluluk ve yardımsverlik olmuştur. Eserde Mustafa Kemal’in millet sevgisi ve vatani kurtarma mücadelesi, onun devrimlerini uygulayan ve yaşatan “Hüsrev Amca”nın vatan aşkı ve tarihsel mirasa duyarlı günümüz çocuklarının hassasiyetleri, vatanseverlik değerinin en fazla işlenen değer olmasının önünü açmıştır.

“Pembe Pantolonlu Bulut” eserinde en fazla yer verilen değer adalet olurken sorumluluk değerine ise yer verilmemiştir. “Güneş Ülkesi”nden gelen “Pembe

Pantolonlu Bulut”un eserin çocuk kahramanlarına kendi ülkesindeki “adil olma”, “eşit davranma” ve “paylaşma” değerlerinden sürekli bahsedip bu erdemleri onlara mesaj olarak vermesi ve kahramanların bu öğretileri kendi yaşamlarında uygulama çabası adalet değerinin eserde sıklıkla kullanılmasını sağlamıştır.

“Pitan” adlı eserde en fazla işlenen değer yardımseverlik, en az işlenen değerler ise adalet, dürüstlük ve saygı olmuştur. Biri Türk diğeri Yunan, komşu iki dost ve iki ailenin çocuklarının aralarındaki çekişmeyi ortadan kaldırmak amacıyla onları arkeoloji kampına göndermesi konu edilmektedir. Çocukların kendilerini Zeytindağı’ndaki Altın Zeytin Küpü’nün peşinde, büyüleyici bir serüvenin içinde bulması ve türlü tehlikelerle karşılaşmaları bu süre zarfında çocukların iş birliği yaparak birbirilerine yardım etmeleri eserde yardımseverlik değerinin öne çıkmasını sağlamıştır. Ayrıca çocukların kamp yatıkları yörenin insanların misafirperver olmaları yardımseverlik değerinin “misafirperver olma” alt değerine örnek değer ifadelerinin kullanımını arttırmıştır.

“Prenses Mira’nın Gizemi” eserinde en fazla yer verilen değer sevgi olurken adalet, sabır, saygı, sorumluluk değerlerine ise yer verilmemiştir. Eser; hitap ettiği yaş grubundan dolayı puntosu, fazla resim içeren bir eser olması ve hacminin az olması itibarıyla tüm değerleri çok az sayıda barındırmaktadır. Kendi gezegeninden uzak başka bir gezegene düşen “Prenses Mira”nın ona pek de benzemeyen ilkel yaratıklar olan “X-ariler”in elinde büyümesinin anlatıldığı eserde “Anne X-ari”nin “Prenses Mira”yı diğer “X-ariler”den koruyup kollaması, ona büyük sevgi duyması ve fedakârlıklar yapması sevgi değerinin en fazla işlenen değer olmasının önünü açmıştır.

“Sisin Sakladıkları” adlı eserde en fazla işlenen değer öz denetim olurken eserde adalet, dostluk ve vatanseverlik değerlerine ise yer verilmemiştir. Eserde öz denetim değeri kapsamında en fazla yer verilen alt değer “öz güven sahibi olma” olmuştur. Bu alt değer sıklıkla kullanılmasında riskli ve tehlikeli bir maceraya atılan “İlay, “Fuat” ve “Kutsiye Teyze”nin kendilerine çokça güvenmeleri etkili olmuştur.

“Sonsuzluk Sirki” eserinde dürüstlük değeri en fazla işlenen değer olmuştur. Dostluk, sabır, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine ise eserde yer verilmemiştir. Eser; hitap ettiği yaş grubundan dolayı puntosu, fazla resim içeren bir eser olması ve dolayısıyla hacminin az olması itibarıyla az sayıda değer barındırmaktadır.

“Tarihte Olmayan Gizemli Uygarlık” adlı eserde en fazla yer verilen değer yardımseverlik olurken adalet ve sabır değerlerine ise eserde yer verilmemiştir. Eser; hitap ettiği yaş grubundan dolayı puntosu, fazla resim içeren bir eser olması ve dolayısıyla hacminin az olması itibarıyla az sayıda değer barındırmaktadır. Babaları bilim adamı olan iki kardeşin tarihte adları bile geçmeyen tuhaf bir uygarlığın bireyleri ile tanışması konu edilmektedir. Babalarının yürüttüğü gizli icadın bu uygarlığa zarar verme ihtimali üzerine iki kardeşin bu uygarlığa yardım etmesi yardımseverlik değerine örnek değer ifadelerinin kullanımını arttırmıştır.

Araştırmada incelenen kitaplar kapsamında; fantastik gençlik eserleri içerisinde en fazla değer ifadesine sahip eserler sırasıyla “İşıldayan” (f=60), “Karayılan” (f=54), “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” (f=51) eserleri olmuştur. “İşıldayan” ve “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” eserlerinde en yüksek oranda bulunan iki değer sabır ve saygı değerleridir. “Karayılan” ise içerisinde en çok yardımseverlik ve dürüstlük değer ifadelerini bulundurmaktadır. Fantastik çocuk eserleri içerisinde ise en fazla değer ifadesine sahip eserler sırasıyla “Büyük Tuzak” (f=67), “Hızlı Tosbi” (f=45), “Pitan” (f=42) eserleri olmuştur. “Büyük Tuzak” eseri, içerisinde en çok vatanseverlik ve öz denetim değer ifadelerini bulundurmaktadır. “Hızlı Tosbi” ve “Pitan” eserlerinde ise en yüksek oranda bulunan iki değer yardımseverlik ve dostluk değerleridir.

Değerler bazında toplam değer ifadesi sayılarına bakıldığında fantastik gençlik eserleri içerisinde en fazla yer verilen değer sabır (f=40) olduğu görülmektedir. Sabır değerini fantastik gençlik eserleri içerisinde saygı değeri (f=38) izlemektedir. Fantastik çocuk eserleri içerisinde ise en fazla yer verilen değer yardımseverlik (f=76) olurken ikinci en çok yer verilen değer sevgidir (f=70).

Adalet değeri, hem fantastik gençlik hem de fantastik çocuk eserlerinde toplamda en az ifade edilen değerdir. Değerin ifade biçimine bakıldığında yine hem fantastik gençlik hem de fantastik çocuk eserlerinde en sık kullanılan alt değer “adil olma” olduğu görülmüştür. Bu açıdan fantastik gençlik ve fantastik çocuk eserleri arasında bir benzerlikten söz edilebilir.

Dostluk değerine bakıldığında fantastik gençlik eserlerinde de fantastik çocuk eserlerinde de öne çıkan kitaplar, ana kahramanı çocuk olan kitaplardır. Fantastik gençlik eserlerinde sırasıyla “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili”, “İşıldayan” ve “Midas’ın Serçeparmağı” dostluk değerine ait değer ifadelerini en çok bulunduran

eserlerdir. Fantastik çocuk eserlerinde ise dostluk değerine ait değer ifadelerini en çok bulunduran eserler sırasıyla “Hızlı Tosbi”, “Büyük Tuzak”, “Evrende Bir Dost” ve “Pitan” olmuştur. Bu eserlerin “Hızlı Tosbi” dışında tümünün de kahramanları çocuklardır. “Hızlı Tosbi”nin kahramanı yavru bir kaplumbağa olduğu için o da çocuk kahraman statüsünde sayılabilir. Dostluk değerinin en çok işlendiği kitapların, kahramanları çocuk olan eserlerden seçilmesi bağlamında fantastik gençlik ve fantastik çocuk eserleri arasında bir benzerlik olduğu yorumu yapılabilir. Eserlerin hepsine bakıldığında, dostluk değeri için elde edilen değer ifadelerinin fantastik gençlik eserlerinde (f=35) fantastik çocuk eserlerine (f=54) göre daha az sıklıkla yer aldığı görülmektedir.

Dürüstlük değerinin en çok ifade edildiği eserlere bakıldığında fantastik gençlik eserlerinde öne çıkan kitaplar “Karayılan”, “Kapiland’ın Kobayları” ve “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” eserleridir. Fantastik çocuk eserlerinde ise sırasıyla “Büyük Tuzak” ve “Hızlı Tosbi” eserleri en çok dürüstlük değeri ifadesine sahip eserler olarak görülmektedir. Fantastik gençlik ve fantastik çocuk eserlerinde toplam değer ifadesi sayılarına bakıldığında dürüstlük değerinde fantastik gençlik eserleriyle (f=37) fantastik çocuk eserleri (f=42) arasında büyük bir fark olmadığı göze çarpmaktadır.

İncelenen fantastik gençlik ve fantastik çocuk eserleri arasında toplam değer ifadeleri sayıları açısından yardımseverlikten sonra en büyük fark öz denetim değerinde gözlemlenmektedir. Öz denetim değerine ait ifadelerin geçiş sıklığı fantastik çocuk eserlerinde 60 iken fantastik gençlik eserlerinde bu sayı 19’dur. İncelenen eserlerden öz denetim değerine ait elde edilen verilere bakıldığında, fantastik gençlik eserlerinde sırasıyla “Karayılan”, “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” ve “Işıldayan” kitaplarının; fantastik çocuk eserlerinde ise “Bataklığın Kıyısındaki Ev”, “Atla”, “Büyük Tuzak” ve “Sisin Sakladıkları” kitaplarının en çok değer ifadesi sıklığına sahip oldukları görülmektedir.

Sabır değerine dair verilere bakıldığında, fantastik gençlik ve fantastik çocuk eserlerinde toplam değer ifadesi sayıları bakımından yakınlık olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca fantastik gençlik eserlerinde en fazla yer verilen değer durumundadır. Öne çıkan eserlere bakıldığında ise fantastik gençlik eserlerinde “Işıldayan” ve “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” kitapları sabır değerine ait ifadelerin en yüksek sıklıkta geçtiği iki eserdir. Fantastik çocuk eserlerinde ise “Büyük Tuzak” ve “Kayıp Seslerin İzinde” kitapları bu değerde öne çıkan iki eserdir. Sözü

geçen dört eserde de konuları itibarıyla bazı şeyleri elde etmek için “azimli olma” ve zor durumlarla başa çıkabilmede “tahammül etme” ve “beklemeyi bilme” sabır alt değeri ifadelerinin sıklaştığı görülmektedir.

Saygı değerine ait verilere bakıldığında, saygı değer ifadesi yüksek olan fantastik çocuk eserlerinde yaşça veya statü olarak büyük ve saygın karakterler bulunmaktadır. “Düşler Kasabasında Bir Yaz Tatili” eserinde yaşlı “Kerkes Hala”, “Işıldayan” eserinde “Feyzi Hoca” ve “Midas’ın Serçeparmağı” eserinde “Kral Midas” bunlara örnek verilecek kişilerdir. Öte yandan saygı değeri ifade sayısı yüksek olan fantastik çocuk eserlerinde de aynı durum gözlemlenmektedir. “Büyük Tuzak” adlı eserde “Prens Milla”, “Atla” adlı eserde büyük melek “Zafron” ve “Sisin Sakladıkları” adlı eserde “Kutsiye Teyze” yaşça büyük, saygın veya statü sahibi kişilerdir. İncelenen kitaplarda saygı değerinin fantastik gençlik ve fantastik çocuk eserlerine göre dağılımına bakıldığında fantastik gençlik eserlerinde saygı değeri ifadelerinin daha çok yer aldığı görülmektedir. Fantastik gençlik eserlerinde belirlenen saygı değeri ifadeleri sıklığı (f=38) fantastik çocuk eserlerine göre (f=18) daha fazladır. Bu bulgudan hareketle saygıya ve saygılı davranmaya verilen önemin gençlere hitap eden eserlere daha fazla yansıtıldığı söylenebilir.

Sevgi değeri, bütün eserlerdeki toplam değer ifadesi sayılarına bakıldığında en çok yer verilen ikinci değer durumundadır. Ayrıca sevgi değeri fantastik çocuk eserlerinde de en fazla yer verilen ikinci değer olarak görülmekte fakat fantastik gençlik eserlerinde en fazla yer verilen beşinci değer olarak görülmektedir. Fantastik çocuk eserlerinde “Prens Mira’nın Gizemi”; fantastik gençlik eserlerinde ise “Yokluk Bahçesindeki Kayıp Melodi” kitapları sevgi değerine en fazla yer verilen eserler olmuştur. Özellikle çocuk kitaplarında sevgi değerinin daha sık işlenmesinin mevcut yaş grubu itibarıyla önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü şefkat, paylaşma, sempati, dostluk gibi duygu ve eğilimlerin temelinde sevginin olduğu düşünüldüğünde daha çocuk yaşlarda bu değer verilmesi ve çocuk kitaplarında sıkça işlenmesi duygusal anlamda sağlıklı nesillerin yetişmesi adına önem arz etmektedir.

Sorumluluk değeri fantastik gençlik eserlerinde en az yer verilen değer olmuştur. Fantastik çocuk eserlerinde ise en az yer verilen üçüncü değerdir. Toplam eserler içerisinde ise adalet değerinden sonra en az yer verilen ikinci değer durumundadır. Sorumluluk değerinin tüm eserlerde en az yer verilen değerlerden olması bu değere yeterince önem verilmediğini göstermektedir. Hem fantastik gençlik hem de fantastik

çocuk eserlerinin bu yaş grubu bireylerine sorumluluk erdemini kazandırma konusunda yetersiz olduğu söylenebilir.

Vatanseverlik değerine ilişkin verilere bakıldığında, fantastik gençlik ve fantastik çocuk eserlerinde toplam değer ifadesi sayıları bakımından yakınlık olduğu göze çarpmaktadır. Fantastik gençlik eserlerinde alt değer olarak “kurallara ve kanunlara uyma” ön plana çıkarken fantastik çocuk eserlerinde ise “tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma” daha fazla işlenmiştir. Bu durumun eserlerin hitap ettiği yaş grubu ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Genç olarak nitelendirilen yaş grubunda yer alan bireylerin içinde buldukları duygusal ve zihinsel dönem itibarıyla daha aktif oldukları düşünülebilir. Bu bağlamda “kurallara ve kanunlara uyma” alt değerinin gençlik eserlerinde daha fazla işlenmiş olabileceği düşünülebilir. Öte yandan fantastik çocuk eserlerinde “tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma” alt değerinin daha fazla ele alınmasında, çocuklara içinde yaşadıkları toplumun tarihsel ve doğal değerlerine hassasiyet kazandırma kaygısının etki ettiği düşünülmektedir.

Yardımseverlik değeri, fantastik çocuk eserlerinde en fazla işlenen değer olmuştur. Öte yandan incelenen fantastik gençlik ve fantastik çocuk eserleri arasında toplam değer ifadeleri sayıları açısından en büyük fark yardımseverlik değerinde gözlemlenmektedir. Yardımseverlik değerine ait ifadelerin geçiş sıklığı fantastik çocuk eserlerinde 76 iken fantastik gençlik eserlerinde bu sayı 32’dir. İncelenen eserlerde yardımseverliğin alt değer ifadelerinin kullanım sayısında da farklar görülmektedir. Fantastik çocuk eserlerinde “iş birliği yapma” alt değerine ait değer ifadesi daha çok yer almışken, fantastik gençlik eserlerinde “misafirperver olma” alt değerine ait değer ifadesi daha yaygındır.

Çalışmadan elde edilen bulgular ve sonuçlar ışığında Türk çocuk ve gençlik edebiyatı fantastik eserlerinden değer eğitimi sürecinde nasıl yararlanılabilir?

Değer eğitimi için, toplumsal alanlarda insanların nasıl yaşayacaklarını gösteren ve olumlu yönde etkileyen yazılı olmayan kurallar bütünüdür denilebilir. Değer eğitimi, ailede verilerek başlanan ve sonrasında eğitim kurumlarında sistematik şekilde verilmeye devam edilen süreçtir. Değerler ve değer eğitimi; toplumdan topluma, milletten millete değişiklik gösterebilir fakat bazı değerler evrenseldir. Sevgi, saygı, dürüstlük ve yardımseverlik bunlardan bazılarıdır.

Eğitim alanında yaşanan bazı değişimler ve gelişmeler eğitim programlarında da güncellemeler yapmayı kaçınılmaz kılmıştır. Özellikle teknolojik ilerlemelerin hızlılığı bazı değer yargılarına etki etmiştir. Teknolojinin millî ve manevi değerleri tehdit eder hâle gelmesi eğitim alanında değişiklikler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda öğretim programlarında değerlere verilen yer ve önem de artmıştır. 2005 müfredatında daha çok yer bulan değerler eğitimi, 2018 müfredatında ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. Eğitimin temel amacı; saygılı, dürüst, adaletli, dost canlısı, yardımsever ve vatansever bireyler yetiştirmektir. Bu özelliklere sahip nesiller yetiştirmek için de Türkçe ve sosyal alan dersleri içerisinde verilen değerler eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Türkçe derslerinde verilen değerler eğitimi, sadece öğretim programı ve ders kitabı ile sınırlı kalmamalıdır. Bu dersin öğretmenleri farklı etkinlikler ve yardımcı kaynaklar kullanarak sürecin daha verimli yürütülmesini sağlayabilirler. Bu anlamda kullanılacak yardımcı kaynaklar arasında fantastik çocuk ve gençlik kitapları da bulunmalıdır. Çocuklar ve gençler tarafından son dönemlerde ilgi ile okunan fantastik kitaplar, değerler eğitiminde ve aktarımında çok önemli araçlar konumundadırlar. Bu çalışmada fantastik gençlik ve çocuk edebiyatından seçilen 22 eser, 10 kök değere göre incelenmiş ve toplamda 726 değer ifadesi tespit edilmiştir. Bu sayı değer eğitimi açısından önemlidir ve bu eserlerden değerler eğitimi sürecinde yararlanılmalıdır. Bu eserlerden değerler eğitimi sürecinde yardımcı kaynak olarak faydalanılabilir. Bu bağlamda okul kitaplıklarındaki ve kütüphanelerindeki sayıları artırılabilir. Sinemaya aktarılan bazı fantastik kitaplar örnek gösterilerek çocukların ve gençlerin bu eserlere ilgisi çekilebilir ve kazandırılmak istenen değerler, tutumlar ve davranışlar bu eserler üzerinden edindirilebilir.

5.2. Tartışma

Çalışmada, fantastik çocuk ve gençlik eserlerinde en az yer verildiği tespit edilen kök değerlerin sırasıyla adalet ve sorumluluk; en fazla yer verildiği tespit edilen kök değerlerin ise yardımseverlik ve sevgi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Daha önce yapılan çalışmalara bakıldığında adalet değerine ilişkin ulaşılan sonuçların bu çalışmanın sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir (Şen, 2007; Öksüz ve Eken, 2019; Çoban, 2020). Şen (2007), Millî Eğitim Bakanlığının 100 Temel Eser Listesinde yer alan kitaplar üzerinde yürüttüğü çalışmasında en az yer verilen değerlerden birinin adalet olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öksüz (2019), Türkçe ders

kitabındaki öyküleyici metinleri kök değerler bakımından incelediği çalışmasında en az işlenen değer adalet olduğunu tespit etmiştir. Çoban (2020), Türk destanları üzerine yaptığı araştırmasında adalet değerinin en az işlenen değerlerden biri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sorumluluk değeriyle ilgili ulaşılan sonuçların önceki yıllarda yapılan çalışmaların sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir (Gönen ve ark., 2011; Güven, 2014; Şentürk ve Keskin, 2019). Gönen ve arkadaşları (2011), ilköğretim birinci kademe düzeyi çocuk kitaplarını inceledikleri çalışmalarında bu kitaplarda en az yer verilen değerlerden birinin sorumluluk olduğu sonucuna varmışlardır. Güven (2014), Türk efsanelerini değer eğitimi bağlamında ele aldığı çalışmasında sorumluluk değerine yeterince yer verilmediğini tespit etmiştir. Şentürk ve Keskin (2019) ise millî ve evrensel değerleri araştırdıkları çalışmalarında evrensel değerlerden biri olan sorumluluk değerinin en az işlenen değerlerden biri olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışmada sevgi değerine ilişkin ulaşılan sonuçların daha önce yapılan çalışmaların sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir (Özbay ve Tayşi, 2011; Güven, 2014; Susar, 2015; İpek, 2017). Özbay ve Tayşi (2011), Dede Korkut Hikâyeleri üzerine gerçekleştirdikleri çalışmalarında sevgi değerinin en fazla işlenen değerlerden biri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Güven (2014), Türk efsanelerini değer odaklı incelediği araştırmasında en sık yer verilen değer sevgi olduğunu tespit etmiştir. Susar (2015), “Dede Korkut Hikâyelerinde Değerler Eğitimi” adlı araştırmasında en fazla yer aldığı tespit edilen değer insan sevgisidir. İpek’in (2017) incelediği çocuk kitaplarında en fazla yer verilen değer sevgidir.

Daha önce yapılan çalışmalara bakıldığında yardımseverlik değerine ilişkin ulaşılan sonuçların bu çalışmanın sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir (Çetin-Efe, 2019; Öksüz ve Eken, 2019; Özbaşı, 2020). Çetin-Efe (2019), çizgi roman hâline getirilen Dede Korkut Hikâyeleri’ni yapı ve eğitsel değerler yönünden incelediği çalışmasında; Öksüz ve Eken’in (2019) Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinleri kök değerler bakımından inceledikleri çalışmalarında ve Özbaşı’nın (2020) Aytül Akal’ın masallarını kök değerler bağlamında incelediği çalışmasında en fazla yer verilen değerlerden birinin yardımseverlik olduğunu tespit etmişlerdir.

5.3. Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda şu öneriler sunulabilir:

-Adalet kök değeri hem fantastik gençlik eserleri hem de fantastik çocuk eserleri içerisinde en az yer verilen değer olmuştur. Bazı eserlerde hiç işlenmemiştir. Adalet gibi önemli bir değer eserlerde daha fazla işlenmelidir.

-Saygı kök değeri fantastik çocuk eserlerinde en az yer verilen değerlerden biridir. Zihinsel ve bilişsel gelişim dönemleri göz önünde bulundurulduğunda ilk ve ortaokul dönemi yaş grubundaki bireylerde saygıyı bilme ve saygılı olma davranışlarının kazandırılması için kritik dönemler bulunmaktadır. Bu doğrultuda bu eserlerde saygı değeri daha fazla yer almalıdır.

-Sorumluluk kök değeri hem fantastik gençlik eserleri hem de fantastik çocuk eserleri içerisinde adalet kök değerinden sonra en az yer verilen değer olmuştur. Sorumluluk sahibi, sözünde duran, güvenilir ve en önemlisi davranışlarının sonuçlarını üstlenebilen çocukların içinde buldukları topluma sağlayacakları katkı dikkate alındığında sorumluluk değeri üzerinde daha fazla durulmalıdır.

-İncelenen fantastik eserlerde vatanseverlik kök değeri ile ilgili bulguların yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Çocuk ve gençlerde millî bilincin oluşması ve yerleşmesi için vatanseverlik gibi millî değerler eserlerde daha fazla işlenmelidir.

-Fantastik çocuk ve gençlik kitapları son dönemlerde oldukça ilgi gören kitaplar olmalarından dolayı değerlerin aktarımı açısından başvurulabilecek öncelikli eserler olabilirler. Bu noktada öğretmenler ve veliler bu kitapları tavsiye edebilirler.

-Fantastik eserler üzerinde çalışma yapmak isteyenler araştırmacılar için, bu eserleri çocuk edebiyatının ilkeleri ve Türkçe eğitimi açısından incelemeleri çocuk edebiyatı açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, A. (2022). *Ömer Seyfettin öykülerinde değerler eğitimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekteşme derecesinin değeriendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akening, H., Sağlam, D. & Dilek A. (2002). İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi ile ilgili görüşleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 16, 1–12.
- Alpay, M. (1987). Okul öncesi dönemde edebiyatın işlevi. (Ed.) M. R. Şirin, *Çocuk edebiyatı yıllığı* (523-528). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1993). Cilt 2. 15. Baskı. ss. .234-235.İstanbul.
- Andrews, S. V. (1994). *Teaching kids to care: exploring values through literature and inquiry. terre haute*. Indiana: EDINFO Press.
- Asimov, I. (2007). *İsaac Asimov ile söyleşi. başka dünyalar mümkün*. (çev. V. Fırat Bozçalı, Haz. K. Murat Güney). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Aslan, P. (2010). *Osmanlı/Türk modernleşmesinin gölgesinde varla yok arası bir tür: fantastik roman (1876-1960)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Asutay, H. (2001). Gençliğin dili. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1-21.
- Asutay, H. (2004). Türk dili derslerinde çocuk ve gençlik yazını. *TÖMER Dil Dergisi*, (123), 65-72.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal değerler ve gençlik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aydemir, A. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun romanlarının çocuk ve gençlik edebiyatı ve fantastik bilim kurgu türü bakımından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Aydoğdu, Y. (2015). *Murathan Mungan'ın kurmaca eserlerinin (öykü-roman) postmodern unsurlar ve eğitsel değerler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Aytaş, G. (1990). *Çağdaş Türk romanları üzerine incelemeler*. (12. baskı). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Aytaş, G. (2003). Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (13), 155-160.
- Barin, Ö. (2019). *Üzeyir Gündüz'ün çocuk kitaplarındaki eğitsel değerler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Bastem, N. (2018). *A. Vahap Akbaş'ın çocuk eserlerinin eğitsel değerler bakımından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Baudou, J. (2005). *Bilimkurgu*. (çev: İ. Bülbüloğlu). (1. baskı). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Bennett, W. J. (1995). *The children's book of virtues*. New York: Simon and Schuster.
- Bezel, N. (1984). *Yeryüzü cennetleri kurmak (ütopyalar)*. İstanbul: Say Yayınları.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Binder, L. (1969). Phantastische Bücher der Jugendliteratur, In: Bamberger, R. (Hrsg.): *Trends in der modernen Jugendliteratur*, Wien, s. 76-92.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (1989). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi
- Boratav, P. N. (2009). *Zaman zaman içinde*. İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
- Botting, F. (1996). *Gothic*. (1.baskı). New York: Routledge.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA.

- Can, M. Z. (2011). *Çeviribilim yöntemleri açısından çocuk ve gençlik edebiyatındaki çeviri eserlerin algılanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Cart, M. (1996) *From romance to realism 50 years of growth and change in young adult literature*. New York: HarperCollins.
- Cart, M. (2011) *Young adult literature from romance to realism*. United States of America: American Library Association.
- Cihan, N. (2010). *Türkçe öğretimi amaçlarının değerler aktarımı bağlamında değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (2nd ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- Çelik, G. (2008). *Dostluk ve eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Çelik, S. (2016). *Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde değerler eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Çetin Efe, Ş. (2019). *Çocuk edebiyatı kapsamında çizgi romanlaştırılan dede korkut hikâyelerinin yapı ve eğitsel değerler yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Çevik, Y. (2014). *Türkçe öğretim programlarında değerler ve Dede Korkut Hikâyelerinin değerler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Çoban, A. (2020). *Değerler eğitimi bağlamında Türk destan örneklerinde kök değerler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Çörekçioğlu, H. (2015). *Modernite ve ütopya*. (1. baskı). İstanbul: Sentez Yayıncılık.

- Demiray, K. (1967). *Türkçe çocuk edebiyatı*. İstanbul: Millî Eğitim.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını: yazın eğitime atılan ilk adım*. (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Doğan, A. (2003). Çocuk Edebiyatı. *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü* (Cilt 2, s. 50-63). İçinde Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Drout, M. (2006). *Rings, swords and monsters: exploring fantasy literature*. LLC: Recorded Books.
- Duru, O. (1973). Science-fiction sözcüğüne Türkçe bir karşılık arama denemesi. *Türk Dili*, (256), 332-340.
- Durukoğlu, S. ve Doyumgaç, İ. (2017). Ahmet Muhip Dıranas'ın şiirlerine yansıyan değerler. *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 5(11), 163-178.
- Erattır, A. E. (2021). *Nazlı Eray'ın eserlerinde fantastik unsurlar (hikâyelerinde ve romanlarında)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Erdem, M. (2020). *Hasan Aycın'ın çocuk kitaplarında eğitsel değerler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Erdoğan, R. (2017). *Eflatun Cem Güney'in masallarındaki değerler ve bu değerlerin davranışa yansıma biçimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Fidan, M. (2017). *Hikmet Temel Akarsu'nun eserlerindeki fantastik öğeler ve eğitim odaklı değerler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Gazioğlu, G. (2015). *İlk gençlik edebiyatı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- Gizli, C. (2019). *İhsan Oktay Anar'ın romanlarında fantastik unsurlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Gökçe, B. (2008). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinde değer eğitimi ve öykülerin Türkçeye olan katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Gökçek, H. S. (2013). *Gülten Dayıoğlu'nun gençlik romanlarında fantastik unsurlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Gökdağ, H. (2020). *TRT Çocuk Dergisi'nde fantastik öğeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gökmen, B. (2017). *Ödüllü çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 250-265.
- Güllü, B. (2021). *Çocuk edebiyatında etkili iletişim*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güner, B. (2019). *Türkçe eğitimi açısından Nurettin Topçu'nun eserlerinde değer eğitimi unsurları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Güven, A. Z. (2014). Türk efsanelerinin değerler eğitimi bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 225-246.
- Halstead, J. M. & Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing qualitative research in education settings*. Suny Press.
- Hatemi, H. (1987). Bizde çocuk ve çocuk edebiyatı. (Ed.). M. R. Şirin, *Çocuk edebiyatı yılı* (s. 66-71). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

- Hökelekli, H. (2013). *Psikoloji din ve eğitim yönüyle insani değerler*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Huyugüzel, Ö. (2018). *Eleştiri terimleri sözlüğü*. (1. baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İnneci-Bozkaplan, D. (2010). *1990-2008 arası çocuk edebiyatımızda fantastik ve bilim-kurgu romanlar üzerinde bir inceleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İpek, D. (2017). *Çok satılan yazınsal çocuk kitaplarında evrensel değerler üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karaalioğlu, S. K. (1978). *Ansiklopedik edebiyat sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Aka Kitabevleri.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi. (31. Basım)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karataş, T. (2011). *Edebiyat terimleri sözlüğü*. (3.basım). İstanbul: Sütun Yayınları.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, (6), 1398-1412.
- Kartal, S. G. (2007). *Cumhuriyet dönemi Türk çocuk roman ve hikâyelerinde fantastik öğeler (1923-1960)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kavruk, H. ve Sönmez, H. (2010). Ahmed-i Dâ'î'nin Vasiyyet-Nâme-i Nûşîrevân'ındaki eğitici değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 171-202.
- Kaya, M. (2012). *Emine Işınsoy'un romanlarında değer eğitimi ve eserlerin Türkçe öğretimine katkısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

- Kılıç, M. (2019). *Gençlik edebiyatı metinlerinin çevirisinde dil sorunu ve çevirmen kararlarına kuramsal açıdan yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kumar, K. (2006). *Modern zamanlarda ütopya ve karşı ütopya*. (çev. A. Galip). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Latrobe, K. H. & Drury, J. (2009). *Critical approaches to young adult literature*. New York: Neal-Schuman Publishers.
- Lovecraft, H. P. (2007). Yazmak Üzerine Notlar. *Çevrimiçi*) <http://www.frpnet.net/yazilar/Lovecraft/yazmakuzerine.html>, 13.
- Lukacs, G. (1985). *Roman kuramı*. (çev. Sedat Umran). İstanbul: Say Yay.
- MEB (2018). Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar). Talim Terbiye Kurulu: Ankara.
- MEB (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Talim Terbiye Kurulu: Ankara.
- MEB (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. *Çevrim-içi*: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf
- Merriam, S. B., and Grenier, R. S. (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
- Miles, B. & Huberman, M. (2015). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: nitel veri analizi*. (çev. Ed: Sadegül Akbaba Altun-Ali Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Moran, B. (2001). *Türk romanına eleştirel bir bakış 3*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Moran, B. (2003). *Türk romanında fantastiğin serüveni, Türk romanına eleştirel bir bakış 3*. (8. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Müller, H. (1984) *Phantastische Erzählung*. In *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur: Personen- Länder- und Sachartikel zu Geschichte und Gegenwart der Kinder- und Jugendliteratur*, Dritter Band, P-Z. Institut für

- Jugendbuchforschung der Johann Wolfgang Goethe- Universität (Frankfurt) bibliographische Angaben unter Mitwirkung der Internationalen Jugendbibliothek in München. Redaktion Klaus Doderer [et al.] Weinheim: Beltz.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Neydim, N. (1998). *Çocuk ve edebiyat - çocukluğun kısa tarihi, edebiyatta çocuk figürleri*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Nilsen, A. P. & Donelson, K. L. (2009). *Literature for today's young adults*. Boston: Pearson.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk edebiyatı*. (10. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Olur-Çeker, Y. (2011). *Cumhuriyet dönemi fantastik Türk hikâyesi üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Oran, G. (2015). *Yalvaç Ural'ın çocuk kitaplarında değer eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Ortaköylü, S. (2022). *"Sessiz Sakin'in gürültülü maceraları" serisinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Öksüz, H. İ. ve Eken, N. T. (2019). İlkokul (1-4) Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler bakımından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 384-401.
- Öncü, A. (2015). *Değerler eğitimi bağlamında Ahmet Hamdi Tanpınar ve Oğuz Atay'da değerler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öntürk, A. (2017). *Sadık Yemni'nin eserlerinin fantastik açıdan incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

- Özbaşı, S. (2020). Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde Aytül Akal masallarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 178-192.
- Özbay, M. ve Tayşi, E. K. (2011). Dede korkut hikâyelerinin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 21-31.
- Özdemir, M. & İdi-Tulumcu, F. (2017). Değerler eğitiminde edebi eserlerden yararlanma: Fatma Aliye'nin Muhadarat romanı örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 7(4), 720-729.
- Özlek, E. (2014). *Kırk Vezir Hikâyeleri'nde eğitici değerler ve söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Özlük, N. (2010). *Türk edebiyatında fantastik roman*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özlük, N. (2011). *Türk edebiyatında fantastik roman*. (1. Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Özyer, N. (1994). *Edebiyat üzerine*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Özyer, N. (2006). Türkiye'de gençlik edebiyatı. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Sempozyum Kitabı*, 485-487.
- Pakdemirli, M. N. (2011). İlköğretim DKAB derslerinde hikâye kullanımının önemi: eğitim psikolojisi açısından bir yaklaşım. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 99-129.
- Pazelt, B. (2001). *Phantastische Kinder- und Jugendliteratur der 80er und 90er Jahre. Strukturen - Erklärungsstrategien – Funktionen*, Frankfurt am Main.
- Püsküllüoğlu, A. (2009). *Edebiyat sözlüğü*. (2. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Püsküllüoğlu, A. (1994). *Arkadaş Türkçe sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Samurlu, F. T. (2022). *Nazan Bekiroğlu'nun romanlarının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Sarikaya, B. ve Aydeniz, S. (2021). Van yöresine ait halk masallarının değer aktarımı açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Van Özel Sayısı), 451-480.

- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sipahioğlu, B. (2006). *1980 sonrası fantastik Türk romanı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Steinmetz, J. L. (2006). *Fantastik edebiyat*. (çev. H. F. Nemli). Ankara: Dost Yayınevi.
- Susar, S. (2015). *Dede Korkut Hikâyelerinde değerler eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şamil, İ. (2008). *Gündelik Hayatın Gerçekliğine Fantastik Bir Başkaldırı: Ütopya ve Bilimkurgu Edebiyatı*.
- Şaşmaz, E. (2018). *Devlet tiyatrolarında oynanan çocuk tiyatro oyunlarında değer eğitimi ve bu oyunların Türkçe öğretimine katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şentürk, Ş. ve Keskin, A. (2019). Rafadan Tayfa çizgi filminin milli ve evrensel değerler açısından değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (20), 143-157.
- Şimşek, T. (2014). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. (5. Basım). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (1994). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Tabbert, R. (2000). Phantastische Kinder- und Jugendliteratur. In: Lange, Günter (Hg.): *Taschenbuch der Kinder- und Jugendliteratur. Band 1: Grundlagen – Gattungen*. Baltmannsweiler: Schneider, S. 187-200.
- Taş, İ. (2009). *1980 - 2000 arası Türk hikâye kitaplarında fantastik unsurlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

- Taşdan, G. (2019). *İrfan Gürkan Çelebi'nin biyografik içerikli öykülerinin eğitsel değerler yönünden incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- TDK. (2018). *Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü*. Erişim: http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem.
- Todorov, T. (2012). *Fantastik edebiyat türe yapısal bir yaklaşım*. (çev. N. Öztokat). İstanbul: Metis Yayınları.
- Tomlinson, C. & Lynch-Brown, C. (1996). *Essentials of children's literature*. Boston: Mass., Allyn and Bacon.
- Tomlinson, C. & Lynch-Brown, C. (2010) *Essentials of young adult literature*. Boston: Pearson.
- Toyman, Y. Ö. (2006). *Nazlı Eray'ın roman dünyasında düşü ve büyü lü gerçekliğin kurgusu ile fantastik unsurlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Trupe, A. (2006) *Thematic guide to young adult literature*. Westport: Greenwood Press.
- Tural, S. (2003). Edebiyat. *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü* (Cilt 2, s. 277-281). içinde Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2009). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Milli Eğitim Komisyonu Raporu (1960). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Uludağ, E. (2009). Çocuk edebiyatı ve klasik dönem örneğinde Nabi'nin Hayriyye'si. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(7), 774-795.
- Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Uysal, Z. (1994). *Olağanüstü masaldan çağdaş anlatıya Muhayyelât-ı Aziz Efendi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Üzmer, M. A. (2019). *Bariş Müstecaplıoğlu'nun eserlerinde fantastik unsurlar (şamanlar diyarı, keşifler zamanı, özgürlük uğruna)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Wynne, E. A. & Ryan, K. (1997). *Reclaiming our schools: teaching character, academics, and discipline*. (2. Edition). Upper Saddle River, N.J: Prentice-Hall.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E. (2016). *Değerler eğitimi* (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.
- Yıldırım, T. N. (2007). *Edgar Allan Poe'nun "the black cat" ve "the fall of the house usher" hikâyelerinin çevirilerinin gotik edebiyat bağlamında eleştirisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Yılmaz, N. (2012). *Türk çocuk edebiyatı kitaplarındaki çocuk gerçekliğine eleştirel bir bakış*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zengin, N. (2000). *Gençlik edebiyatı ve eğitim değerleri açasından Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun dünkü Türkiye dizisindeki tarihi romanlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

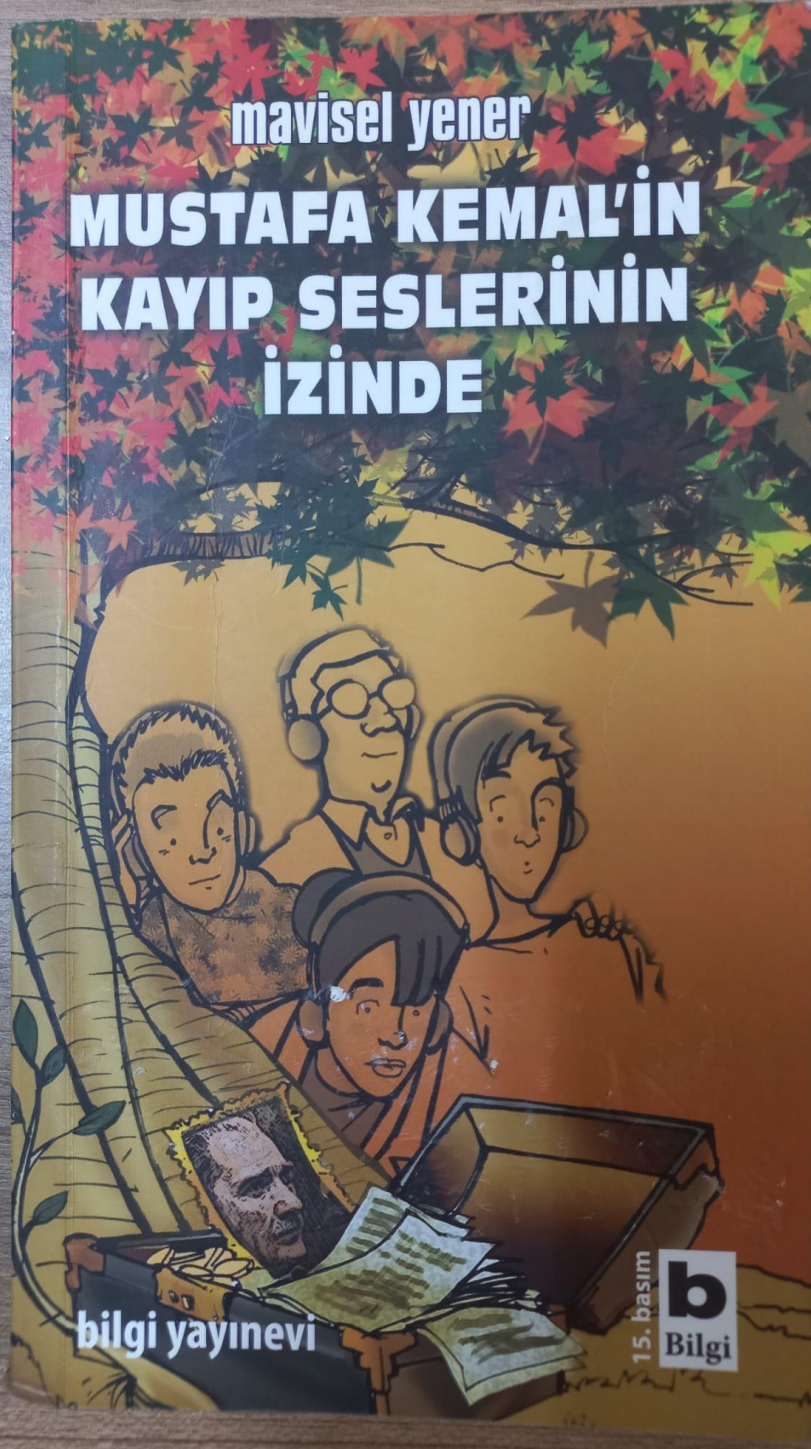
EKLER

Ek 1. İncelenen Fantastik Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Eserlerinin Kaynakçası

- Arif, Aydın. (2014). *Işıldayan*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Armutak, Yeşim. (2012). *Bataklığın kıyısındaki ev*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Avgören, Esra. (2014). *Tarihte olmayan gizemli uygarlık*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Aytuna, Mercan. (2014). *Atla*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Barutçuoğlu, Hande. (2011). *Sonsuzluk sirki*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Bertan, İsmet. (2017). *Hızlı Tosbi*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Büyükmeriç, Erol. (2006). *Midas 'ın serçeparmağı*. İstanbul: Logos Yayınları.
- Der, Aslı. (2010). *Büyük tuzak*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Eray, Nazlı. (2016). *Frej Apartmanı 'nın esrari*. İstanbul: Doğan Çocuk Yayınları.
- Erdoğan, Mehmet. (2004). *Prences Mira 'nın gizemi*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Gürleyen, Onur. (2017). *Karayılan*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- İhsan, Ümit. (2012). *Yokluk bahçesindeki kayıp melodi*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Karakullukçu, Cemil. (2017). *Düşler kasabasında bir yaz tatili*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Korkut, Aysel. (2010). *Çınar Dede 'nin doğum günü*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kurtuluş, Özgür. (2004). *Pitan*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Oktuğ, Zeynep. (2008). *Evrende bir dost*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Sertbarut, Miyase. (2008). *Sisin sakladıkları*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Sertbarut, Miyase. (2015). *Kapiland 'ın kobayları*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Soğangöz, Pürnur. (2005). *Mavi top*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Uslu, Oya. (2010). *Pembe pantolonlu bulut*. İstanbul: ATP Yayınevi.
- Yamaç, Ayşe. (2011). *İncili kavak*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Yener, Mavisel. (2018). *Mustafa Kemal 'in kayıp seslerinin izinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Ek 2. İncelenen Fantastik Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Eserlerinin Kapakları

mavisel yener

MUSTAFA KEMAL'İN KAYIP SESLERİNİN İZİNDE

bilgi yayınevi

15. basım

b
Bilgi

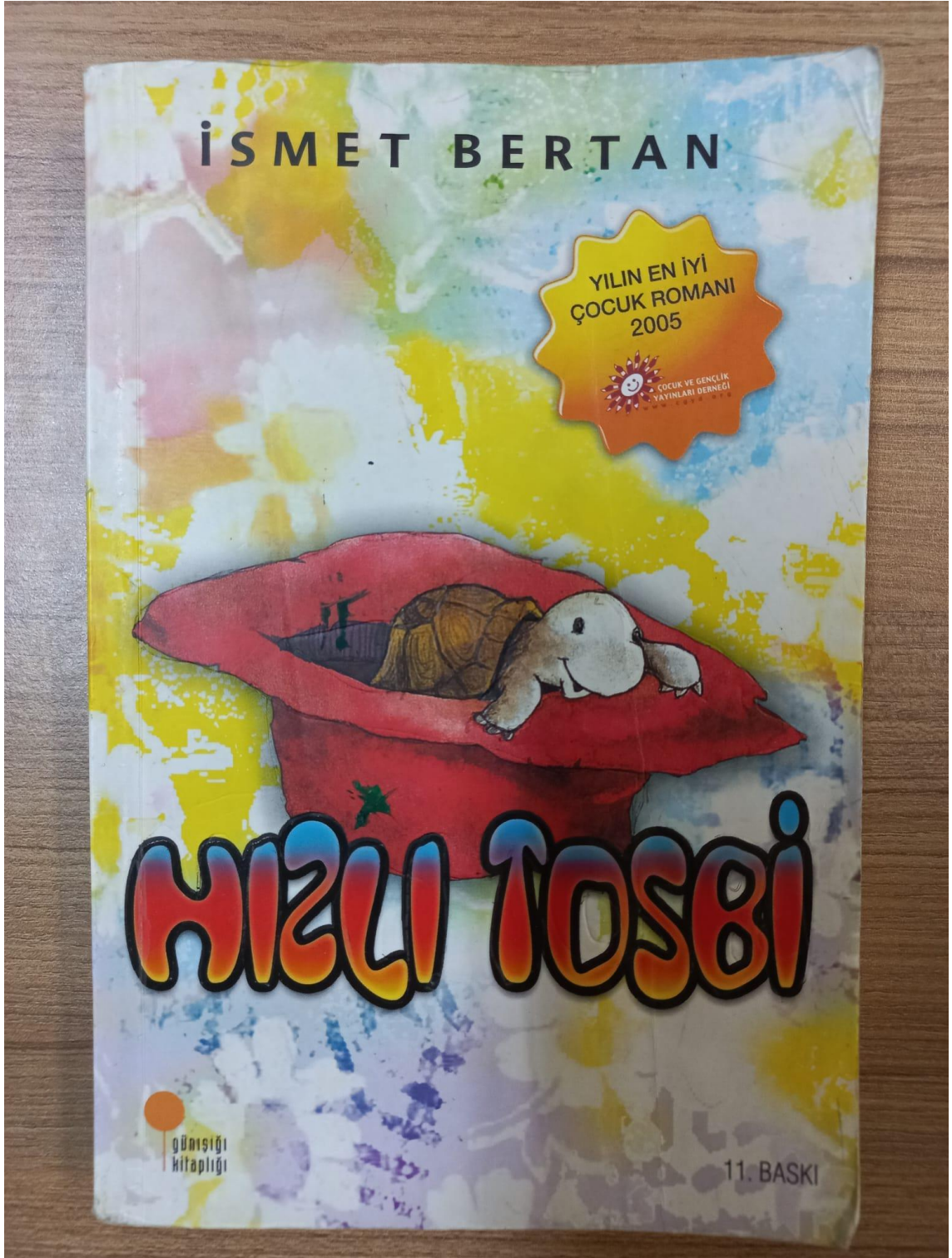

İncili Kavak

Ayşe Yamaç

Resimleyen:
Nazmiye Sayın Nör

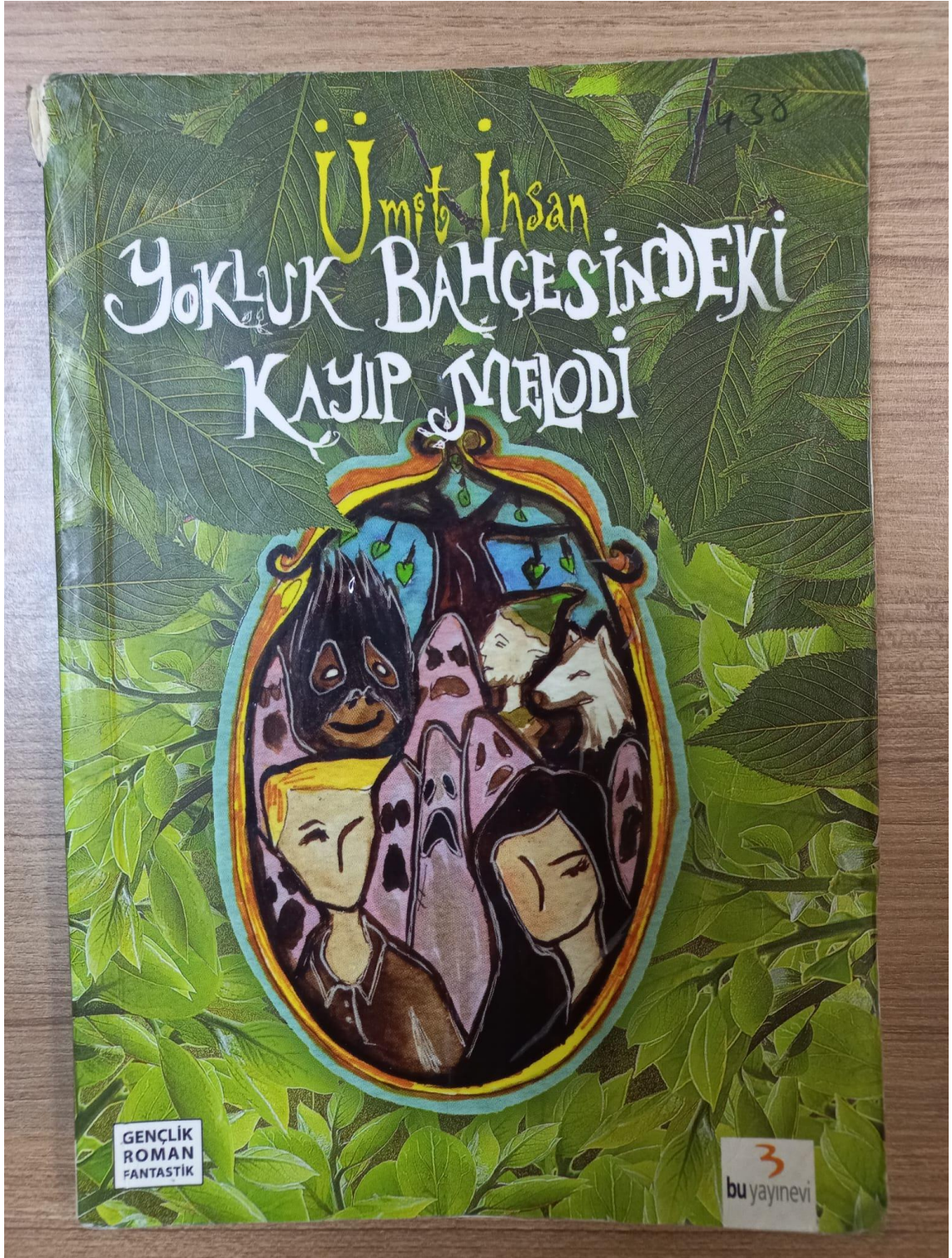
EVRENDE BİR Dost

Zeynep
Oktuğ

9 yaş
ve üstü

3
bu yayinevi

ÇINAR
DEDE'NİN
DOĞUM GÜNÜ

Aysel Korkut

4. ve 5. sınıf

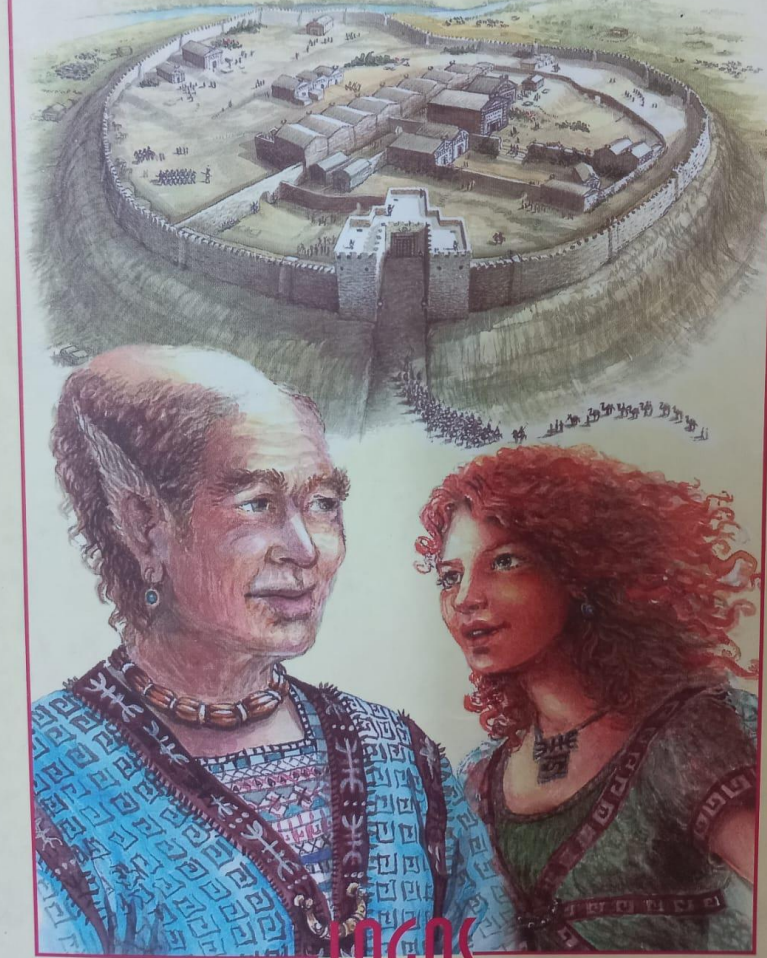
Mavi Top

Pürnur Soğangöz

EROL BÜYÜKMERİÇ

MİDAS'IN SERÇEPARMAĞI

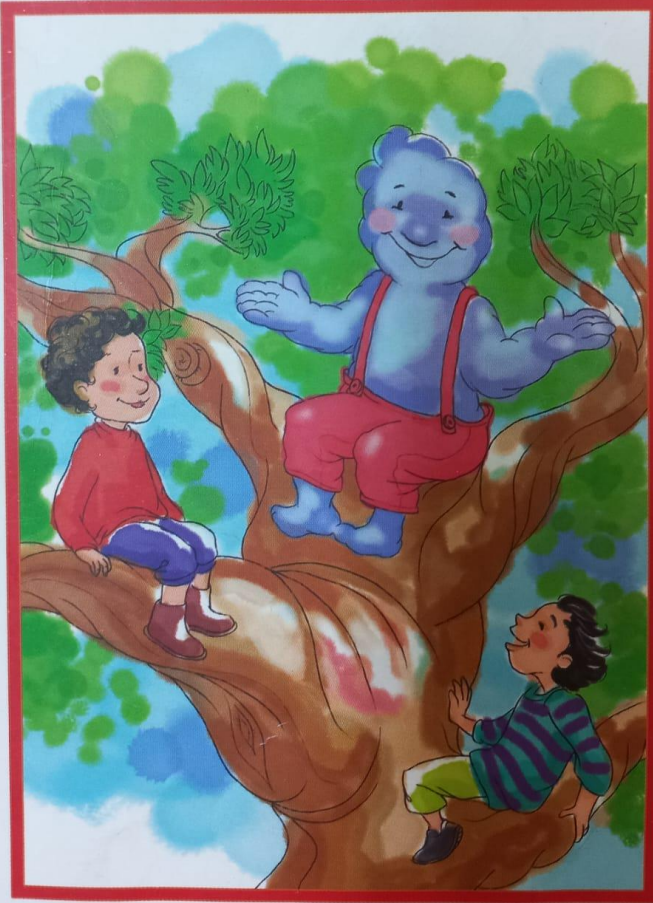
LOGOS
yayınları

PEMBE PANTOLONLU BULUT

Oya Uslu

Fantastik Hikâye

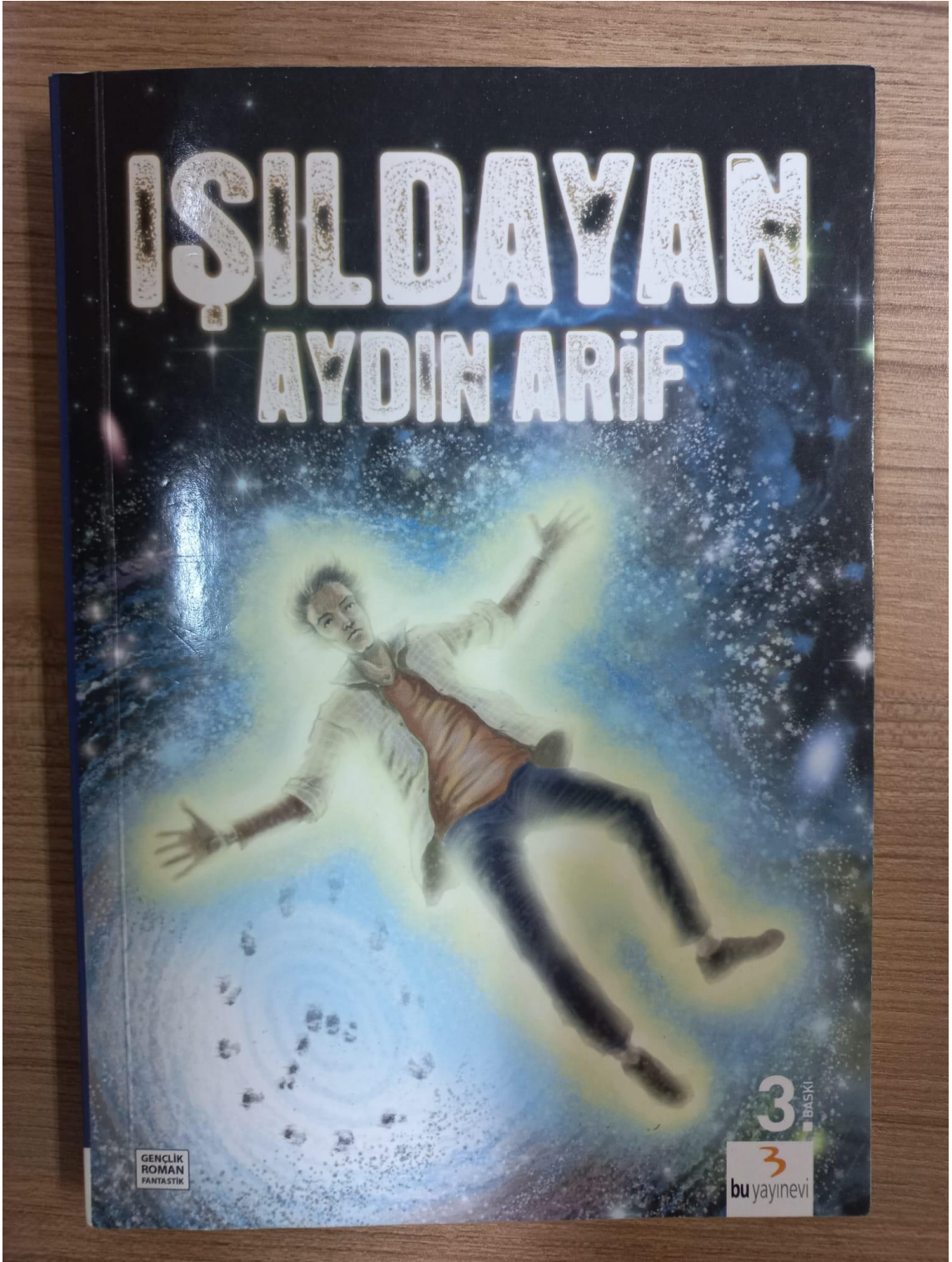
CEP KİTAPLAR

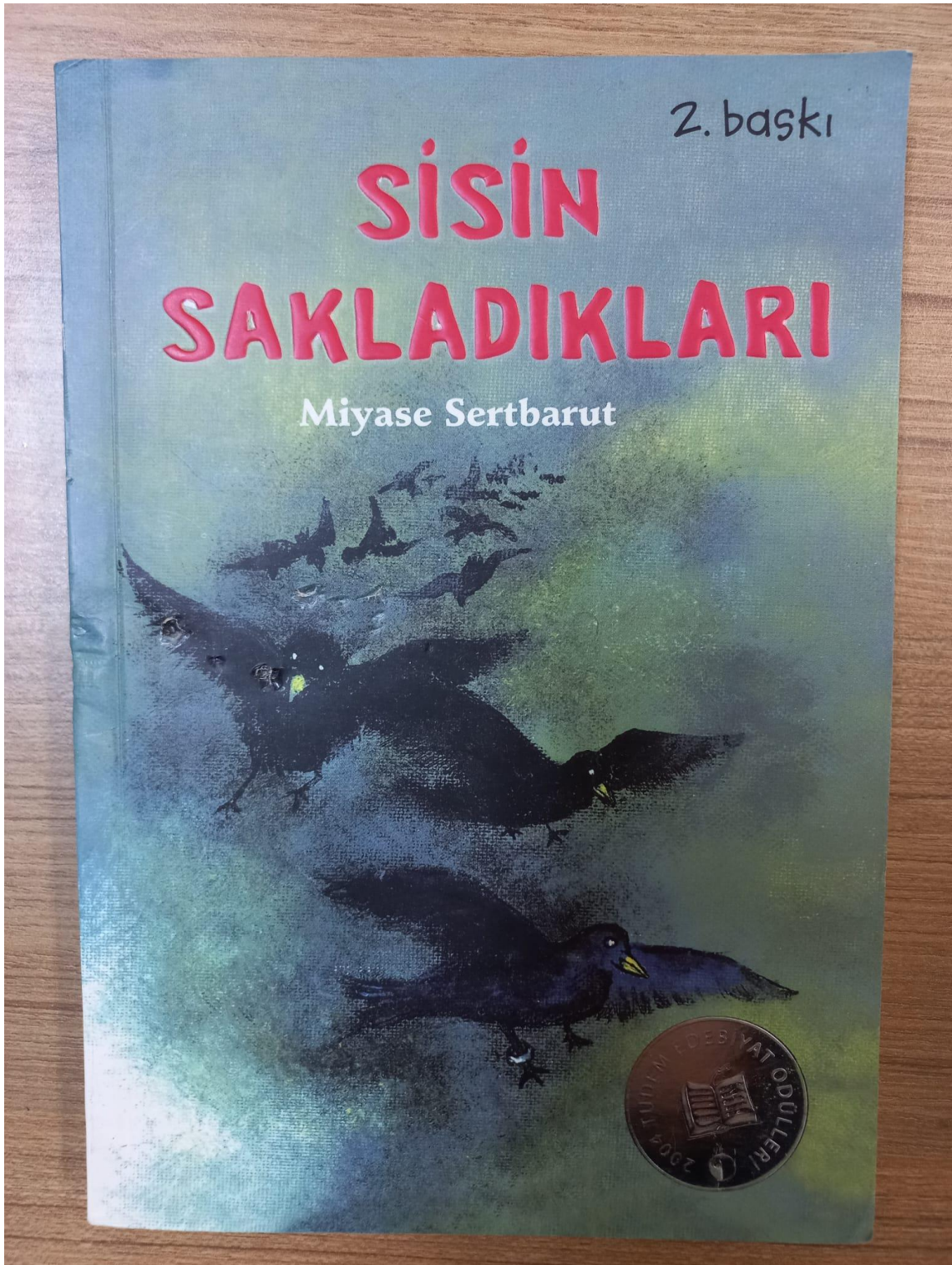
NAZLIERAY

Frej Apartmanı'nın Esrarı

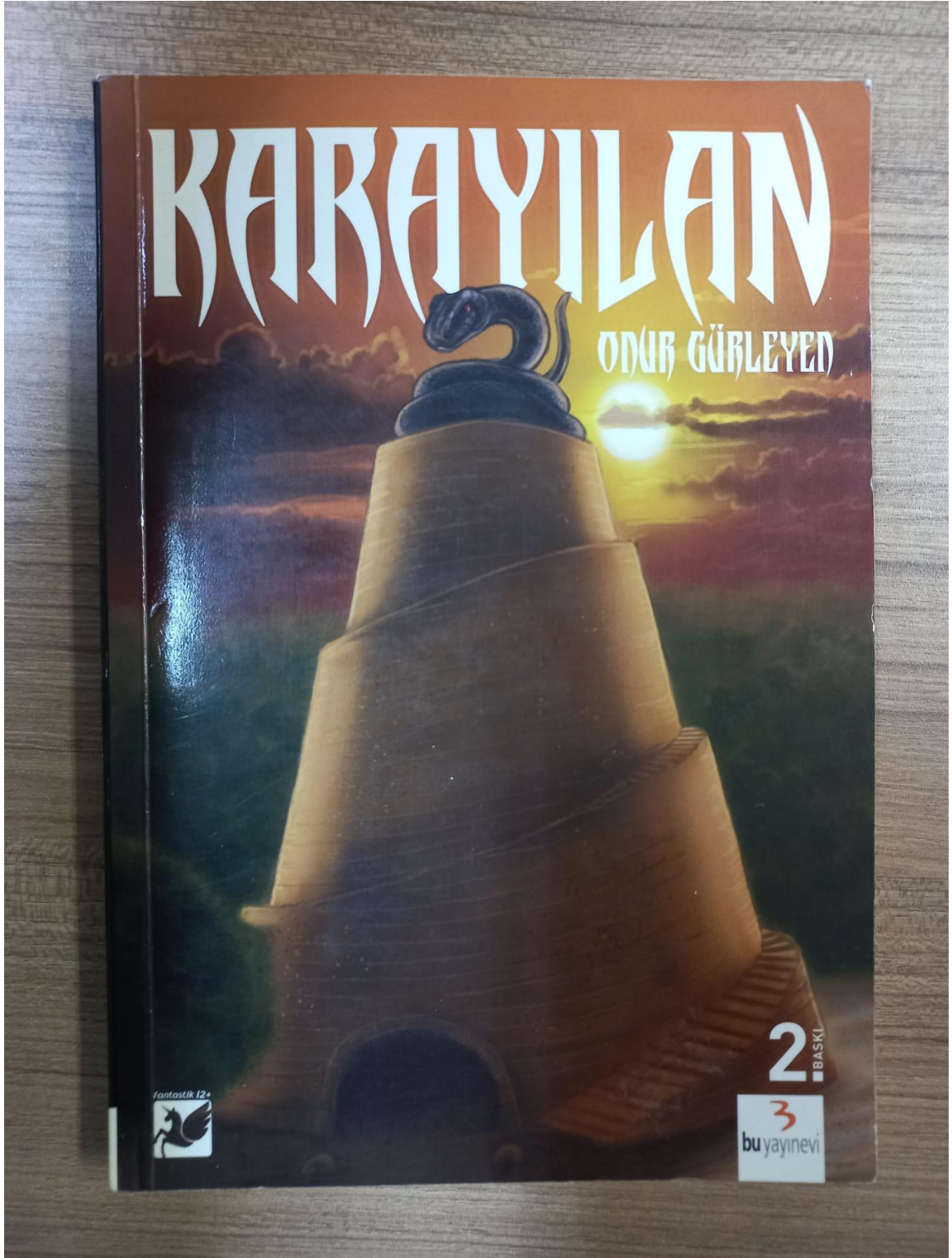

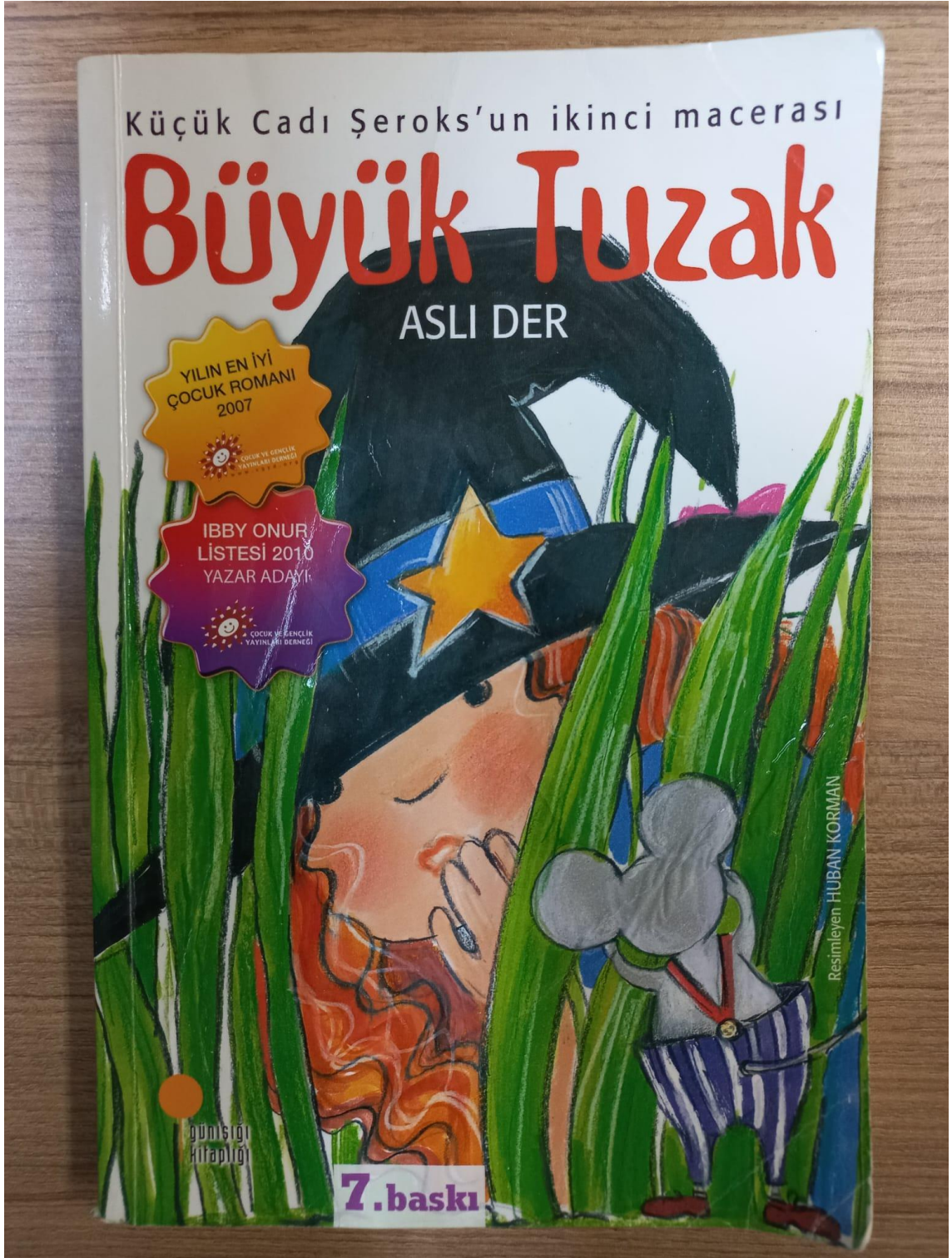
usta kalemlerden masallar

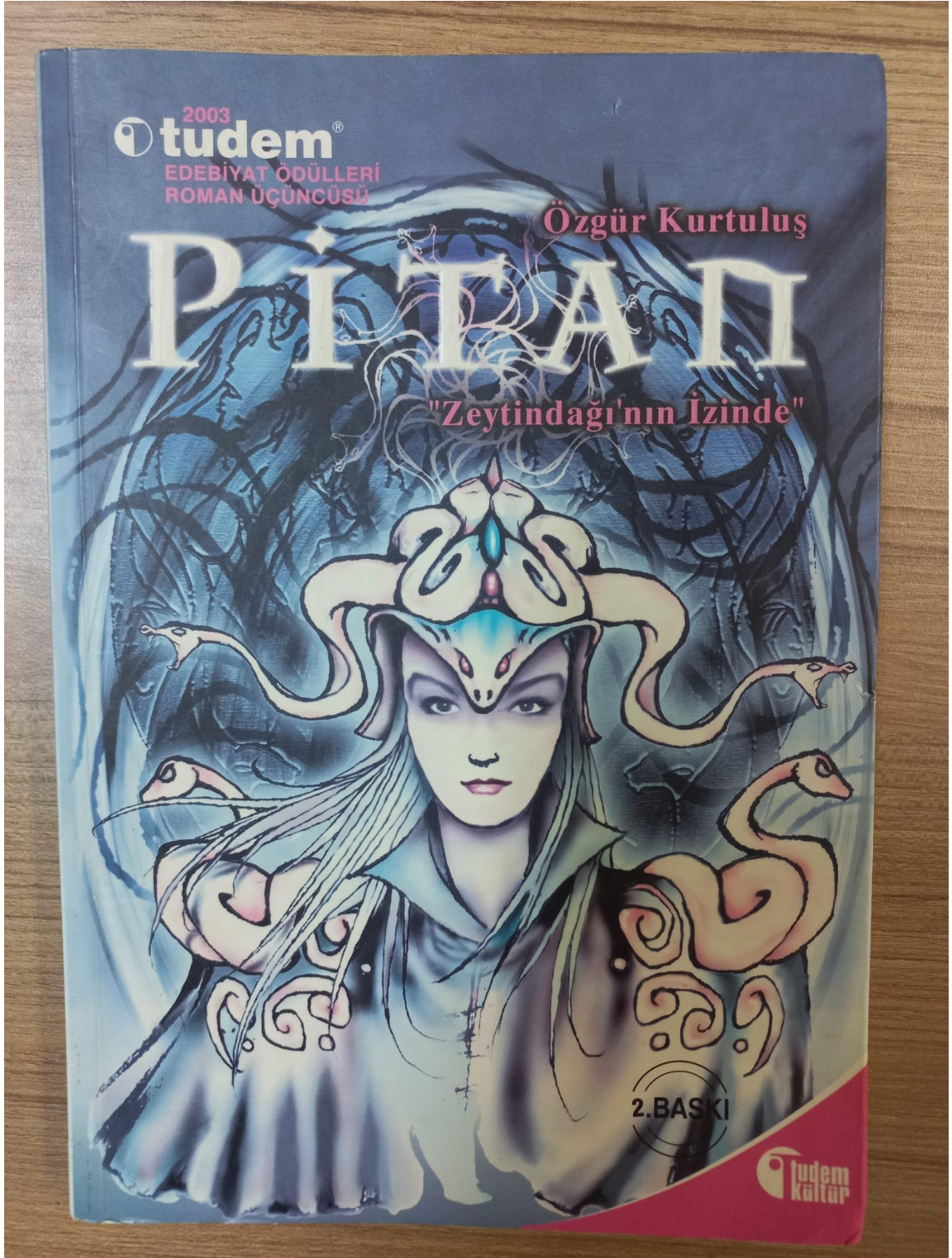

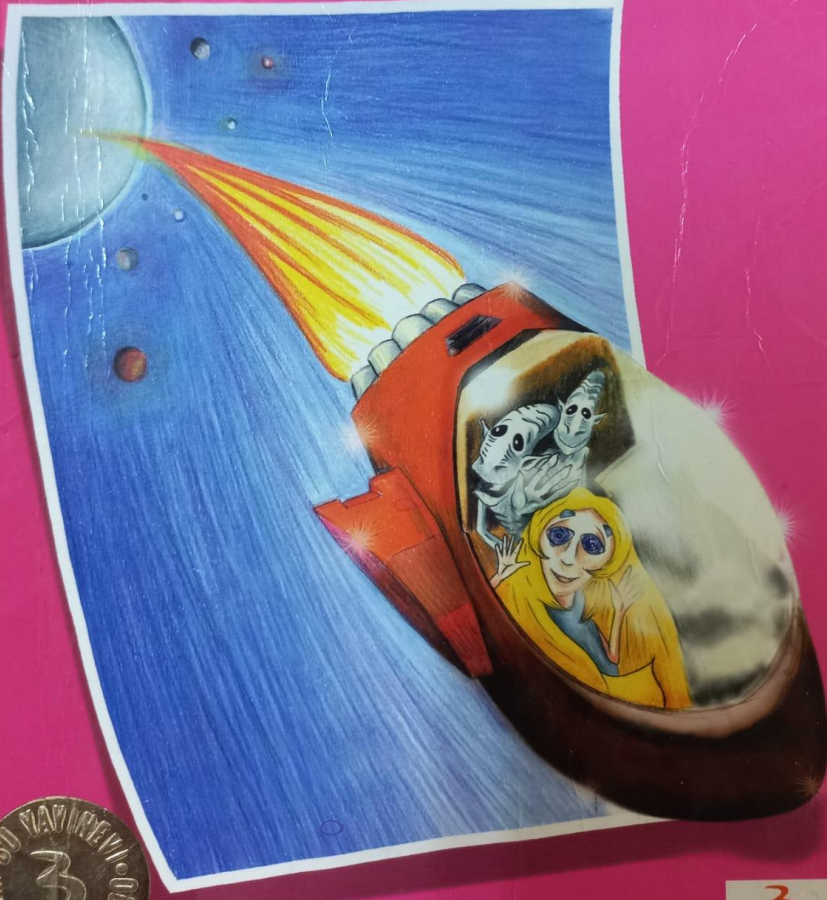

PRENSES MİRA'NIN GİZEMİ

Mehmet
Erdoğan

3
bu yayinevi

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Yunus ŞAKİROĞLU
Doğum Yeri / Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği-2013
Yüksek Lisans Öğrenimi	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi (Atatürk Üniversitesi Ortak Program) Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi-2017
İletişim	
E-Posta Adresi	